

ჟურნალისტური გამოძიება:
**დალუჯი მალაქოელები -
ვინ ახის დაბნელება?**

ინტერვიუ
ზაზა ფირალიძე-ვილთან
"მაქვს შანსი,
დავიბხნო ის,
ჩას
მოღეწილასათვის
სახელით
ნამაქოვას"
გვ. 14

რეპორტაჟი
სვანეთიდან
ამაქიან
ხელოვნის
"ნამევიან
აქნადა"
გვ. 18

განათლება
შაქინის
"უნიანაქი
ქახიანი
ქიოქაქი"
გვ. 32

FM
სამუზიკო
98.0

ლიბერალი

№ 97 / 10 - 16 ნოემბერი / 2011

მთავარი რედაქტორი
შორენა შავერდაშვილი

რედაქტორები
სოფო ბუკია
მაგდა მემანიშვილი

წარმომადგენელი
ნინო ზურაბიშვილი

გამომცემელი
ნანა საჯავაძე

წარმომადგენელი:

მია ნიკლაური, ეკა ჭითანავა, თამარ ფარადაშვილი, ცირა გვასალია, მალხაზ ჭკადუა, ზურა ვარდიანიშვილი, ანიტა თვალაძე, ანი ჭანკოტაძე, ლიკა ზაკაშვილი

კონსტრუქციები:

გიორგი ცხადია, მარკ მალენი, ზაალ ანდრონიკაშვილი, მანანა ქოჩლაძე, ცქრილა შერმაღანი, თემო ბარძიმაშვილი

რედაქციები:

ფოტო-რედაქტორი
ლევან ხერხეულიძე
გრაფიკული დიზაინი
თორნიკე ლორთქიფანიძე
რედაქტორ-სტილისტი პაატა შამუგია
კორექტორი თამარ ლონდაძე

გამომცემლობა:

ლიბერალი
ქეთევან ბაბუნაშვილი

გაყიდვებისა და გიგანტის
განვითარების მენეჯერი
რუსუდან ბარათაშვილი

კლავიატურა მომსახურებისა და
დისტრიბუციის მენეჯერი
ნათია რუსაძე

გაყიდვების მენეჯერები:

ლევან ჯაბუა, სოფო პაპუნაშვილი, ქეთევან ქავთარაძე, ქეთევან მეგრელიძე, ელენე ხარაზაშვილი, მარიამ მიქელაშვილი, ზურაბ ზანდარაშვილი, თინა ოსუგაშვილი

დისტრიბუტორი:
მიხეილ გვედენიძე

წარმომადგენელი
დარეკეთ: 2962311, 2910151 პრეს-ექსპრესი

რედაქტორისგან

„როგორც მსჯავრდადებულის ადვოკატი ბესარიონ ბოჭორიშვილი ამბობს, თაბაგარს 2008 წელს ხონის დაწესებულებიდან გაქცევის ორგანიზება დააბრალეს და სასტიკად ცემეს. ამის შემდეგ, მას დაენყო პიროვნული აშლილობა და მიიყენა თვითდაზიანებები. „პატიმარი ამ ფორმით ციხის ადმინისტრაციის მხრიდან ცუდ მოპყრობას აპროტესტებს. ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, ეს პათოლოგიური რეაქციაა“, – განმარტავს ჯიშკარიანი. „...პაციენტი ვერ ეგუება ციხის გარემოს, დაკარგული აქვს ადაპტაციის უნარი. რეჟიმის ხშირი დარღვევის და კონფლიქტების გამო, მისთვის „გამონერვილი“ აქვთ „მკურნალობის მეთოდი“ – ცემა.

პატიმრის მონათხრობის მიხედვით, 2008 წლის 16 აგვისტოს, დაკავების დღეს, ჯერ სპეცრაზმელებმა ცემეს, შემდეგ ქუთაისის მე-2 სასჯელაღსრულებითი დაწესებულების დირექტორმა ზურაბ რუხაიამ, მისმა მოადგილემ მამუკა ჩევიანამ და უსაფრთხოების სამსახურის უფროსმა რამაზ ყიფიანამ.

ციხის თანამშრომლებმა თაბაგარი 14 დეკემბერს კიდევ ერთხელ ცემეს, ცემითვე შეათრევს პალატაში და ძირს დააგდეს, ააქრეს „სკოჩი“, თავზე ჩამოაცვეს ცელოფანი და ცემით ჩაიყვანეს ნულ სართულზე, ხელ-ფეხზე დაადეს ბორკილები, თავზე დაახურეს „კასკა“ (ჩაფხუტი) და ურტყამდნენ დაახლოებით სამი საათის განმავლობაში.

როგორც თაბაგარის ადვოკატი გვიამბობს, პატიმრის წამება პერმანენტულად მეორდებოდა...“ (გვ. 36)

„მიზღონ ონიანი შახტაში 2007 წლიდან, სამთო ოსტატად მუშაობდა. მისი ყოველთვიური ხელფასი დაახლოებით 300 ლარი იყო. მისი მეუღლე ჰყვება, რომ ტყიბულში თავის რჩენის სხვა საშუალება არ არის და უმეტესობა იძულებულია, მუშაობა შახტაში დაიწყოს. 2 მარტს მისი მეუღლე საღამოს ცვლაში მორიგეობდა და სახლში ღამის 2 საათზე უნდა დაბრუნებულიყო. „2 საათამდე ფეხზე ვიყავი, რაღაც საჭმელი გავუმზადე, თურმე, უკვე დაღუპული ყოფილა. მე გავიგე დილით. შვილი თბილისში იყო, დამირეკა დილით, ონიანი რომ მომკვდარა, ვინ არისო და ვერავინ ვერ დაელაპარაკა“.

კიდევ ერთი გარდაცვლილი, 27 წლის მურმან კუბლაშვილი, მაღაროში მამასთან ერთად მუშაობდა, აფეთქების დროს ისინი სხვადასხვა უბანზე იმყოფებოდნენ. შახტიდან გარდაცვლილი შვილი მამამ გამოიყვანა. შვილის გარდაცვალების შემდეგ პავლე კუბლაშვილმა მუშაობა ვეღარ შეძლო, ოჯახი ვერც სოციალურად დაუცველთა სიაში მოხვდა და თავს ეპილექსიით დაავადებული შვილის პენსიით, 70 ლარით, ირჩენს.“ (გვ. 38)

„ქართულ მედიაშიც ბევრ რამეს აქცევენ ყურადღებას. წერენ აკაკი ბობოხიძის მუშტი-კრივზე, ბიძინა ივანიშვილთან მივარდნილ მყვირალა გოგონებზე, პრეზიდენტის ტყუილებზე, დაჭერებზე, ცემაზე... მოკლედ, წერენ ყველაფერზე და ყველაზე, რასაც ხმით, განსხვავებულობით და ძალით ყურადღების მიქცევა შეუძლია. მაგრამ იშვიათად წერენ სიჩუმეზე. იმ სიჩუმეზე, რომელიც უფლებების და უსუსურობის განცდას მოაქვს და იმ ადამიანებზე, ვინც ყვირილის, მუშტი-კრივის, კამერების ყურადღებას დაჩვეული ექსცენტრიულობის გარეშე ცდილობენ გადარჩენას. სინამდვილეში კი, ხშირად, მათი მდუმარე ყოფა ყველაზე უფრო შემზარავია,“ – წერს ანა დოლიძე საავტორო სვეტში, „ლიბერალის“ ვებგვერდზე.

თუ „ლიბერალის“ ამ ნომრის კითხვისას თქვენამდე მოაღწევს ეს „შემზარავი, მდუმარე ყოფა“, ჩავთვლი, რომ ჩვენი არსებობა ღირს. კარგი იქნება, თუ ხანდახან მაინც მოვახერხებთ, არ ვიყოთ რიგითი საყვირი ყოველდღიურ, ვირტუალურ და ხშირად ფუჭ ხმაურში.

შორენა შავერდაშვილი

ფოტო დავით ჟაბაგიძე / „მხანა ჯარჯანიძე“

ხელოსნის ჰესი ქვეყნისთვის მომზადებული ახი ქანაბა

საბჭოთა პერიოდში დაწყებული სიდიდით მეორე ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობა ისევ აქტუალური ხდება. 4 ნოემბერს კომპანია Trans Electrica LTD-ის წარმომადგენლები ხაიშის მოსახლეობას შეხვდნენ. ინვესტორმა, რომელიც ხუდონჰესის მშენებლობას გეგმავს, მოსახლეობას პროექტის დეტალები გააცნო და მათგან შენიშვნები მოისმინა. პროექტის თანახმად, სოფელი ხაიში უნდა დაიტბოროს, თუმცა უცნობია, სად გადასახლებენ ადგილობრივებს.

ექსპერტები ფიქრობენ, რომ ქვეყნისთვის ხუდონჰესის ელექტროსადგური ეკონომიკურად მომგებიანი აღარ იქნება. ის შემოსავალი, რაც საქართველოს ბიუჯეტში წყლის რესურსების გასხვისებით შემოვა, ქვეყნის ენერგოუსაფრთხოებას არ უზრუნველყოფს და მხოლოდ ექსპორტზე იქნება ორიენტირებული.

 მანანა ქოჩლაძის კომენტარი 33.22

მეხანაობის ფოხბა - საბა

საქართველოში 2003 წლიდან მოქმედებს ჯანდაცვის მინისტრის სპეციალური ბრძანება – №726 – ე.წ. „აქტირების სტანდარტი“. ბრძანების მე-5 პუნქტში ჩამოთვლილია ფსიქიკური დაავადებები, რომელიც ციხიდან გათავისუფლების ან სასჯელის გადავადების საფუძველია. ამ დაავადებებს შორისაა სხვადასხვა სახის ფსიქოზი, შიზოფრენია, გონებასუსტობა, ქცევითი აშლილობები. როგორც არასამთავრობო ორგანიზაცია „ემპათის“ ხელმძღვანელი მარიამ ჯიშკარიანი ამბობს, საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში მსგავსი დიაგნოზით არაერთი პატიმარი იხდის სასჯელს.

 ზურაბ ვარდიაშვილი 33.36

"მასწავლებლების სახლი" - შაშახინის "უნიხადახი ქახთაიდი ჰიოლახი"

პედაგოგთა პროფესიული გადამზადება ისევ სახელმწიფოს პრეროგატივა ხდება. 2011 წლიდან მასწავლებლებს უფასოდ, ანუ სახელმწიფოს ხარჯზე გადამზადება მხოლოდ „მასწავლებლის სახლში“ შეეძლება. თუკი მასწავლებელს კერძო ტრენინგ-ცენტრში სურს კვალიფიკაციის ამაღლება, მან ფული ახლა უკვე საკუთარი ჯიბიდან უნდა გაილოს. ასეთ ხარჯს კი, პედაგოგთა უმრავლესობა თავს არიდებს.

ფოტო ლევან ხარაულიძე

ვინც სამინისტროს მაღალჩინოსანთა ოპტიმისტურ რიტორიკას არ იზიარებს, მიაჩნიათ, რომ შეუძლებელია ერთმა ცენტრმა უზრუნველყოს ისეთი მრავალფეროვანი ტრენინგ-პროგრამების მომზადება, რომელიც თანაბრად დააკმაყოფილებს როგორც სერტიფიცირებულ, ისე არასერტიფიცირებულ პედაგოგთა განსხვავებულ პროფესიულ საჭიროებებს. ისინი მასწავლებელთა პროფესიული გადამზადების აქამდე არსებულ წესს უფრო მოქნილ და ეფექტურ მეთოდად მიიჩნევენ.

 ლიკა ზაკაშვილი 33.32

"მაქვს შანსი, დავიხირო ის, ხან მოეჩინოვას ის სახელით ნაბახთვას"

„ივანიშვილი გახდება რაციონალური ნების, გონებით მართული ნების მატარებელი ლიდერი. საქართველოს უახლეს ისტორიაში პირველი ცეცხლოვანი ტემპერამენტის მქონე ლიდერი რაციონალურმა შეცვალა, ეს უკანასკნელი – კვლავ ზეაქტიურმა.“

ერთგვარი დიალექტიკა მუშაობს და დღეს ადამიანებმა კვლავ რაციონალური ყაიდის ლიდერისკენ მიაპყრეს ყურადღება. მისგან არ მოითხოვენ ცეცხლოვან ტემპერამენტს ან ორატორულ ნიჭიერებას, მოითხოვენ, რომ მან თავისი გათვლის უნართა და განონასწორებული ხასიათით ქვეყანა იმ ჩიხიდან გამოიყვანოს, რომელშიც ახლანდელი ხელისუფლის ზეაქტიურობამ შეიყვანა“.

 მალხაზ ჭკადუას ინტერვიუ ფილოსოფოს ზაზა ფირალიშვილთან 03.14

ფოტოხიჯოხი

ჯი მათეის ბახეშ

ფოტო: თემო ბარძიმაშვილი

 თემო ბარძიმაშვილის ფოტორეპორტაჟი 03.44-51

ამომცემელი:

შპს „ლიბერალი“. მისამართი: თბილისი 0183, ფლენტის ქ. 35. ტელ.: (995 32) 2145002, 2145004. ელ-ფოსტა: info@liberali.ge

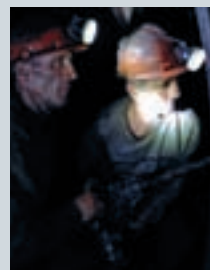
სხვა ამომცემელი:

„ცხელი შოკოლადი“, „ბიზნესი: ადამიანები, მეთოდები, სტრატეგიები“. „ლიბერალის“ საავტორო უფლებები დაცულია. ჟურნალში გამოქვეყნებული მასალების ნაწილობრივი და/ან მთლიანი გამოყენება რედაქციის თანხმობის გარეშე აკრძალულია.

აქწვა:

სტამბა „სეზანი“. მისამართი: თბილისი, წერეთლის გამზ. 140. ტელ.: (995 32) 235 70 02. გამოდის კვირაში ერთხელ, ყოველ ხუთშაბათს. პირველი ნომერი გამოცემულია 2009 წლის მაისში. რეკომენდებული საცალო ფასი 2 ლარი.

ასევე ნოშარში:

ფოტო: ბარბარა მარინი / REUTERS

- 04 მოკლედ
- 06 რიცხვები, ციტატები
- 08 ორი აზრი

არის თუ არა რუსეთთან ემო-ში განვრვიანების შესახებ მიღწეული შეთანხმება საქართველოსთვის სახარბიელო?

ვასილ ჭყოიძე VS პაატა ზაქარეიშვილი
კომენტარი

- 10 „ცოდნის ეკონომიკა“ – გავზარდოთ განათლების და მეცნიერების ხარისხი გიორგი ცხადაია
- 12 გადაადგილების თავისუფლება მარკ მალენი
მსოფლიო
- 24 შუალამის სამიტი
- 27 ლიბია დიქტატორის გაცილება
კონფლიქტები
- 30 საბჭოთა კავშირი „იქაც“ და „ჩვენთანაც“ ჟურნალისტური გამოძიება
- 38 დაღუპული მალაროელები – ვინ არის დამნაშავე? ლიბერალის ვებგვერდიდან
- 52 ივანიშვილი ex machina ქალაქში მოხეტიალე კაცის ჩანაწერები
- 55 დამპალი

ჟურნალი „ლიბერალი“ გამოიცემა ფონდ „ლია საზოგადოება – საქართველოს“ მხარდაჭერით.

ავტორის / ავტორების მიერ საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება არ გამოხატავს ფონდის „ლია საზოგადოება-საქართველოს“ პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

The views, opinions and statements expressed by the authors and those providing comments are theirs only and do not necessarily reflect the position of Open Society Georgia Foundation. Therefore, the Open Society Georgia Foundation is not responsible for the content of the information material.

"ჩრდილოეთის ნახაი" - ჩხუბის ნახაი ბაზსადენი

გერმანიის კანცლერმა ანგელა მერკელმა და რუსეთის პრეზიდენტმა დიმიტრი მედვედევმა 8 ნოემბერს სტრატეგიული მნიშვნელობის მილსადენი „ჩრდილოეთის ნაკადი“ გახსნეს. მილსადენის გახსნაში საფრანგეთისა და ნიდერლანდების პრემიერ-მინისტრები ფრანსუა ფიიონი და მარკ რუტე მონაწილეობდნენ, ასევე ევროკომისარი ენერჯეტიკის საკითხებში, გიუნტერ ოტინგერი. მილსადენის გახსნის საზეიმო ცერემონია გერმანიის ქალაქ ლუბმინში გაიმართა. მილსადენის მეშვეობით დასავლეთ ევროპას რუსეთი ბუნებრივ აირს მიანვდის. „ჩრდილოეთის ნაკადის“ მილსადენი ბალტიის ზღვის ფსკერზე გაივლის. მისი სიგრძე 1224 კილომეტრი იქნება და სრულად 2012 წელს ამოქმედდება. მილსადენი გვერდს აუვლის უკრაინისა და ბელარუსის ტერიტორიებზე არსებულ მინისზედა გაზსადენების ქსელს. „ჩრდილოეთის ნაკადი“ 55 მილიარდ კუბურ მეტრ ბუნებრივ აირს გაატარებს. პროექტი რუსეთის, გერმანიის, პოლანდიისა და საფრანგეთის კომპანიებმა განახორციელეს. მისი ღირებულება 7,4 მილიარდი ევროა.

თუჩათი სომხეთის ატომური ქანაქისადგამის დასახვის ითხოვს

თურქეთმა ატომური ენერჯეტიკის საერთაშორისო სააგენტოს სომხეთის ატომური ელექტროსადგურის დახურვის მოთხოვნით მიმართა. „კავკასკი უზელის“ ინფორმაციით, ამის შესახებ

განცხადება თურქეთის ენერჯეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრმა ტანერ იილდიზმა გააკეთა. თურქული მხარის ინიციატივაა, რომ ყველა ატომური ელექტროსადგური, რომელთაც ექსპლუატაციის ვადა ამოეწურათ, დაიხუროს.

თურქეთის საკანონმდებლო ორგანოს, მილი მეჯლისის ერთ-ერთი წევრი ალი მასიმლი ფიქრობს, რომ აზერბაიჯანმა, საქართველომ და თურქეთმა ერთიანი ძალისხმევით უნდა მოითხოვონ სომხეთის ატომური ელექტროსადგურის დახურვა. მისივე თქმით, თუკი ატომურმა სადგურმა პრობლემა შეუქმნა ისეთ განვითარებულ ქვეყანას, როგორც იაპონია, სომხეთის სადგური, რომელსაც ექსპლუატაციის ვადა გაუვიდა, უფრო მეტ პრობლემას შექმნის. თურქეთის ენერჯეტიკის მინისტრმა განცხადება მას შემდეგ გააკეთა, რაც 23 ოქტომბერს თურქეთში დამანგრეველი მიწისძვრა მოხდა. ვანის პროვინციაში მიწისძვრის გამო 500 ადამიანი დაიღუპა.

ირანის ჰიზბულლასი სომხეთში

ირანის პრეზიდენტი მაჰმუდ აჰმადინეჟადი მიმდინარე წლის ბოლომდე სომხეთს ეწვევა. ამის შესახებ სომხეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ედვარდ ნალბანდიანმა ერევანში ირანელ კოლეგასთან, ალი აკბარ სალახთან ერთობლივ პრესკონფერენციაზე განაცხადა.

ნალბანდიანის განცხადებით, ირანისა და სომხეთის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა შეხვედრაზე ორი ქვეყნისათვის სხვადასხვა მნიშვნელოვან საკითხზე, მათ შორის, მაჰმუდ აჰმადინეჟადის

სომხეთში ვიზიტის მზადების საკითხზეც ისაუბრეს.

ბელარუსის მთავრობამ საზოგადოებრივი აქცია ჩაშალა

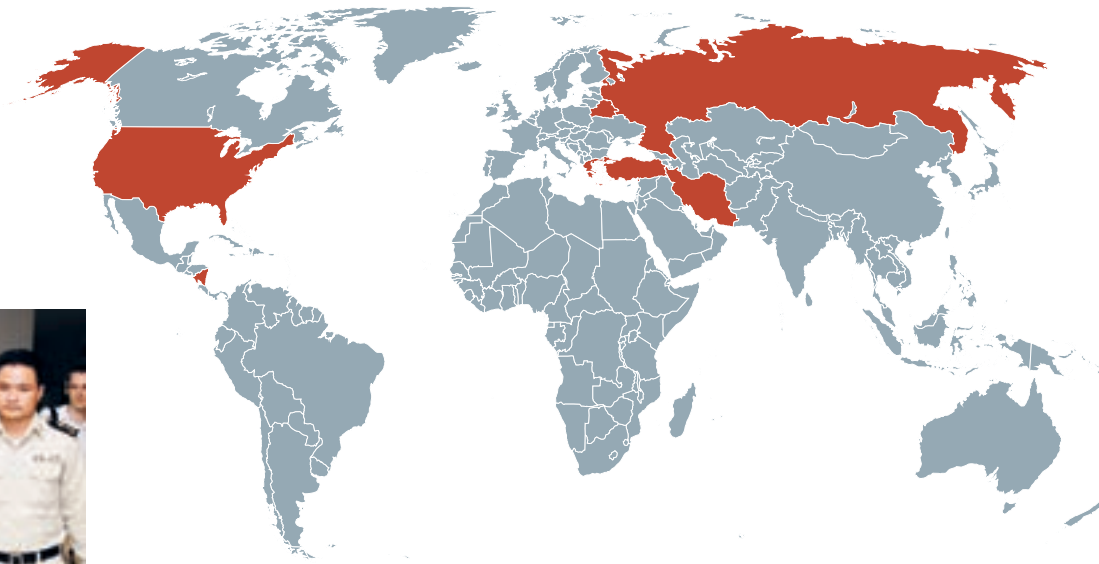
ბელარუსის ხელისუფლებამ მინსკში ოპოზიციის საპროტესტო აქცია „რისხვის დღე“ ჩაშალა. აქცია სოციალური ქსელებისა და ინტერნეტის მეშვეობით დაიგეგმა. აქციის ორგანიზატორები მომხრეებს შეკრებისკენ მოუწოდებდნენ.

„რადიო თავისუფლების“ კორესპონდენტის ცნობით, „ხელისუფლებამ ინფორმაციის მთავარ გამავრცელებელთა პოვნა მოახერხა და ისინი სამართალდამცავ ორგანოებში პროფილაქტიკური გასაუბრებისთვის გამოიძახეს“. აქციის სხვა წევრებს მთავრობის შენობასთან მიახლოების საშუალება არ მიეცათ.

ჩხუბის მოქალაქე იახალი ვაჭრობისათვის ბაზსადენი

ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლომ ნიუ-იორკში რუსეთის მოქალაქე ვიქტორ ბუტი იარაღით ვაჭრობაში დამნაშავედ ცნო. ბუტი 44 წლის საბჭოთა არმიის ყოფილი ოფიცერია. მას ბრალად კოლუმბიელი ტერორისტების ჯგუფებისთვის მძიმე შეიარაღების მიყიდვის მცდელობა ედება. ნიუ-იორკის ფედერალურ სასამართლოს განაჩენი ჯერ არ გამოუცხადებია. თუმცა სავარაუდოდ, მას 25 წლით პატიმრობა ელის. ვიქტორ ბუტი 2008 წელს ამერიკელი აგენტების მეშვეობით დააკავეს. აგენტები თავს ორგანიზაცია „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების“ წევრებად ასაღებდნენ და ბუტთან ერთად მონაწილეობდნენ ოპერაციაში. ბრალდების მხარემ განაცხადა, რომ არსებობს საიდუმლო ჩანაწერები, სადაც ჩანს, თუ როგორ ცდილობდა ვიქტორ ბუტი ტერორისტებისათვის იარაღის მიყიდვის სანაცვლოდ მილიონების შოვნას.

ამ საკითხს რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს პრესმდივანი ალექსანდრე ლუკაშევიჩი გამოეხმაურა. მისი

თქმით, რუსეთის ხელისუფლება მათი მოქალაქე ბუტის საქმეს ნიუ-იორკის ფედერალურ სასამართლოში დააკვირდება და ყველანაირად შეეცდება სამშობლოში დააბრუნოს. ლუკაშევიჩის განცხადებით, მოსკოვს ეჭვი ეპარება ვიქტორ ბუტის პროცესის სამართლიანობაში.

**აშხიქანი ბენიანი
ავღანეთში სახსახიდან
ბათაჟისაფლან**

ამერიკელი გენერალი პიტერ ფულერი, რომელიც ავღანეთში მსახურობდა, ამერიკის შეერთებული შტატების სამხედრო უწყების ინფორმაციით, სამსახურიდან დაითხოვეს. გენერალ-მაიორი ფულერის სამსახურიდან გათავისუფლების მიზეზად პრეზიდენტ ჰამიდ კარზაისა და მის მთავრობაზე გამოთქმული კრიტიკული შენიშვნები სახელდება. ფულერის გათავისუფლებასთან დაკავშირებით გავრცელდა ავღანეთში საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ძალების ხელმძღვანელის, ამერიკელი გენერლის ჯონ ალენის განცხადება, სადაც წერია, რომ ფულერის მოსაზრებები „არ ასახავს მჭიდრო კავშირებს ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ავღანეთის მთავრობებს შორის“. ამავე განცხადებაში მითითებულია, რომ ფულერი ავღანეთის ჯარისა და პოლიციის დანაყოფებს წვრთნიდა. პიტერ ფულერმა ინტერვიუ ინტერნეტ-

-გამოცემა „პოლიტიკოს“ მისცა. მან ინტერვიუში ავღანეთის ლიდერებს უწოდა იმპულსური და უმაღური პირები. მისი თქმით, ავღანელი ლიდერები არასათანადოდ აფასებენ ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ გაღებულ მსხვერპლს, რაც ავღანეთში სტაბილურობის დამყარებას ისახავს მიზნად.

**საბერძნეთი ხიზისიდან
ბამოსავანს ეკება**

საბერძნეთის პრემიერ-მინისტრი გეორგე პაპანდრეუ 6 ნოემბერს თანამდებობიდან გადადგომას დათანხმდა. ამ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ პაპანდრეუ საბერძნეთის ოპოზიციური ძალების ლიდერთან ერთად გარდამავალი ეროვნული მთავრობის ჩამოყალიბების გეგმას განიხილავს. ახალმა გარდამავალმა მთავრობამ ქვეყანა კრიზისიდან უნდა გამოიყვანოს და გაატაროს ყველა საჭირო რეფორმა, რაც ევროკავშირის 130 მილიარდიანი დახმარების მისაღებადაა საჭირო. გარდამავალი მთავრობა საბერძნეთს მორიგ არჩევნებამდე უხელმძღვანელებს. ევროკავშირმა საბერძნეთის დახმარების გეგმა მას შემდეგ შეიმუშავა, რაც საბერძნეთის პარლამენტმა კრიზისიდან თავის დასაღწევად მთავრობის პროექტი დაამტკიცა. პროექტი მიზნად ისახავს საჯარო სამსახურებში სამუშაო ადგილების, პენსიებისა და სოციალური დახმარებების შემცირებას. ამ პროექტის განხორციელებას საბერძ-

ნეთის მოქალაქეები ეწინააღმდეგებიან და საკუთარ პროტესტს ქუჩის აქციებით გამოხატავენ.

ახიჯნები ნიხახაუში

ნიკარაგუას საპრეზიდენტო არჩევნებში ისევ დანიელ ორტეგამ გაიმარჯვა. ხმების წინასწარი დათვლის შემდეგ ორტეგამ 62-პროცენტით მხარდაჭერა მოიპოვა. საპრეზიდენტო არჩევნების პარალელურად, ნიკარაგუაში საპარლამენტო არჩევნებაც გაიმართა. გამარჯვება აქაც ორტეგას „ეროვნული გათავისუფლების სანდისტურმა ფრონტმა“ მოიპოვა. წინასწარი მონაცემებით ორტეგას პარტიას ამომრჩეველთა 61 პროცენტი უჭერს მხარს. დანიელ ორტეგა ნიკარაგუას სათავეში 1985-1990 წლებში ედგა. ის პრეზიდენტად 2006 წლის არჩევნებშიც, მეორე ვადით აირჩიეს. დანიელ ორტეგას პრეზიდენტობისას ნიკარაგუამ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დე ფაქტო რესპუბლიკები აღიარა. [

702 მეგავატის სიმძლავრის ხუდონის ჰიდროელექტროსადგური ოფშორში დარეგისტრირებულმა კომპანია Trans Electrica Limited-მა მდინარე ენგურზე უნდა ააშენოს

2 მალაროელი დაილუბან ნოემბერს ტყიბულის მინდელის სახელობის მალაროში მიმდინარე სამუშაოების დროს

12-მდე გაიზარდა საქართველოში ბოლო სამი წლის მანძილზე დაღუპულ მალაროელთა რიცხვი

3-მა არასამთავრობო ორგანიზაციამ “ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ”, „სამართლიანმა არჩევნებმა“ და „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველომ“ საარჩევნო სიების გადამოწმების კომისიის წევრობაზე უარი განაცხადა.

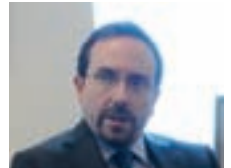
14 ქართველი პოლიციელი დაილუბა შინაგან საქმეთა მინისტრის ინფორმაციით რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ ე.წ. სამხრეთ ოსეთის მოსაზღვრე ზონებში

19 500 ფუნტად შეიძინა კანადელმა სტომატოლოგმა ჯონ ლენონის კბილი

60 ადამიანი დაილუბა ნიგერიაში ისლამისტური დაჯგუფება „ბოკო ხარამის“ მიერ განხორციელებული ტერაქტის შედეგად

„სასურველია, ჟურნალისტებმა უფრო მეტი კითხვა დასვან და ნაკლები განცხადებები აკეთონ. ვისურვებდი, იქ მყოფი ჟურნალისტებისა და ბატონი ივანიშვილის მოსმენის საშუალება იქ მყოფ საზოგადოებასაც ჰქონოდა და მაყურებელსაც“.

ამერიკის შეერთებული შტატების ელჩი საქართველოში ჯონ ბასი

„ნუ ელოდებით, რომ აუცილებლად ხალხი უნდა გამოვიდეს ქუჩაში და რალაც გარდატეხა მოხდეს. ამ პროცესებს ჩვენ უკვე არ დავუშვებთ. ჩვენ ქუჩის გარეშე, მხოლოდ არჩევნებით უნდა მოვიდეთ. ყველამ თავის თავში მოახდინოს... სიტყვა „რევოლუცია“ არ მინდა ვიხმარო, მაგრამ ამის მსგავსი რევოლუცია, თუ ევოლუცია“.

ბიზნესმენი ბიძინა ივანიშვილი

„მე არ მინდა ვთქვა, რომ სხვის გაჭირვებაზე ჩვენ უნდა გავიხაროთ, მაგრამ ჩვენ ყველანი ახლა უნდა ვიდეტო დიდი ბადით საქართველოს საზღვრებთან და დავიჭიროთ სხვადასხვა ქვეყნიდან გამოქცეული კაპიტალი. იმიტომ, რომ ვერცერთი ქვეყანა ახლოს ვერ მოვა საქართველოსთან საინვესტიციო ფონით, კორუფციის არქონით, უსაფრთხოების უმაღლესი დონით. ეს არის ზუსტად ის მომენტი, როცა სხვა ქვეყნიდან კაპიტალი გარბის და საქართველოს აქვს შანსი, თავისი ეკონომიკური პოტენციალი გაზარდოს ამ გაქცეული კაპიტალის ხარჯზე“.

საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი

„ევროს სტაბილურობა უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე საბერძნეთი“.

გერმანიის კანცლერი ანგელა მერკელი

„ბერძნებს აქვთ არჩევანი: ან ევროზონის რეფორმებში ჩაერთონ, ან უარი თქვან რეფორმებზე და დატოვონ ევროზონა. მესამე გზა არ არის. საბერძნეთს უნდა ესმოდეს, რომ ჩვენი მოთმინება შეიძლება ამოიწუროს“.

ფილიპ როსლერი – გერმანიის ეკონომიკის მინისტრი, „თავისუფალი დემოკრატიული პარტიის“ ლიდერი

„ჩვენ ავიღეთ ცალმხრივი ვალდებულება ძალის გამოუყენებლობის შესახებ. ამდენად, მეხუთე მუხლის კონტექსტში „ნატო“-სთვის პრობლემა არ ვიქნებით საქართველოსა და რუსეთს შორის სამხედრო კონფრონტაციის თვალსაზრისით“.

საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე დავით ბაქრაძე

პროკრედიტ ბანკი
ProCredit Bank

Georgia

ანაბნობის ანაზღაურება!

+1,5%

USD / EUR

ვინაიდან ეს მოქმედებს
ანაბნობის მიმართ

საინფორმაციო მასალები, მომსახურების უწყვეტობა

ფოტო: მარია უჩინაძე

ახის თუ ახა ხუსათთან ვმომხი გ შეთანხმება სანახთვად

პი

რუსეთთან კომპრომისის მიღწევა თავისთავად უკვე წარმატებას ნიშნავს. ბუნებრივია, ეს იყო წარმატება და ამ მოსაზრების გასამყარებლად ორი მთავარი არგუმენტი გამოდგება:

პირველი – საქართველომ მსოფლიოს თანამეგობრობის დასანახად, საერთაშორისო თანამეგობრობისათვის უკიდურესად საინტერესო საკითხის გადაწყვეტის მიმართ გამოიჩინა დიპლომატიურობა, კომპრომისისადმი განწყობა და მისი პოზიციის გამო გახდა შესაძლებელი რუსეთთან კომპრომისის მიღწევა. საქართველომ თავისი პოლიტიკური ძალის დემონსტრირება მოახდინა მთელი საერთაშორისო თანამეგობრობის თვალში. საერთაშორისო თანამეგობრობაში ყველა ელოდა, შეუშვებდა თუ არა საქართველო რუსეთს ვმომხი. გარკვეულწილად გამოჩნდა, რომ საქართველოს გააჩნია საკმარის პრინციპული დამოკიდებულება გარკვეული საკითხების მიმართ და აქვს

ვასილ ჭყოიძე
„ევროპული მოძრაობის“
პრეზიდენტი

უნარი – დაიცვას თავისი პოზიციები. ეს, რა თქმა უნდა, საქართველოს პრესტიჟზე პოზიტიურად აისახება. მეორე საკითხია, რომ მიღწეულ კომპრომისს ზიანი არ მიუყენებია ჩვენი ეროვნული ინტერესებისათვის. საქართველომ საბოლოო ჯამში მიიღო ის, რასაც ითხოვდა, ანუ საერთაშორისო ნეიტრალური დამკვირვებლების მეშვეობით ფსოუს და როკის გამშვები პუნქტების მონიტორინგი. ჩვენ მივიღებთ იმ ინფორმაციას, რასაც ვერ ვიღებდით 90-იანი წლების დასაწყისში, ანუ რა ტვირთები შემოდის ჩვენ მიერ გაუკონტროლებელ, მაგრამ დე იურე ქართულ ტერიტორიაზე და

პირველად გვეძლევა ამის საშუალება. ამასთანავე, შეთანხმება მართალია არაპირდაპირ, მაგრამ მაინც აფიქსირებს საქართველოს ლეგიტიმურ უფლებას, რომ მან აკონტროლოს საქართველოს ტერიტორიულ და საბაჟო გამშვები პუნქტები იმ საზღვრებში, რომელიც საქართველოს საზღვრებად საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერაა აღიარებული. ეს არაპირდაპირი, მაგრამ მინიმუმ იმაზე, რომ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის პრინციპი ამ კომპონენტში დაცულია. რა თქმა უნდა რუსეთს არ უარუყვია აფხაზეთის და ოსეთის დამოუკიდებლობა, მაგრამ მაშინ რატომ აღიარა საქართველოს უფლება, რომ გააკონტროლოს ის საზღვრები, რომელიც რუსეთსა და თითქოსდა რუსეთის მიერ აღიარებულ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებს შორის არსებობს? ამ ფაქტით რუსეთმა აღიარა საქართველოს ლეგიტიმური უფლება, რომ მას ჰქონდეს მონიტორინგის საშუალება იმ საზღვრებზე, რომელსაც საქართველო თავისად მიიჩნევს. □

ლარსის სასაზღვრო-გამშენებელი პუნქტი

საზღვარიანების შესახებ მიღწეული მოსთვის სახეხილო?

არა

ამ მოლაპარაკებებს ორი მხარე აქვს – კარგია, რომ საქართველო, რომელიც აჭიანურებდა პროცესს და პოლიტიკურ კონტექსტში გადაჭონდა მოლაპარაკებები, დროულად მოეგო გონს. ის დააჯერეს და სწორი გადაწყვეტილება იყო, როდესაც რუსეთის ვმო-ში განვევრიანების საკითხზე დავეთანხმეთ. თუკი რუსეთი ვმო-ს წევრი გახდება და უფრო ცივილიზებული ფორმებით ჩაერთვება მსოფლიოს ვაჭრობის პროცესში, ეს სასარგებლო იქნება საქართველოსთვისაც, როგორც მსოფლიოს ნაწილისთვის.

თუმცა ეს შეთანხმება რა ფორმითაც შედგა, ნიშნავს იმას, რომ საქართველომ ყველა ის პოზიცია, რაზეც ადრე საუბრობდა და რითაც პროცესის პოლიტიზაციას ახდენდა, წააგო. თავიდან ხელისუფლების პრინციპული პოზიცია იყო, რომ ფსოუზე და როკზე ქართველი მეზაყეები მდგარიყვნენ, ისიც მხოლოდ სახმელეთო საზღვარზე. საქართველოს მთავრობა არც კი აყენებდა საპერო, ან

პაატა ზაქარეიშვილი
კონფლიქტოლოგი,
„რესპუბლიკური პარტიის“
წევრი

საზღვაო ტვირთების გაკონტროლების საკითხს. აშკარაა, რომ მას სჭირდებოდა საზღვარზე ადამიანები დროშების ფრიალით და ფორმებით მდგარიყვნენ, რასაც მხოლოდ სიმბოლური და პროპაგანდისტული დატვირთვა ექნებოდა.

საქართველოს მეორე წინადადება იყო, რომ როკზე და ფსოუზე უცხოელი დამკვირვებლები მაინც მდგარიყვნენ. არც ის არ გაუვიდა. რუსეთმა მკაფიოდ თქვა, რომ არავითარ შემთხვევაში არ აიტანს როკზე და ფსოუზე ან ქართველ, ან უცხოელ მეზაყეებს. საბოლოო ჯამში მივიღეთ ის, რომ მეზაყეები და დამკვირვებლები აღმოჩნდნენ ზუგდიდსა და გორში, სადაც ისედაც დგანან ქარ-

თველი მეზაყეები. ანუ საქართველოს პოზიციებმა ამ მოლაპარაკებებში სრული ფიასკო განიცადა.

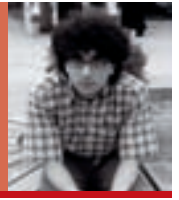
მნიშვნელოვანია, რომ მოლაპარაკების საკითხებს ვმო-ში რუსეთის განვევრიანებასთან პირდაპირი კავშირი არ ჰქონდა. ვიცოდით, რომ აქედან სარგებელს ვერ მივიღებდით, გარდა ორკვირიანი პროპაგანდისა, რომ იქ ვილაცები დგანან. თუმცა პროცესი მაინც გავეწვლეთ.

ფაქტია, რომ რუსეთის განვევრიანება ვმო-ში უფრო მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის, ვიდრე ქართულ ფორმაში გამოწყობილი რობოტი მეზაყეების დაყენება საზღვარზე, რასაც რუსეთი ისედაც არ დაუშვებდა.

საბოლოოდ მოხდა ისე, რომ მოლაპარაკებები საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე წარმატებით დასრულდა, სააკაშვილის ხელისუფლების ინტერესებიდან, მისი აქცენტებიდან გამომდინარე კი სრული ფიასკო იყო. ■

"სოდნის ეხოლოია" - ბავზახლოთ ბანოთიბის და მუხნოიხიბის ხახისხი

გიორგი ცხადია
ილიას უნივერსიტეტის
პოლიტიკური
მეცნიერების
მაგისტრანტი

განათლება და მეცნიერება ის სტრატეგიული დარგია, რომელსაც დღეს ყველა პოლიტიკური ძალა მეორეხარისხოვან მნიშვნელობას ანიჭებს. ამ სფეროს განვითარება ერთდროულად გამოასწორებს საჯარო პოლიტიკაში არსებულ ჩავარდნებს და ასევე, მთლიანი შიდა ეკონომიკის განვითარებაზე გადამწყვეტ გავლენას მოახდენს.

ოქტომბრის ბოლოს, საქართველოს მთავრობის ვებსაიტზე გამოქვეყნდა ე.წ. „ათპუნქტიანი გეგმა“, რომელშიც ის ათი პრინციპია ჩამოწერილი, რომელსაც საქართველოს მომავალი განვითარება უნდა დაეფუძნოს. ეს პირველი შემთხვევაა, როდესაც საქართველოს მთავრობამ ქვეყნის განვითარების პრიორიტეტები შედარებით ვრცლად და კონკრეტულად დასახა.

ამ თემაზე მსჯელობა მით უფრო აქტუალური ხდება იმ ფონზე, როდესაც ხელისუფლების ახლად გამოჩენილი კონკურენტი ბიძინა ივანიშვილიც ერთ-ერთ მთავარ აქცენტს სწორედ ეკონომიკურ განვითარებაზე აკეთებს. ჯერჯერობით, განვითარების სტრატეგიული ხედვა არც თავად ივანიშვილს გაუცხადებია.

სინამდვილეში, რამდენიმე საერთაშორისო ორგანიზაციის გარდა (გაერო, USAID, ევროკავშირი...), ქართული ეკონომიკის მეცნიერულად დასაბუთებულ კვლევაზე თითქმის არაფერია ზრუნავს. საქართველოს მთავრობის ათპუნქტიანი გეგმაც და აქამდე ოპოზიციური პარტიების მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტებიც არ არის გამყარებული საკითხების საფუძვლიანი კვლევებით საჯარო პოლიტიკის კონკრეტულ სფეროებში.

საქართველოს განვითარების პოლი-

ტიკა, ძირითადად, წინასწარ განვიწესებულ ფორმულებს – „მცირე სახელმწიფოსა“ და დაურეგულირებელ საბაზრო ეკონომიკას ეფუძნება. ამის მიზეზი შესაძლოა ის იყოს, რომ საქართველოს ხელისუფლებას ძალზედ იზიდავდა და იზიდავს ე.წ. თავისუფალი ეკონომიკური დოქტრინა. სააკაშვილმა 2009 წლის ოქტომბერს საქართველოს პარლამენტის წინაშე „თავისუფალი ეკონომიკური აქტი“ წარადგინა და განაცხადა, რომ ქვეყნის მომავალი განვითარება ლიბერალურ ეკონომიკურ რეფორმებს უნდა დაეფუძნოს. აქტი გულისხმობდა რეფერენდუმის დაკანონებას ყოველ ახალ საგადასახადო ცვლილებაზე (იმისთვის, რომ გადასახადები არ გაზრდილიყო) და სახელმწიფო ხარჯების მთლიან შიდა პროდუქტთან 30 %-იან თანაფარდობას (იმისთვის, რომ სახელმწიფო ხარჯები არ გაზრდილიყო). „საქართველო მსოფლიო ლიბერალური ეკონომიკის ფლაგმანი უნდა გახდეს“, – აცხადებდა სააკაშვილი.

იმავე გამოსვლისას სააკაშვილი უფრო შორსაც წავიდა და რჩევები უცხოელ ელჩებსაც მისცა: „პატივცემული ელჩები ხშირად გვაძლევენ რეკომენდაციებს იმის თაობაზე, თუ როგორ ვმართოთ ეკონომიკა. ჩვენ მზად ვართ, რამდენიმე მათგანს ჩვენი ექსპერტებიც გავუზღვათ, რათა

ცოტათი მაინც შეძლონ წინ წაწევა, თუ ჩვენს დაწევას ვერ მოახერხებენ.

მაგალითად, დიდი სიამოვნებით გავაზრდებდი ექსპერტებს ჰოლანდიაში“.

„თავისუფალი ეკონომიკური აქტის“ მთავარი პუნქტები, რომლებიც გადასახადების გაზრდასა და ხარჯვის შემცირებას ეხება, „ათპუნქტიანი გეგმაშიც“ უცვლელი დარჩა. სააკაშვილის აროგანტული განცხადებები კი, რომლებიც ჰოლანდიაში „ექსპერტების“ გაგზავნას ეხებოდა, ელჩებმა რეაგირების გარეშე დატოვეს.

„თავისუფალი ეკონომიკური დოქტრინის“ მიხედვით, სახელმწიფო მაქსიმალურად შეიზღუდავდა თავს ბაზარში ჩარევისგან და ბაზარს მაგიურად, სახელმწიფოს დაუხმარებლად, განვითარდებოდა. არადა, საყოველთაოდ აღიარებული ფაქტია, რომ ამგვარი „საბაზრო ფუნდამენტალიზმი“ არ მუშაობს და ყველაზე წარმატებულმა განვითარებადმა ქვეყნებმა, სწორედ სახელმწიფოს აქტიური ჩარევის შედეგად მიაღწიეს არნახულ ეკონომიკურ ზრდას.

როგორც ჩანს, საქართველოს მთავრობას 2009 წელს ჯერ კიდევ ჰქონდა იმის იმედი, რომ ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებას ჯადოსნური ფორმულის – დაურეგულირებელი ბაზრის, სახელმწიფოს მინიმალური ჩარევის

და დაბალი გადასახადების მეშვეობით მიაღწევდა.

ბოლო დროს, სააკაშვილის მთავრობა მითოლოგიური წარმოდგენებისგან ნელ-ნელა თავისუფლდება. ამას ადასტურებს „ათჰენქტიან გეგმაში“ განერილი, შედარებით სერიოზული დამოკიდებულება სოფლის მეურნეობისადმი და გაზრდილი ინტერესი ჯანდაცვის სფეროს მიმართ.

მას შემდეგ, რაც ქვეყნის განვითარების შესახებ მითოლოგიურ წარმოდგენებს უკან ვიტოვებთ, მეცნიერებისა და განათლების პრობლემამდე მივდივართ. თუ ყველა სიტუაცია უნიკალურია და გადაწყვეტილებები არსებული მდგომარეობის სათანადო გამოკვლევის შედეგად მიიღება, გამოდის, რომ სწორი გადაწყვეტილებების მისაღებად და განსახორციელებლად უამრავი პროფესიონალი საჯარო მუშაკი და კვალიფიციური კვლევითი ცენტრი გვესაჭიროება. ანალოგიურად, კერძო სექტორიც კვალიფიციური ადამიანური რესურსების გარეშე, სწორ გადაწყვეტილებებს ვერ მიიღებს და მოდერნიზაციასაც ვერ შეძლებს.

განათლება და მეცნიერება ის სტრატეგიული დარგია, რომელსაც დღეს ყველა პოლიტიკური ძალა მეორეხარისხოვან მნიშვნელობას ანიჭებს. ამ სფეროს განვითარება ერთდროულად გამოასწორებს საჯარო პოლიტიკაში არსებულ ჩავარდნებს (რომლებიც არაეფექტური პოლიტიკის გატარებაში გამოიხატება) და ასევე, მთლიანი შიდა ეკონომიკის განვითარებაზე გადამწყვეტ გავლენას მოახდენს.

საქართველოში უმაღლესი განათლების ბიუჯეტი 2011 წელს შემცირდა და მისი გაზრდა არც მომდევნო წლისთვის იგეგმება. ამის მიზეზი შესაძლოა ისიც არის, რომ ამ სექტორს პოლიტიკაში ყველაზე ნაკლები ლობისტისტი ჰყავს.

სხვა სექტორები (მაგალითად, ძალიან უწყებები) ყველაზე მეტი მატერიალური რესურსის მიზიდვას ძლიერი ლობისტების ხარჯზე ახერხებენ. სოციალური დახმარების საკითხები კი ხელისუფლების ყურადღებას

გარკვეულ დონეზე მაინც იმსახურებს, რადგან გაზრდილმა პენსიებმა ან გაუმჯობესებულმა ჯანდაცვის სისტემამ ნებისმიერ არჩევნებზე შესაძლოა გადამწყვეტი გავლენა იქონიოს.

განათლების და მეცნიერების პრობლემის გადასაჭრელად მხოლოდ ადგილობრივი აკადემიური რესურსები საკმარისი არ არის; არ უნდა მოგვერიდოს უცხოელი ლექტორების მოწვევა და დასაქმება. თუ ბევრ სტუდენტს პირველი ორი აკადემიური წლის მანძილზე ინგლისური ენის პრობლემა აქვს, მესამე და მეოთხე

■ საქართველოში უმაღლესი

განათლების ბიუჯეტი 2011

წელს შემცირდა და მისი

გაზრდა არც მომდევნო

წლისთვის იგეგმება. ამის

მიზეზი შესაძლოა ისიც არის,

რომ ამ სექტორს პოლიტიკაში

ყველაზე ნაკლები ლობისტისტი

ჰყავს.

კურსზე თავისუფლად შეიძლება მათთვის ინგლისურენოვანი პროგრამების შეთავაზება.

დღესდღეობით, საქართველოს მთავრობა რამდენიმე მილიონ ლარს ხარჯავს პროგრამის „ასწავლე და ისწავლე საქართველოსთან ერთად“ განხორციელებაზე. პროგრამა გულისხმობს ინგლისურენოვანი (უმრავლეს შემთხვევაში, პედაგოგიური განათლების არმქონე) მასწავლებლების მოწვევას და ქართულ სკოლებში ინგლისური ენის სწავლების წახალისებას. მსგავსი პროგრამები ზოგჯერ ადგილობრივი მოსახლეობის ნაციონალისტურად განწყობილი ნაწილის გალიზინებას იწვევს, რადგანაც ისინი უცხო კულტურებთან ურთიერთობას ეროვნული იდენტობის დაკარგვის საფრთხედ აღიქვამენ.

განათლების სისტემის ინტერნაციონალიზაციის ერთ-ერთი საწინააღმდეგო არგუმენტი ხშირად სწორედ ესაა, რომ უცხოელი სპეციალისტების მოწვევამ შესაძლოა ნაციონალისტურად განწყობილი მოსახლეობის (სავარაუდოდ, ძალზე მცირე ნაწილის) აღზფოთება გამოიწვიოს, მაგრამ თუ აქამდე საქართველოს მთავრობა მსგავს ინიციატივებს არ ერიდებოდა, ახლაც მათი განხორციელება ფინანსური და ორგანიზაციული რესურსების გარდა, სხვა განსაკუთრებულ სირთულეებთან დაკავშირებული არ უნდა იყოს.

თუ ჩვენ სერიოზულად გვსურს, რომ საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაში წვლილი შევიტანოთ, საკითხისადმი მიდგომა კარდინალურად უნდა შევცვალოთ. პირველ რიგში, მითოლოგიურ წარმოდგენებზე უარი უნდა ვთქვათ და ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის მეცნიერულად დასაბუთებული და უმაღლეს პოლიტიკურ დონეზე მხარდაჭერილი პროგრამა უნდა შევიმუშავოთ. ასევე, ყველა დონეზე გავაუმჯობესოთ განათლების ხარისხი და ეკონომიკის ყველა სექტორი (კერძო და საჯარო) საერთაშორისო სტანდარტებით მომზადებული მუშახელით მოვამარაგოთ. ■

ბადადბიციის თავისუფლება

მარკ მალენი

იმიგრანტები – ორმხრივი სარგებელი

ვიზები ზოგჯერ ძალზე გამაღიზიანებელია და გარკვეული აზრით, ის თანამედროვე ბიუროკრატიული სახელმწიფოს უცნაური პროდუქტია. იდეა, რომ სახელმწიფო ფლობს მიწას, უცნაურია და იგი ისტორიის მანძილზე ასე მკვეთრად განსაზღვრული არ იყო. ამგვარი ხედვა ნელ-ნელა ძველდება. მას შემდეგ, რაც საქართველოს ხელისუფლებაში ახალი მთავრობა მოვიდა, მდიდარი ქვეყნების მოქალაქეებს უფლება მიეცათ, საქართველოში ვიზის გარეშე შემოვიდნენ და შედეგად, საქართველო მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე გახსნილი ქვეყანა გახდა.

თანამედროვე სამყაროში ღია საზოგადოებებს პატივს სცემენ. კარლ პოპერის „ღია საზოგადოების“ იდეა გულისხმობდა ისეთ საზოგადოებას, სადაც სახელმწიფო იყო გამჭვირვალე და ყველას ჰქონდა შეუზღუდავი წვდომა ინფორმაციაზე. რაც ეკონომიკის გაგება გაუმჯობესდა, სახელმწიფოები მიხვდნენ, რომ მაღალი ტარიფები თავიანთ ქვეყნებსაც და გლობალურ ვაჭრობასაც ზიანს აყენებს. საქონლის თავისუფალი გადაადგილების თვალსაზრისით, თითქმის ყველა ქვეყანა გაცილებით უფრო ღია გახდა.

კაპიტალის გადაადგილება ამ ცვლილებების ტალღას აგრძელებს. ოცდაათი წლის წინ, არც ისე ადვილი იყო ერთი ქვეყნის მოქალაქისთვის მეორე ქვეყანაში ინვესტიციების გაკეთება. დღესდღეობით, თუ ყველაზე ღარიბ და ავტოკრატიულ ქვეყნებს არ ჩავთვლით, კაპიტალის გადაადგილების შემზღვეველი ბარიერები არ არსებობს. 2004 წლის შემდეგ, საქართველო ამ გლობა-

ლური ცვლილებების ნაწილია და მას მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე ღია ფინანსური რეჟიმი აქვს.

შემდეგი ეტაპი ადამიანების მიმოსვლის გაადვილებაა და ეს ტენდენციაც უკვე ძალაში შედის. პირველ ჯგუფს მდიდრები შეადგენდნენ. იქიდან გამომდინარე, რომ კაპიტალი შეუზღუდავად გადაადგილდებოდა მსოფლიოში, მდიდრებმაც, რომლებიც კაპიტალს ფლობენ, საცხოვრებელი ადგილის ცნებას განსხვავებულად შეხედეს. ბოლო ოცდაათი წლის მანძილზე, ძალიან მდიდრები კიდევ უფრო გამდიდრდნენ. ისინი ხშირად, სეზონურად გადაადგილდებიან და საცხოვრებელს იმის მიხედვით იცვლიან, თუ როგორი საგადასახადო რეჟიმი მოცემულ ქვეყნებში. ავიაბილეთები გაიფხვრა და დღეს უფრო მეტჯერ სარგებლობენ თვითმფრინავით, ვიდრე წარსულში.

ამავე დროს, ღარიბ ქვეყნებში არსებობენ ადამიანები, მათ შორის მდიდრებიც, რომელთაც ვიზის აღება უძნელდებათ. ბოლო რამდენიმე წლის მანძილზე, ბევრ ორსულ ნიგერიელ ქალს, ვისაც ამის საშუალება ჰქონდა, შეეძლო ირლანდიაში გამგზავრებულიყო და ბავშვი იქ გაეჩინა. ირლანდიური (ისევე, როგორც ამერიკული) კანონის მიხედვით, ყველა, ვინც ირლანდიის ტერიტორიაზე იბადება, ავტომატურად ირლანდიის მოქალაქე ხდება. ამის საშუალება ძალიან ცოტა ნიგერიელს აქვს, მაგრამ ვისაც შეუძლია, მათ უკვე აქვთ ირლანდიური და აქედან გამომდინარე, ევროკავშირის პასპორტები და მთელი მსოფლიოს გარშემო თავისუფლად მოგზაურობენ.

ზოგიერთმა შეიძლება ჩათვალოს, რომ ესეთი კანონები ცუდია – თითქოს ნიგერიელებმა ირლანდიის რაიმე წაართვეს, მაგრამ სინამდვილეში, ამგვარმა ნაბიჯებმა ყველას სიკეთე მოუტანა. მდიდარი ნიგერიელები უფრო თავისუფლად გადაადგილდებიან და მეტი შანსია, რომ განათლებას საზღვარგარეთ მიიღებენ. მათ ასევე ბევრი ინვესტიცია ჩადეს ირლანდიაში, რადგან ამ ქვეყანას თავიანთ ევროპულ ბაზად განიხილავენ.

2004 წელს საქართველომ ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) თითქმის ყველა წევრისთვის სავიზო რეჟიმი გააუქმა. ამ ნაბიჯს პირდაპირი დადებითი შედეგები მოჰყვა: მეტი ტურისტი, მეტი რეგიონალური შეხვედრა და ზოგადად, მეტი გადაადგილება. ეს ყველაფერი განსაკუთრებით კონტრასტულია, თუ აზერბაიჯანში არსებულ სიტუაციას განვიხილავთ. აზერბაიჯანი საარჩევნო სეზონზე უცხოელი ჟურნალისტების დაბლოკვას ცდილობდა და ამიტომ, მათ მუდმივად ცვალებადი და ბუნდოვანი სავიზო რეგულაციები შემოიღეს – ეს იმ ფონზე, როდესაც მთელი მსოფლიო გადაადგილების თავისუფლების უზრუნველყოფას ცდილობს. საქართველოს საბაჟო რეგულაციები, სავიზო პროცედურები და აეროპორტები ყოველწლიურად უფრო დატვირთული და ეფექტური ხდება. რუსეთსაც ასევე, ნელი, არაკომპეტენტური და კორუმპირებული სავიზო პროცედურები აქვს. ამ მიზეზით, რუსეთში, პრაქტიკულად, არცერთი საერთაშორისო შეხვედრა არ იმართება.

ერთი რამ, რაც საქართველოს სხვა

ქვეყნებისგან გამოარჩევს, ის არის, რომ აქ ბევრი უცხოელი სახლდება, ყოველგვარი სამსახურის ან სხვა კავშირის არსებობის გარეშე. შესაძლოა ეს ბუნებრივადაც ჩანდეს, მაგრამ საერთაშორისო პრაქტიკაში ამგვარი შემთხვევები არც ისე ხშირია. ბოლო დროს ერთ გერმანელს შევხვდი, რომელიც საქართველოში ეს-ესაა გადმოსახლდა. კითხვაზე, თუ რას აკეთებდა აქ, მიპასუხა, რომ საქართველოში თავისი ცო-

ერაყის მოქალაქეებს შეუძლიათ საქართველოს ვიზის გარეშე ესტუმრონ. სხვა სამხრეთ აზიური ქვეყნების მოქალაქეებს ვიზა სჭირდებათ, მაგრამ მათ მინიმალური ბიუროკრატიული პროცედურების გავლა უნევთ. შედეგები სახეზეა. ადამიანები ამ ქვეყნებიდან საქართველოს სტუმრობენ და ახალ შესაძლებლობებს ეძებენ. ასევე, ყოველთვის სასიამოვნოა, თბილისში რუსი და რუსულად მოლაპარაკე ტურისტების ხილვა, თუ გავითვა-

მენ და ეს შფოთვის საბაბს ქმნის. ინგლისელების შთამომავლები ამერიკაში იმ ირლანდიელ იმიგრანტებზე წუხდნენ, რომლებიც 1800-იან წლებში გამოჩნდნენ. ამ იმიგრანტების შვილები ჩიოდნენ იტალიელებსა და ებრაელებზე, რომლებიც მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოს ამერიკაში სახლდებოდნენ. ახლაც კი ბევრი წუხს ლათინოამერიკელ იმიგრანტებზე. იმიგრანტების ქვეყანაშიც კი ასეთი რამეები ხდება! ამავე დროს, არ არსებობს უფრო სარწმუნო ნიშანი იმისა, რომ ქვეყანა ძლიერდება და ვითარდება, ვიდრე ის, თუ რა რაოდენობის სტუმარი და იმიგრანტი ჰყავს მას.

პასპორტები მხოლოდ დაახლოებით ასი წლის წინ შემოიღეს. მიიჩნეოდა, რომ ადამიანებს შეეძლოთ ჰქონოდათ მხოლოდ ერთი პასპორტი. დღეს ის კარგავს ემოციურ მნიშვნელობას და ხდება, უბრალოდ, მოხერხებული საშუალება. ბევრ ქვეყანაში პასპორტების ყიდვა შეიძლება, ზოგჯერ ლეგალურადაც კი. ეს ქვეყნები ხმამაღლა არ აცხადებენ, რომ პასპორტებს ყიდიან, მაგრამ მათი ყიდვა შეიძლება ე.წ. „ინვესტორების ვიზის“ სახით. ბევრისთვის პასპორტი ბილეთივით გახდა. ისინი მნიშვნელოვანია საგადასახადო და გადაადგილების შეზღუდვების თვალსაზრისით და სხვადასხვა პასპორტს სხვადასხვა გამოყენება აქვს.

ქვეყანაში ინვესტიციების მოზიდვის პოლიტიკა ჭკვიანურია, მაგრამ ინვესტიციებს მოჰყვება ხალხიც. ადამიანების გადაადგილების შეზღუდვა ზღუდავს ინვესტიციებსაც. ერთ დღესაც, ადამიანების განსხვავებულად მოპყრობა მათი წარმოშობის მიხედვით ისეთივე მიუღებელი გახდება, როგორც კანის ფერის მიხედვით ადამიანების გამორჩევა. მივმართავ იმ ახალგაზრდა ქართველებს, ვინც უნივერსიტეტში შესვლას აპირებენ: ჩვენ უკვე გვყავს საკმარისი სამართლის და ეკონომიკის სპეციალისტი, ისწავლეთ სპარსული, არაბული და ჩინური, რადგან ამ ქვეყნებიდან ბევრი ადამიანი ჩამოვა და მათ დახმარება დასჭირდებათ. ისინი საქართველოში ორმხრივი დახმარებისთვის ჩამოვლენ. **■**

ფოტო: თემო ბარბაქაძე

■ მივმართავ იმ ახალგაზრდა ქართველებს, ვინც უნივერსიტეტში შესვლას აპირებენ: ჩვენ უკვე გვყავს საკმარისი სამართლის და ეკონომიკის სპეციალისტი, ისწავლეთ სპარსული, არაბული და ჩინური, რადგან ამ ქვეყნებიდან ბევრი ადამიანი ჩამოვა და მათ დახმარება დასჭირდებათ!

ლის გამო იმყოფებოდა. ვიფიქრე, რომ მისი ცოლი ქართველია, მაგრამ როგორც აღმოჩნდა, ის ტონგადან ყოფილა (წყნარი ოკეანის სამხრეთი ნაწილი). მათ საქართველო აირჩიეს, რადგან აქ გერმანიის საელჩოა და ქვეყანას ვიზისა და დასაქმების ლიბერალური რეგულაციები აქვს. ამას გარდა, აქაურობასთან სხვა კავშირები არ ჰქონდათ. რა დიდებული საქმეა საქართველოსთვის!

ახლა საუდის არაბეთის, ირანისა და

ლისწინებთ იმას, თუ რას ამბობს რუსული მედია საქართველოზე. სავარაუდოა, რომ არაბები და ირანელები ინვესტიციებს შემოიტანენ.

საქართველოში არის ხალხი, ვისაც ეს ყველაფერი ანუხებს. ისინი ამბობენ, რომ ეს მათი ქვეყანაა და ახალჩამოსულებზე ნერვიულობენ. არაფერს ვამბობ იმაზე, რომ ორასი წლის წინ თბილისი სავსე იყო არაბებითა და ირანელებით. „ახლად ჩამოსულებს“ უცხოვდ აღიქვა-

"მეჩვეს მანსი, ღაზიბიხანო ის, ხან მოღეხნიზასიის სახელით ნამახითვეს"

ინტერვიუ ფილოსოფოს
ზაზა ფირალიშვილთან

ფოტო: ლევან წავარავანი

ბიძინა ივანიშვილის პირველი პოლიტიკური განცხადების შეფასებისას თქვით, რომ მას ძალიან კარგი სასტარტო მდგომარეობა ჰქონდა წარმატების მისაღწევად. ერთ-ერთ არგუმენტად ის დაასახელეთ, რომ ქვეყანაში „ოპოზიციური მუხტი და ენერჯია გამზომვანებლის მოლოდინშია“. რამდენ ხანს შეიძლება გაგრძელდეს ამ „ენერჯის“ შეკრება-გაერთიანების და საბოლოო ჩამოყალიბების პროცესი?

ხანგრძლივობაზე ვერაფერს გეტყვით, თუმცა პროცესები რომ ძალზე სწრაფად მიდის, ცხადია. ყველაზე სიმპტომური

პროცესების სპონტანურობაა. ადამიანები, რომლებსაც აზრადაც არ მოსდიოდათ ქუჩის აქციებზე გასვლა, საათობით დგანან ივანიშვილისთვის მოქალაქეობის აღდგენის მოთხოვნაზე ხელისმომწერთა და ბანკ „ქართუში“ ანგარიშის გამხსნელთა რიგში.

ბიზნესმენის ოპონენტები ხშირად ამბობენ, რომ ბიზნესში წარმატება პოლიტიკურ ასპარეზზე იმავე შედეგის მიღწევის გარანტია არ არის. თქვენმა კოლეგამ ზაზა შათირიშვილმა „ლიბერალთან“ საუბარში თქვა, რომ ივანიშვილს გასამარჯვებლად, ფინანსურთან

ერთად, მორალური კაპიტალიც დაეხმარება. როგორი ტიპის პოლიტიკოსად შეიძლება ივანიშვილი ჩამოყალიბდეს?

ალბათ, ჩამოყალიბდება რაციონალური და პრაგმატული ყაიდის ლიდერად, რომელსაც, გარდა ამ თვისებებისა, ის ღირსებებიც აქვს, ოცნლიანმა ქველმოქმედებამ რომ დაგვანახა. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, იგი, ჩემი აზრით, გახდება რაციონალური ნების, გონებით მართული ნების მატარებელი ლიდერი. საქართველოს უახლეს ისტორიაში პირველი ცეცხლოვანი ტემპერამენტის მქონე ლიდერი რაციონა-

ლურმა შეცვალა, ეს უკანასკნელი – კვლავ ზეაქტიურმა. როგორც ჩანს, ერთგვარი დიალექტიკა მუშაობს და დღეს ადამიანებმა კვლავ რაციონალური ყაიდის ლიდერისკენ მიაპყრეს ყურადღება. ამ უკანასკნელისგან არ მოითხოვენ ცეცხლოვან ტემპერამენტს ან ორატორულ ნიჭიერებას, მოითხოვენ მხოლოდ იმას, რომ მან თავისი გათვლის უნარითა და განონასწორებული ხასიათით ქვეყანა იმ ჩიხიდან გამოიყვანოს, რომელშიც ახლანდელი ხელისუფლის ზეაქტიურობამ და მისი გარემოცვის იდეოლოგიურმა შეზღუდულობამ შეიყვანა.

აქვს თუ არა ბიძინა ივანიშვილს პოლიტიკური ქარიზმა?

ივანიშვილმა ადამიანებს შესთავაზა ბევრი ისეთი რამ, რის დანახვასაც ამდენი ხნის განმავლობაში ელოდნენ: გულწრფელობა, უანგარობა, პიროვნული ძალა, სისადავე. რაც ძალზე მნიშვნელოვანია, ამ ყველაფრის მიღმა დგას ადამიანი, რომელმაც უდიდესი ბიზნეს-იმპერია შექმნა, მაშასადამე აქვს ის რაციონალიზმი, მეთოდურობა და თანამიმდევრულობა, რასაც ასე დანატრებულები იყვნენ. მათ დაინახეს კაცი, რომელიც ცუდი მსახიობით არ ცდილობს, ითამაშოს „მხსნელის“, „ანტიმიშას“ ან „კარგი მიშას“ როლი, ან კიდევ ერთხელ შემოგვთავაზოს 1989 წლის აპრილისა და 2003 წლის ნოემბრის სცენარების განმეორება, ის ახალ პოლიტიკურ დისკურსსა და ლინგვისტიკას გვთავაზობს. დაუფარავი სისადავე და ხალხურობა მისი უმთავრესი იარაღია. უბრალო ადამიანი მასში თავისიანს სცნობს, ოღონდ ისეთს, რომელმაც გაუძლო უმძიმესი წლების წნეხს და გამარჯვებული გამოვიდა. თავის რაციონალიზმსა და პრაგმატიზმშიც იგი ძალზე ხალხური და ნაცნობია. ამიტომაც, ძალზე იოლია, ნებისმიერმა მასთან გააიგივოს თავი, მასში საკუთარი თავი ამოიცნოს. ეს უკვე ის ენერჯიაა, რომელიც აუცილებლად მოგვცემს პოლიტიკურ შედეგს.

ესეც თქვენი ქარიზმა. ეგ არის, ჩვენ სხვა ტიპის ქარიზმატულ ლიდერებს ვიყავით შეჩვეულები.

„კრემლის უკანასკნელი იმედი“, „მხსნელი“, „საქართველოს ბოლო იმედი“, „კაცი, რომელიც გააერთიანებს ოპოზიციას“,

„კრემლის ოლიგარქი“... ზოგი მისგან მორიგ მესიას ქმნის, ზოგი კი მტრის ხატს. რის გამოა შეფასებები ასეთი რადიკალური?

ვერ ვიტყვი, რომ დღეს საქმე ისე ცუდაა, როგორც 2003 წელს იყო. დღევანდელ პოლიტიკოსს რიგითი ადამიანის ეჭვის წნეხი აწევს და, უნდა დამეთანხმოთ, ეს ბევრი სიკეთის გარანტიაა. ჯადოსან მხსნელთა ეპოქა საქართველოში უნდა დამთავრდეს და უნდა მივეჩვიოთ იმ აზრს, რომ სახელმწიფოს მეთაურისაგან მოვითხოვთ, იყოს კარგი მენეჯერი და არა მითიური გმირი. უნდა დამთავრდეს სიტუაცია, როდესაც

■ საზოგადოება დღეს არ მოითხოვს ლიდერის ზეაქტიურობას. ასეთი ლიდერი მან განვლილი წლების განმავლობაში ნახა და მოიხიწა კიდევ. დღეს რიგითმა ადამიანმა არა მხოლოდ შიში დასძლია, არამედ უფრო რაციონალურიც გახდა.

ცეცხლოვანი რიტორიკა ყოველგვარ საღ აზრს შთანთქავს. ეს ყველაფერი ხომ ბოლშევიზმის რეციდივებია.

არ გარანტია არსებობს, რომ 5 მილიარდის და პრაქტიკულად, საკუთარი ფინანსური იმპერიის მქონე ბიზნესმენს აბსოლუტური ძალაუფლების წყურვილი არ შეაწუხებს?

არ იფიქროთ, ვინმესთვის პასუხისმგებლობის არიდებას ვცდილობდე, მაგრამ ამის გარანტია, პირველ რიგში, ჩვენ უნდა მივცეთ ჩვენს თავს. გონიერი საზოგადოება საქმეს არ დატოვებს ვინმეს კეთილი ნების იმედზე. სააკაშვილის ეპოქა ჯერაც გრძელდება და ყოველი ჩვენგანი „აქ და ახლა“ ხედავს, თუ რა ხდება, როდესაც პოლიტიკოსი ნდობის უსაზღვრო მანდატს იღებს. დღევანდელი მიხეილ სააკაშვილი სწორედ ასე მივიღეთ. დარწმუნებული ვარ,

თავიდან მას კეთილი ზრახვები ჰქონდა და, იმედია, ჯერ კიდევ აქვს. 2003 წელს ჩვენ ყველაფერზე თვალი დავხუჭეთ იმ მარადი პლემბური პრინციპებით, რომ „ახლა ასეა საჭირო“ და „ოღონდ ის არა და, ვინც გინდა, ის იყოს“. ჰოდა, მივიღეთ ის, რაც მივიღეთ. დარწმუნებული ვარ, ასეთი რამ აღარ განმეორდება, რადგან ისტორიამ ძალზე მძიმედ შემოგვიბრუნა ჩვენი გულუბრყვილო ანგარიშობა, გვაიძულა, საკუთარი ნება მოგვემარჯვებინა და ნელ-ნელა გამოვსულიყავით ამ პლემბიზმიდან. ამის გათვალისწინება ჩვენს ყველა მმართველს მოუწევს.

საინტერესო იქნება, შეაფასოთ ხმაურიანი პრესკონფერენცია. ბევრმა აღნიშნა, რომ რამდენიმე ჟურნალისტის არაპროფესიონალიზმმა ივანიშვილის არც ისე მკაფიო და ძლიერი პასუხები გადაწონა...

თუ გავითვალისწინებთ, რომ ეს იყო პოლიტიკაში ახლად შემოსული კაცის პრესკონფერენცია, ყველაფერმა გაცილებით უკეთ ჩაიარა, ვიდრე ველოდი. უბრალო ადამიანებმა ამ პრესკონფერენციის შემდეგ გაიცნეს და მიიღეს ბიძინა ივანიშვილი, როგორც მათი მსგავსი, ერთ-ერთი მათგანი, რომელმაც მოახერხა ურთიერთ-შეუთავსებელი ელემენტების შეთავსება: მართვის ავტორიტარული სტილისა და ლიბერალური რიტორიკისა, ძალადობრივად განხორციელებული სოციალური ინჟინერიისა და უფლებათა დამცველი მსოფლმხედველობისა.

ამავე პრესკონფერენციაზე ბიზნესმენმა სიტყვა „ოკუპაცია“ ახსენა, 2008 წლის ომის დაწყებაზე პასუხისმგებლობა კი საქართველოს ხელისუფლებას დააკისრა. ივანიშვილი ხაზს უსვამს რუსეთთან ურთიერთობის დარეგულირების აუცილებლობას – მოუნდება თუ არა კრემლს საუბარი პირთან, რომელიც მას ოკუპანტად აცხადებს?

ეს ტერმინი მრავალ საერთაშორისო დოკუმენტშია გამოყენებული და არა მგონია, ამან განსაკუთრებული როლი ითამაშოს. მთავარი ისაა, რომ ივანიშვილი თავისი ბუნების გამო არასოდეს გააკეთებს იმას, რასაც დღეს ვხედავთ – მოლაპარაკებებში მომავალი პარტნიორის საჯარო შეურაცხყოფას. როდესაც ონიშჩენკოს

საჯაროდ მანიაკს უწოდებ სწორედ მაშინ, როდესაც რუსულ ბაზარზე ზოგი ქართული საქონლის დაბრუნებაზე საუბარი, ძნელია, მოლაპარაკებები შედეგანი იყოს. უნდა დამერწმუნოთ, რომ „ოკუპაცია“ ამ სიტყვასთან შედარებით მოფერებას ჰგავს. არა მგონია მეჩვენებოდეს, რომ თავის პრესკონფერენციაზე ბატონმა ბიძინამ რამდენიმე მნიშვნელოვანი მინიშნება გააკეთა, საიდანაც გამომჩნდა, რომ იგი უკეთ იცნობს რუსულ მმართველ ისტებლიშმენტს, ვიდრე ბევრი ჩვენგანი და კარგად იცის მისი ფასი. მაგრამ ყველაფერი ეს გააკეთა იმ ფარგლებში, რომლებსაც დიპლომატიური ენა უშვებს.

„ამერიკა განწირულია დემოკრატიის მხარდასაჭერად“, – ესეც თქვენმა კოლეგამ, ზაზა შათირიშვილმა თქვა და იქვე აღნიშნა, რომ აშშ ივანიშვილში დემოკრატის ხედავს. იზიარებთ ამ მოსაზრებას?

ფიქრობ, ზაზა მართალია და ამას თავისი სრულიად განსაზღვრული მიზეზი აქვს. ივანიშვილი თავის პირველსავე განცხადებაში საუბრობდა კონკურენტულ პოლიტიკურ გარემოზე. ამერიკელებმაც დაინახეს, რომ, ბოლოს და ბოლოს, ქვეყანაში იკვეთება ალტერნატიული პოლიტიკური ცენტრი, რომელიც ხელისუფლების თავნებობას დააბალანსებს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დიდი დრო არ დაგვრჩენია ხორტისა და სალაზარის მსგავსი დიქტატურის ჩამოყალიბებამდე. დემოკრატია არ არის ისეთი რამ, რაც „ახლა ასეა საქიროს“ პრინციპს იგუებს. იგი ან არის, ან არა. ოპონენტის არსებობა უნდა დაუშვა, თუნდაც მისი სახით შენთვის სრულიად მიუღებელი ვინმე მოდიოდეს. დემოკრატია, როგორც სისტემა, მხოლოდ თავისუფალ პოლიტიკურ ბაზარზე შეიძლება ჩამოყალიბდეს და ვინმეს მხრიდან პატრონაჟი მას მხოლოდ ანგრევს. არადა, ჩვენი ხელისუფლება და მისი იდეოლოგიური გარემოცვა სწორედ ამ შეცდომას უშვებს. ისინი მიიჩნევენ, რომ საგანგებო ზედამხედველობისა და ავტორიტარიზმის რაღაც მინიმუმის გარეშე ჩვენ აუცილებლად დავამაგებთ რაღაცას. ის, რაც ხელისუფლებამ გააკეთა ივანიშვილის წინააღმდეგ, არაფრით ჰგავს იმ იდეალებს, რომლებზეც იგი გვესაუბრება ჩვენ და დასავლეთს. ივანიშვილის პოლიტიკაში გა-

მოჩენა თუნდაც ამ სიტუაციის დანგრევის მცდელობის გამოა პოზიტიური მოვლენა. ვინც დღეს ამართლებს ხელისუფლების მიერ განხორციელებულ ძალადობას „ახლა ასეა საქიროს“ პრინციპით, ვერ გრძნობს, თუ საით შეიძლება ქვეყანა წავიდეს.

ბიზნესმენისა და მისი მეუღლისთვის საქართველოს მოქალაქეობის აღდგენის მოთხოვნით ხელმოწერების შეგროვება დაიწყო... თავად ივანიშვილი ამბობს, რომ მიხილ სააკაშვილს მოსახლეობის და საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალისხმევით აიძულებს აღუდგინოს მოქალაქეობა. რამდენად შესაძლებელია, რომ პოლიტიკაში ახალგაზრდული ბიზნესმენი თამაშგარე მდგომარეობაში აღმოჩნდეს?

ერთი წუთით წარმოვიდგინოთ, რა დამოკიდებულება გაუჩნდება ქვეყნის მოსახლეობასა და უცხოელ დამკვირვებლებს დღევანდელი ხელისუფლების მიმართ, თუ ივანიშვილს მოქალაქეობას არ აღუდგენენ და არჩევნები მის გარეშე ჩატარდება. ეს ხომ სხვანაირად იმის აღიარების ტოლფასია, რომ დღეს საქართველოს ერთი თავისთავში ჰერმეტიულად ჩაკეტილი და საკუთარი მოსახლეობისათვის უცხო გუნდი მართავს, რომელიც ლიბერალურ-დემოკრატიული რიტორიკით შენობულა. მოდი, აღარ ვინანასწარმეტყველებ, რა შეიძლება ამას მოჰყვეს.

რამდენად თანმიმდევრული და ადეკვატურია ხელისუფლების ნაბიჯები ივანიშვილის პოლიტიკურ აქტიურობაზე?

ვისურვებდი, რომ ეს ნაბიჯები, მართლაც, ადეკვატური და საზოგადოებრივი განვითარების ხანგრძლივ პერსპექტივაზე ყოფილიყო გათვლილი. „ნაციონალური მოძრაობის“ ტოტალური ნგრევა სახელმწიფოებრივად არის სამიზმი და იმედი მაქვს, მასში მოიძებნებიან ადამიანები, ვისაც ესმის ამგვარი სიხისტის დამლუპველობა. ეს პოლიტიკური ძალა უნდა შენარჩუნდეს, მაგრამ მხოლოდ როგორც ერთ-ერთი, ორსა თუ სამს შორის. მათ უნდა დაიცხრონ რევოლუციური პათოსი და საკუთარ საზოგადოებასთან დიალოგი ისწავლონ. ბევრს ისიც აფიქრებს, ხომ არ შეიძლება ველოდოთ შურისძიების ისეთ ტალღას, როგორსაც 2003 წელს ნოემბრის მოვლენების

შემდეგ ჰქონდა. ეს არ შეიძლება მოხდეს. ბოლოს და ბოლოს, უნდა ვისწავლოთ განსხვავებულთან არსებობა. თუ ვინმე დასასჯელია, უნდა დაისაჯოს, მაგრამ – არაუმეტეს. მომავალი პროცესები არ შეიძლება იქცეს ქონებისა და ძალაუფლების ხელახალ გადაწინააღმდეგობად, როგორც ეს 2003-2004 წლებში იყო. ამით ჩვენ ვანგრევთ ჩვენს ეკონომიკას, ჩვენს პოლიტიკურ მდგრადობას და, რაც კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია, ვანგრევთ ადამიანთა ფსიქიკას. ივანიშვილმა პრესკონფერენციაზე კიდევ ერთხელ გაიმეორა, რომ იგი მხოლოდ არჩევნების გზით აპირებს ხელისუფლებაში მოსვლას.

რაც შეეხება კონკრეტულ ნაბიჯებს, შეცდომათა კასკადს ვხედავთ. ცხადია, პირველი უდიდესი შეცდომა მოქალაქეობის ჩამორთმევა იყო. ამას ზედმეტად ასდის სპონტანურობის სუნი, ხოლო პოლიტიკა რომ ვერ იტანს სპონტანურ ნაბიჯებს, ვფიქრობ, ცხადია. ზოგადად კი დღეს ივანიშვილი სრულ ინიციატივას ფლობს, თუმცა კი მისი აქტიურობა მინიმალურია. ამ ხნის განმავლობაში მან მხოლოდ რამდენიმე ინტერვიუ მისცა, ორიოდე განცხადება გააკეთა და ერთი პრესკონფერენცია ჩაატარა. ამას კი, როგორც საზოგადოებიდან, ისე ხელისუფლებიდან და მისი პროპაგანდისტული გარემოცვიდან მთელი ზვაგი მოჰყვა. საზოგადოება დღეს არ მოითხოვს ლიდერის ზეაქტიურობას. ასეთი ლიდერი მან განვლილი წლების განმავლობაში ნახა და მოიწყინა კიდევ. დღეს რიგითმა ადამიანმა არა მხოლოდ შიში დასძლია, არამედ უფრო რაციონალურიც გახდა. ანგარიშების გახსნა და ხელმოწერების შეგროვება სწორედ რაციონალური ინიციატივაა, რაციონალური ნების გამოხატულებაა. მაშასადამე, ჩვენ თვალდათვალ ვიცვლებით და უნდა მოვრჩეთ საკუთარ თავზე წუნუნსა და ჩვილს.

ცხადია, ხელისუფლება შეეცდება, რომ ოპოზიციის ეს ახალი ტალღა სამართლებრივი ჩარჩოს გარეთ გაიტყუოს, შეეცდება, რომ ივანიშვილი ქონების გამო დისკუსიაში ჩაითრიოს, ეცდება, რომ ექსტრემისტულ მოქმედებათა პროვოცირება მოახდინოს – ამის მკაფიო ნიშანი გავრცელებული ხმები, თითქოს ხელისუფლება შეიარაღებულ რაზმებს ქმნის სამეგრელოში. ყველაფერი ეს უკვე გვინახავს და გამოცდილებაც საქ-

მაოდ დიდი გვაქვს. ეჭვი მეპარება, ამ უკვე საკმაოდ გაცვეთილმა არსენალმა რაიმე რეალური შედეგები მოიტანოს. ყველაზე გამართლებული ჩვენს სიტუაციაში იქნებოდა ის, რომ ხელისუფლებას თავისი ნებით შეექმნა კონკურენტული გარემო. ეს რიგით ადამიანს საშუალებას მისცემდა, კარგად აენონ-დაენონა სიტუაცია და, რაც მთავარია, შანსს მისცემდა, გაეხსენებინა ყველა სიკეთე, რაც კი ხელისუფლებას გაუკეთებია. თავისი სიხისტით დღეს ხელისუფლება თავადვე კარგავს რიგითი ადამიანების სიმპათიას და სიტუაცია თავისი ნებითვე მიჰყავს ბოროტისა და კეთილის „საბოლოო შეტაკების“ სცენარამდე. ხელისუფლება ვერ გამოსულა აპოკალიფტური აზროვნების ტყვეობიდან, ყველა რევოლუციონერს რომ ახასიათებს.

ივანიშვილის მრჩეველთა საბჭო, რომლის წევრიც სხვებთან ერთად თქვენც ხართ, დიდი ინტერესის საგანია. რა მიმართულებებზე მუშაობენ მისი წევრები?

შეიქმნა რამდენიმე ჯგუფი, რომლებშიც შესაბამისი დარგის სპეციალისტები არიან გაერთიანებულები. ეს ზოგადად. ცხადია, ბევრი კონკრეტული საქმე გვაქვს. აქ ამის ჩამოთვლა შეუძლებელია. საზოგადოებასთან მუშაობა, რეაგირება გარკვეულ მოვლენებზე, სიტუაციის ანალიზი და ასე შემდეგ. მოკლედ, დამიჯერეთ, საქმე ბევრია.

რამ განაპირობა თქვენი არჩევანი, ყოფილიყოთ ამ საბჭოში?

მართალი გითხრათ, მიუხედავად თანაგრძნობისა, თავდაპირველად არ ფიქრობდი საბჭოში შესვლას. რაც ნამდვილად ვიცი, არის ის, რომ მე მხოლოდ პოლიტიკური სამყაროს დამკვირვებლად გამოვდგები. ჩემთვის უცხოა ის აზარტი, რომლითაც პოლიტიკურ ბატალიებში ჩაერთვებიან ხოლმე. გახსოვთ მამარდაშვილისეული ფილოსოფოსი, როგორც ჯაშუში? ესაა მდგომარეობა, როდესაც ადამიანი მუდამ ოდნავ განზე რჩება. ჰოდა, ვიცი რა ეს, ისიც ვიცი, როგორ უხერხულად ვგრძნობ ხოლმე თავს პოლიტიკურ ბატალიებში. ეს ყველაფერი იმიტომ ვთქვი, რომ ავხსნა, რატომ ვაპირებდი უარს თქმას. მეორე მხრივ, არის რალაცები, რაც სწორედ ამგვარმა „განზე

მდგომმა“ ადამიანებმა იციან და ბატონმა ბიძინამ მიმანიშნა, რომ სწორედ ეს უნდოდა ჩემგან და არა სხვა რამ. ამით განმაიარა და უარის საფუძველი აღარ დამრჩა.

არის კიდევ ერთი მიზეზი. სააკაშვილის გუნდმა, მიუხედავად დეკლარირებული დემოკრატიისა, ისე დაავეინროვა იმ ადამიანთა წრე, რომელთა აზრსაც ითვალისწინებენ, პიროვნების სახელმწიფოებრივი თუ საზოგადოებრივი ცხოვრება ისე დაუფარავად დაიყვანა პოლიტიკურ ლოიალობამდე, რომ განიდევნა ჩვენი საზოგადოებრივი რესურსების უდიდესი ნაწილი. ჩვენს თვალწინ

■ თავისი სიხისტით დღეს ხელისუფლება თავადვე კარგავს რიგითი ადამიანების სიმპათიას და სიტუაცია თავისი ნებითვე მიჰყავს ბოროტისა და კეთილის „საბოლოო შეტაკების“ სცენარამდე. ხელისუფლება ვერ გამოსულა აპოკალიფტური აზროვნების ტყვეობიდან, ყველა რევოლუციონერს რომ ახასიათებს.

დავეინროვდა აზროვნების მასშტაბი, ჩვენს თვალწინ რევოლუციონერთა გუნდი თანდათან მთელი დანარჩენი საზოგადოების წინააღმდეგ შეთქმულთა წრედ იქცა, რომელიც თავის მომხრეთაგან მხოლოდ უსიტყვო მხარდაჭერას მოითხოვს. თუ პირველი წლების განმავლობაში სააკაშვილმა და მისმა გუნდმა შეძლეს საზოგადოებრივი ენერჯის, საზოგადოების სასიცოცხლო ძალების გაღვიძება და სწორედ ამ რესურსის წყალობით ხორციელდებოდა რეფორმები. მაგრამ რაც უფრო ათრობდათ წარმატებები და, შედეგად, რაც უფრო გროვდებოდა შექცდომები, მით უფრო იზრდებოდა ამ შექცდომათა გამო პასუხისმგებლობის შიში, შესაბამისად, მით უფრო იზრდებოდა საჭიროება, საჯარო სივრციდან განდევნილიყო საპირისპირო აზრი. ჩვენი ეროვნული ტელევიზიების ბედი ამის მაგალითია. პი-

რადად მე ამ მიზეზითაც ვადარებ დღევანდელ ხელისუფლებას წინარეპრესიული ბოლშევიზმის ხანას. როდესაც ბოლშევიკებმა იგრძნეს, რომ სახელმწიფოს მართვა უსაშველოდ ძნელი საქმე ყოფილა და რომ საზოგადოება არა და არ ექვემდებარებოდა მათ თეორიებს და სოციალურ ინჟინერიას, ყოველგვარი ალტერნატივის ჩახშობა დაიწყეს. ასე მოხდა დღესაც. შემდეგი ნაბიჯი მხოლოდ რეპრესიები შეიძლება იყოს. თუმცა, თუ გავიხსენებთ, პოლიტიკური ანგარიშსწორების მრავალ შემთხვევას, გავიხსენებთ, თუ როგორ უზრუნველყოფენ მომხრეებს სამუშაოთი, ხოლო განსხვავებული აზრის მქონე ადამიანები როგორ რჩებიან უმუშევრად; თუ გავიხსენებთ ტოტალური თვალთვალის სისტემას და როგორ აშანტაჟებენ პატიმართა ოჯახის წევრებს; თუ გავიხსენებთ, როგორი მორალური ტერორი მოდის ეროვნული მაუნყებლებიდან, ჩვენ უკვე ვიმყოფებით უსისხლო რეპრესიების მდგომარეობაში. რეპრესიები არ ნიშნავს აუცილებლად სისხლს. რეპრესიებად შეიძლება ჩაითვალოს ყველა ის ღონისძიება, რომლის შედეგიც დაშინებული და განაბული საზოგადოებაა.

ჰოდა, მეც განდევნილთა შორის აღმოვჩნდი, თუმცა ნებაყოფლობით გავაკეთე ეს. უნივერსიტეტი მივატოვე იმის გამო, რისი შემსწრეც იქ ვიყავი და რაც საყოველთაოდ ცნობილი წიგნებით ვაჭრობით დამთავრდა – ყველაზე დიდი სირცხვილით უნივერსიტეტის ისტორიაში. ახლა კი, ბევრი სხვა ადამიანის მსგავსად, ვიგრძენი, რომ შანსი მქონდა, დამებრუნებინა ის, რაც მოდერნიზაციის სახელით წამართვეს. როდესაც ადამიანს ისე ექცევიან, როგორც იმთავითვე ეჭვმიტანილს ან სახელმწიფოებრივად უვარგისს, რომელსაც საკუთარ ბედს თუ ჩააბარებ, აუცილებლად რალაცას დააშავებს, პასუხს უნდა ელოდე. უბრალოდ, სხვა ათასთა შორის სწორედ მე მომცა ბედმა იმის საშუალება, რომ უფრო აქტიური პოზიცია მქონოდა.

მოკლედ, კიდევ ბევრი მიზეზის დასახელება შეიძლებოდა, თუმცა, ვფიქრობ, ეს საკმარისია. **■**

ესაუბრა მალხაზ ჭკალუა.

ამჯახად ხუდონჯასი "ნამდვიდად აშენდება"

1979 წელს დაწყებული „საბჭოთა ენერგეტიკული ოცნება“ 2012 წლის აპრილში აღსრულდება – საქართველო ხუდონჯესის მშენებლობას იწყებს. თუმცა, როგორ აისახება ჰესის მშენებლობა გარემოზე და ხუდონელებზე, ეს 30 წლის შემდეგაც უცნობია.

ცირა გვასალია

ფოტო დაიტი შინაპილი / შინაპილი აღმოსავლეთი

დაუმთავრებელი კაშხალი

ხაიშის მუნიციპალიტეტის ორსართულიანი შენობის დერეფანში ერთი კვირაა საარჩევნო ურნის მსგავსი ხის ყუთი დევს.

ყუთს „ნერილები და კომენტარები“ აწერია. ხაიშელები აქ, საარჩევნო ბიულეტენების ნაცვლად, მათთვის ყველაზე საჭირობოროტო თემაზე საკუთარ მოსაზრებებს ათავსებენ. ამბავი ხუდონჯესს ეხება, პროექტს, რომელიც საქართვე-

ლოს მთავარ ენერგეტიკულ სასწაულად უნდა იქცეს და ხაიშელების ცხოვრება რადიკალურად შეცვალოს.

ხაიშის მუნიციპალიტეტის შენობის დერეფანში პროექტის ერთ-ერთი ტექნიკური ხელმძღვანელი ვოვა გოქსაძე გვხვდება. ხუდონჯესზე მან ყველაფერი იცის. 30 წელია მას შემდეგ, რაც ამ პროექტში პირველად ჩაერთო. მდინარე ენგურზე ჰესის მშენებლობის შესახებ პირველი

საუბრები სწორედ კომუნისტების დროს დაიწყო.

ბატონი ვოვა საუბრის დასაწყისში 1989 წელს იხსენებს, როდესაც საბჭოთა კავშირის დაშლის პარალელურად, ხუდონის პროექტზე მუშაობა შეწყდა: „ეს კომუნიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა იყო და არა ის, რომ მართლა არ უნდოდათ ხუდონი“, – ამბობს ის. ამჟამად იგი განახლებული ხუდონის პროექტში კომპანია

Trans Electrica LTD-მ დაასაქმა. – „მაშინ ხუდონი რომ აგვეშენებინა, ენერგოკრიზისი აღარ გვექნებოდა“.

გამგეობის რწმუნებული, როენა ჭკადუა, ხალხს ელოდება. 2 საათზე ჰესის ინვესტორი მოსახლეობას უნდა შეხვდეს.

„მოსახლეობაში განწყობა სხვადასხვაგვარია. არის ხალხი, ვისაც აქედან ნა-სვლა ვერ წარმოუდგენია. აქამდე ინვესტორები მოდიოდნენ და მიდიოდნენ. ხალხი უკვე მიეჩინა ამას და უკვე ჩვეულებრივად უყურებს ამ ყველაფერს“.

ჭკადუა თავის ოთახში სეიფს ალბს, საიდანაც ფერადი ბუკლეტი და ორი თაბახის ფურცელი გამოაქვს. ეს ბუკლეტი ყველა ხაიმელს დაურთვდა იმისათვის, რომ ისინი ინვესტორთან შეხვედრაზე მისულიყვნენ.

თაბახის ფურცელზე წერია, რომ ამ საჯარო შეხვედრაზე დასწრება „უალრესად მნიშვნელოვანია“.

უკვე ორის ნახევარია და მუნიციპალიტეტის შენობაში ხალხი თანდათან გროვდება.

შეკრებაზე 82 წლის ხაიმელი ქალბატონი მარო კახიანიც მოვიდა. როგორც თვითონ ამბობს, „თათბირზე დასასწრებად“. ხუდონზე თავის აზრსაც თამამად გამოთქვამს.

„ხაიში არ უნდა დაიტბოროს. მეც და ჩემი მეზობლებიც დატბორვის წინააღმდეგი ვართ. აბა, აყრა ვის უნდა?“ – ამბობს იგი.

ხაიში 5-6 პატარა დასახლება შედის, 535 ოჯახით. თუმცა, პროექტის განხორციელების შემთხვევაში, ზუსტად რამდენი ოჯახი და ადამიანი უნდა გადასახლდეს, ან სად უნდა იყოს მათი ახალი სახლი, ჯერ არავინ იცის.

მუნიციპალიტეტის შენობის შიგნით, ქალბატონი როენას ოთახში შეშის ღუმელს უკვე კომპანიის წარმომადგენლებიც შემოსხდომიან. ინდოელი ინჟინერი, კომპანია Trans Electrica LTD-ის ტექნიკური სამსახურის უფროსი ვიმალკუმარ შარმაც მათ შორისაა.

უკვე ხუთი თვეა, რაც ბატონი შარმა სვანეთში ჩამოვიდა და პროექტისთვის მოსამზადებელი სამუშაოები დაიწყო.

„მშენებლობის დაწყებას აპრილში ვგეგმავთ“, – მტკიცედ ამბობს შარმა,

– „ტექნიკური ნაწილი დაზუსტებულია: კაშხალი 200 მეტრი უნდა იყოს, 528 ჰექტარი უნდა დაიტბოროს. სეისმური მდგრადობაც ავნიეთ – ძველ პროექტში 8 ბალიან მიწისძვრას უძლებდა, ახალში – 9-ბალიანს. სადარდებელი არაფერია“, – ამბობს შარმა.

30 წელია, ხაიმელებს ეუბნებიან, რომ როცა ჰესის მშენებლობა დაიწყება, მათი სახლი, ეკლესია და საფლავების ნაწილი დაიტბორება, ამიტომ ხუდონჰესის ამბავი აქ ყველას ადარდებს.

702 მეგავატის ხუდონჰესი, ზემო

■ 30 წელია, ხაიმელებს ეუბნებიან, რომ როცა ჰესის მშენებლობა დაიწყება, მათი სახლი, ეკლესია და საფლავების ნაწილი დაიტბორება, ამიტომ ხუდონჰესის ამბავი აქ ყველას ადარდებს.

სვანეთის სოფელ ხაიშიში, მდინარე ენგურზე აშენდება. 1300 მეგავატის ენგურჰესის შემდეგ ის საქართველოში სიმძლავრით მეორე ელექტროსადგური იქნება და წლიურად 1.500 მილიონ კილოვატსაათ ელექტროენერგიას გამოიმუშავებს.

ხუდონჰესის მშენებლობა ნებართვის გაცემიდან 6 წელიწადში უნდა დასრულდეს. პროექტში 1 მილიარდი დოლარის ინვესტიციის ჩადება იგეგმება. აქედან 600 მილიონი დოლარი კაშხლის მშენებლობას უნდა მოხმარდეს, 400 მილიონი კი მოსახლეობის განსახლებასა და სოციალურ მოთხოვნილებებს.

ხუდონჰესი ქვეყანაში სიმძლავრით მეორე ჰესი იქნება. საქართველოს ხელისუფლება ვარაუდობს, რომ ხუდონი მოგებას 2017 წლიდან მოიტანს. სადგურის ექსპლუატაციაში გაშვების შემდეგ, ქვეყნიდან ელექტროენერგიის იმპორტი

და ელექტროენერგიის ტარიფის შემცირება განხორციელდება.

ხაიშიში შეკრება იწყება. ყველა იმ დარბაზში ინაცვლებს, სადაც ინვესტორი კომპანიის წარმომადგენლებსა და ხალხს შორის მოლაპარაკება უნდა შედგეს.

დაახლოებით 20-25 კვადრატული მეტრი ოთახი სავსეა, ხალხი კარებთან შექუჩებულია.

კარის მოპირდაპირე კუთხეში მიკროფონთან კომპანიის წარმომადგენლები სხედან. შეხვედრას ხუდონის ჰიდროელექტროსადგურის პროექტის ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების სკოპინგ დოკუმენტის ავტორი, კავკასიის გარემოსდაცვითი ორგანიზაციების ქსელის (CENN) წარმომადგენლებიც ესწრებიან.

უკვე ორი საათი სრულდება.

„ძალიან მინდოდა სვანურად მოგსალმებოდით, მაგრამ ვერ მოვახერხე“, – კომპანია Trans Electrica LTD-ს დირექტორი პაატა წერეთელი. იგი იმაზეც წუხს, რომ შეხვედრას სოფლის მღვდელი, მამა გიორგი არ ესწრება. მერე კი შეკრებილ არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და მედიას ესალმება.

„რამდენი ხანია გვესმის, აშენდება-არაშენდება, აშენდება-არაშენდება. თქვენ ბრძანეთ, რომ მშენებლობა გადაწყვეტილია. აგერ თქვენი ბროშურა მაქვს, სადაც წერია, რომ 2012 წლის პირველ კვარტალში სამშენებლო სამუშაოები დაიწყება“, – ამბობს ახალგაზრდა ხაიმელი კაცი. „გვითხარით პირდაპირ, გადაწყვეტილია თუ არა ხუდონჰესის განახლება და მისი სრულყოფა-დამთავრება?!“

სკოპინგის შეხვედრის იდეა გადანყვეტილების პროცესში ხალხის ჩართვაა.

თუმცა, როგორც ამ შეხვედრაზე ირკვევა, მთავარი გადანყვეტილება უკვე მიღებულია.

მზადაა პროექტის ტექნიკურ-ეკონომიკური ნაწილიც.

პაატა წერეთელი აზუსტებს, რომ ამჯერად ხუდონჰესი „ნამდვილად აშენდება“.

„გაინტერესებთ, საბოლოოდ წერტილი დაესვა თუ არა ამ ხალხის, მპატივით და, ჩემოდნებზე ცხოვრებას? – დიახ, საბოლოოდ წერტილი დაესვა“, – ამბობს ის.

საქონლის მშენებლობის ისტორია

სუდონის მშენებლობა 1979 წელს დაიწყო. მდინარე ენგურის მთელ სიგრძეზე ათვისების გრანდიოზული გეგმა საბჭოთა საქართველოს „ინდუსტრიული ოცნების“ ნაწილი იყო. პროექტი 1979-82 წლებში „თბილისი-საქართველო“ დამუშავდა და მოსკოვში დამტკიცდა, რადგან 300 მეგავატზე მეტი სიმძლავრის ჰესის მშენებლობა იმ პერიოდში საკავშირო დონეზე წყდებოდა. 1988 წელს საქართველოს საზოგადოების დიდი ნაწილი ახლად ფეხადგმულ ეროვნულ მოძრაობასთან ერთად სუდონის მშენებლობას დაუპირისპირდა. იმ დროისთვის ჰესზე სამუშაოების 25 პროცენტი უკვე შესრულებული იყო, გაწეული ხარჯი კი 150 მილიონ მანეთს შეადგენდა. 1988 წელს სპიტაკში მომხდარი მინისტრის შემდეგ საპროტესტო აქციები დაიწყო. ქართველი მეცნიერები სუდონის კაშხლის არასაიმედოებაზე, „რუსთაველის საზოგადოებაში“ ჩამოყალიბებული ზურაბ ჟვანიას „მწვანეთა მოძრაობა“ კი მოსალოდნელ ეკოლოგიურ კატასტროფაზე ალაპარაკდნენ. ჯვრისა და მესტიის მოსახლეობამ შიმშილობა გამოაცხადა, თბილისში კი მშენებლობის შეჩერების მოთხოვნით ასობით ათასიანი

მიტინგები იმართებოდა. საქართველოს მინისტრთა კაბინეტის გადაწყვეტილებით, 1989 წელს სუდონის მშენებლობა შეჩერდა. 90-იანი წლების საყოველთაო ენერგოკრიზისის დროს შევარდნაძის ხელისუფლება საქართველოს „ჩაბნელებაში“ ეროვნულ მოძრაობას და „მწვანეთა პარტიას“ ადანაშაულებდა. „ამ საკითხით აპელირება ზურაბ ჟვანიას და, ზოგადად, მწვანეთა მოძრაობის დისკრედიტაციის მიზნით ხდებოდა. ამბობდნენ, რომ სუდონის მშენებლობის დასრულება ბნელ ზამთრებს აგვაცილებდა. მაგრამ, ენერგოსექტორში კრიზისი კორუფციის შედეგი იყო, ჯოხის „მწვანეთა პარტიაზე“ გადატეხა კი – არამართებული. საბჭოთა კავშირის დანგრევასთან ერთად, ბუნებრივია, შეჩერდა ყველა ის საკავშირო პროექტიც, რომელიც ცენტრალური ბიუჯეტიდან ფინანსდებოდა. საბჭოთა კავშირის დაშლა კანონზომიერი მოვლენა იყო. სუდონის დასრულება მაინც არ ეწერა,“ – ამბობს „მწვანეთა პარტიის“ ლიდერი გია გაჩეჩილაძე. 90-იანი წლების ბოლოს სუდონის მშენებლობის აღდგენის აუცილებლობაზე საუბარი ისევ განახლდა. მაგრამ, ძვირადღირებული პროექტისთვის რეა-

ლური ინვესტორი ვერ მოიძებნა. მოგვიანებით, ზურაბ ჟვანიამ პოზიცია შეიცვალა და განაცხადა, რომ ეკოლოგიური რისკების შემცირების შემთხვევაში სუდონის მშენებლობა დასაშვებ იქნებოდა. ენერგეტიკის ყოფილი მინისტრი დავით მირცხულავა მიიჩნევდა, რომ სახელმწიფოს 500 მილიონიანი პროექტი საკუთარი სახსრებით უნდა აეშენებინა, თუმცა თანხა ბიუჯეტში ვერ მოიძებნა. ენერგოსექტორის რეაბილიტაციაზე გამოყოფილი მრავალი მილიონიანი უცხოური გრანტებისა და კრედიტების დატაცებამ კი ისეთ მასშტაბებს მიიღწია, რომ მსხვილმა საერთაშორისო დონორებმა საქართველოსთან თანამშრომლობა შეწყვიტეს. „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ ხელისუფლებამ სუდონის მშენებლობის განახლებისთვის პოტენციური ინვესტორის მოძიება ისევ აქტიურად დაიწყო. 2005 წელს საქართველოს ხელისუფლებამ, პროექტის მიმზიდველობის გაზრდისა და გარანტიების უზრუნველყოფის მიზნით, მასში მსოფლიო ბანკი ჩართო. წინასწარი ტექნიკური კვლევების, ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშების მომზადებისთვის მსოფლიო ბანკმა 5 მილიონი დოლარი გამოყო.

დარბაზში ხმაურია. ხალხი ერთდროულად იწყებს აზრის გამოთქმას.

„უკაცრავად, ვინ გადაწყვიტა, რომ ეს პროექტი დაიწყება? მაგას კიდევ ბევრი კითხვის ნიშანი აქვს“, – კითხულობს აუდიტორიიდან ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივას“ წარმომადგენელი დავით ჭიპაშვილი.

„ხალხის აზრს არა აქვს მნიშვნელობა? ერთი ვერ გავიგე: გადაწყვეტილია თუ შესწავლის პროცესი მიდის?“ – აინტერესებს გოჩა ხორგუანს, მესტიის საკრებულოს წევრს.

„სიგარძე, სიგანე, სიმალღე გადაწყვეტილია? ალტერნატივა არ არსებობს? ჩვენ სვანები ვართ და რასაც კომუნისტები გვთავაზობდნენ, იმას არ მივიღებთ“.

კომპანიის დირექტორი, პაატა წერეთელი კითხვებზე საპასუხოდ ემზადება.

„ესა პროექტის ტექნიკურ-ეკონომიკური ნაწილის საუკეთესო ალტერნატივა. ამის მიხედვით, ხაიში უნდა დაიტბოროს“, – აცხადებს წერეთელი.

ხაიმის გარდა კიდევ რამდენი სოფელი დაიტბორება, ზუსტად არ იცის. ამისთვის, ჯერ სუდონის ჰესის გარემოზე ზემოქმედების შეფასება უნდა მოხდეს. არც ისაა ცნობილი, სად უნდა დასახლდნენ ხაიმელები.

ხაიმელებს კი ძირითადად სწორედ ეს კითხვები აქვთ.

„სპეციალურად არ ვიყენებ სიტყვა „გადასახლება“,“ – განაგრძობს პაატა წერეთელი – „დამიჯერეთ, არავის უნდა თქვენი აქედან გადასახლება“ – წერეთელს ხელში მიკროფონი უჭირავს, ხმა ეძებება, – „გვინდა ერთი ენითა და ერთი აზრით ვისაუბროთ თქვენთან. ჩვენი კომპანია მოვიდა თქვენთან გაწევილი ხელით. არცერთ შემთხვევაში არ იფიქროთ, რომ ჩვენს შორის რამე კონფრონტაცია მოხდება – გამორიცხებულია“.

„განსახლების გეგმა ამ წუთისთვის შემუშავებული არ არის. ამ ეტაპზე განსახლების ადგილის ან სხვა კონკრეტული ციფრის თქმას აზრი არ აქვს“, – პასუხობს მინის მესაკუთრეთა უფლებების დაცვის ასოციაციის წარმომადგენელი. განსახლების გეგმა ამ ორგანიზაციამ

უნდა მოამზადოს.

„ჯერ სიზმარში ვართ და არ ვიცით, რა მოხდება“

„გასულელდება კაცი,“

„გაიგე, აპრილში ვინცებთო...“

„მინც არ მჯეროდა, რომ ეს დღე გა-
თენდებოდა“

„ჩვენ რა ბედი გველის? სადაა ალ-
ტერნატიული ფართი, სადაც გადაგვასა-
ხლებენ? მე აქ დავიბადე, აქ გავიზარდე.
გთხოვთ, ამაში გამარკვით“, – ისმის
დარბაზიდან.

ინდურ-ბრიტანული კომპანია Trans
Electrica LTD, რომელიც ხუდონ ჰესს
ააშენებს, ბრიტანეთის ვირჯინიის
კუნძულებზე, ოფშორულ ზონაშია და-
რეგისტრირებული. მის ოფიციალურ
ვებგვერდზე აღნიშნულია, რომ მისი მი-
ზანი საქართველოში არსებული ჰიდრო-
ენერგორესურსების ათვისებაა.

ვებგვერდის განყოფილებაში Direc-
tors/Management კონკრეტული სახე-
ლები არ იძებნება. დაინტერესებულ
ვიზიტორს აცყობინებენ: Coming soon
(ინფორმაცია მალე იქნება) და სამი წერ-
ტილი.

კომპანიის დირექტორი პაატა წერე-
თელი ამბობს, რომ Trans Electrica LTD
სპეციალურად ხუდონის ასაშენებლად
შექმნა.

ხაიში, გამგეობის შენობაში შეკრე-
ბილ აუდიტორიასაც აინტერესებს, თუ
ვინ დგას კომპანიის უკან და რა გამო-
ცდილებით.

„არ მაქვს კომპეტენცია, რომ ამ კი-
თხვაზე პასუხი გაგცეთ“, – პასუხო-
ბს მათ წერეთელი და აზუსტებს, რომ
კომპანიის აქციებს ქართული მხარე არ
ფლობს.

ჯერჯერობით ინვესტორ კომპანიას
არც პროექტის გარემოზე ზემოქმედე-
ბის გავლენა შეუსწავლია. თუმცა, გა-
რკვეული მონაცემები მესტიის კლიმა-
ტის ცვლილებაზე სხვა დოკუმენტებშია
ასახული.

საქართველოს მთავრობის მიერ
მომზადებული დოკუმენტის – „კლი-
მატის ცვლილების პროექტი – 2006“
-ის თანახმად, საქართველოში „ბოლო
15-20 წლის მანძილზე ჰაერის საშუა-
ლო ტემპერატურამ 1955-1970 წლების

სოფელ ხაიშის შესასვლელი

ფოტო: დავით ქიავთაძე / მხანა ალტერნატივა

**„განსახლების გეგმა ამ
წუთისთვის შემუშავებული არ
არის. ამ ეტაპზე განსახლების
ადგილის ან სხვა კონკრეტული
ციფრის თქმას აზრი არ აქვს“, –
პასუხობს მინის მესაკუთრეთა
უფლებების დაცვის ასოციაციის
წარმომადგენელი. განსახლების
გეგმა ამ ორგანიზაციამ უნდა
მოამზადოს.**

პერიოდთან შედარებით, 0,4 პროცენ-
ტით იმატა. დაახლოებით 8 პროცენტით
მოიმატა ნალექთა წლიურმა ჯამებმაც.
ნალექის მატებამ კი წყალმოვარდნები,
მწყერები, ღვარცოფები და მინის ერო-
ზია გამოიწვია“.

ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივას“
შენიშვნებში საუბარია იმაზეც, რომ რე-
გიონული კლიმატის ცვლილებას გავლენა
აქვს ადამიანების ჯანმრთელობაზე.
სტატისტიკური მონაცემების თანახმად,
ლენტეხის რაიონში სისხლის მიმოქცე-
ვის სისტემის დაავადებათა ზრდა არ
ჩამოუვარდება თბილისს. მკველვართა

მოსაზრებით, ეს შესაძლოა გამოწვეული
იყოს კლიმატის ცვლილებით, რადგან
სწორედ სისხლის მიმოქცევის სისტემის
დაავადებები კლიმატის ცვლილებასთან
დაკავშირებულ დაავადებათა რიცხვს
განეკუთვნება.

შეხვედრა, რომელზეც ხაიშის დატ-
ბორვაზე და ხუდონჰესზე ლაპარაკო-
ბდნენ, თითქმის 3 საათს გაგრძელდა.
დარბაზი თანდათან დაიკალა. ხაიშე-
ლები კარგა ხანს გამგეობის ეზოში იდგ-
ნენ და ერთმანეთში იხილავდნენ ამბავს,
რომელიც 30 წელია იციან და რომლი-
საც ბოლომდე არავის სჯეროდა.

ოფიციალური სტატისტიკა, რამდენ
ადამიანს უნდა გადასახლება და რა-
მდენს – არა, არ არსებობს. ეს ჰესის
სოციალური ზემოქმედების ანგარიშში
უნდა აისახოს.

„მშობლიური ადგილებიდან გადასა-
ხლება აბა, ვის უნდა?! ჩვენ სახელ-
მწიფოს ინტერსები გვესმის, მაგრამ
ადამიანის უფლებებიც ხომ უნდა იყოს
დაცული? წინათ ჰესის მშენებლობა რომ
იყო, სასიცოცხლო მნიშვნელობის ხიდი
მოგვისპო იმ ჰესმა და დავრჩით ჰაერში
ჩამოკიდებულები“, – ამბობს 62 წლის
ხაიშელი სკოლის მასწავლებელი თინა
კვანჭიანი, – სვანეთის მოსახლეობა ისე-
დაც რთულ პირობებში ვცხოვრობთ. არ
გვინდა, რომ ჩვენი ყოფა კიდევ უფრო
გავვირთულდეს.“

სახლის დატოვება არც ხაიმელ ნუნუ ჭკადუას სურს: „არამართო მე, ვინც ჩემს გარშემოა, ისინიც წინააღმდეგნი არიან.“

სხვები გადასახლების წინააღმდეგნი არ არიან, თუ შესაბამის კომპენსაციას შესთავაზებენ.

„მე პირადად, თანახმა ვარ ნავიდე“, – ამბობს 47 წლის ნინა ჭკადუა.

მდინარე ენგურზე ხუდონის კაშხლის მშენებლობა 1986 წელს დაიწყო, თუმცა მოსალოდნელი ეკოლოგიური პრობლემების გამო, საპროტესტო აქციების მძლავრი ტალღის ფონზე, შეჩერდა. საქართველოს მთავრობამ ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობის განახლების გადაწყვეტილება 2005 წელს მიიღო. მას შემდეგ ხუდონჰესის მოსალოდნელ ზიანსა და სარგებელზე დისკუსიამ აქტუალობა შეიძინა არა მარტო სპეციალისტთა წრეებში, არამედ სამოქალაქო სექტორშიც. განსაკუთრებით აქტიურობენ გარემოსდამცველები. უახლოეს დღეებში – კერძოდ, 11 ნოემბერს – ხუდონჰესის მშენებლობის მონიშნულ მდებარეობაზე და მხარდამჭერები თავიანთ მოსაზრებებს შეაჯერებენ შეხვედრაზე, რომელზეც ხუდონჰესის ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების წინასწარი ანგარიშის განხილვა გაიმართება. გარემოსდამცველების ერთი ნაწილი – მათ შორის, არასამთავრობო ორგანიზაცია „მწვანე ალტერნატივა“ – სვანეთის მიკროკლიმატის შეცვლის საფრთხესთან ერთად, საგანგებოდ გამოყოფს ხაიმის მოსახლეობის მდგომარეობას.

გზად თბილისისკენ, ნახევრადამუშეული და შუა გზაზე მიტოვებული ხუდონის პროექტის ძველი კონსტრუქციები ჩანს. მდინარე ენგური, რომლის ენერგეტიკული პოტენციალის გამოყენება საქართველოს მთავრობას სურს, ბეტონის კონსტრუქციასთან ჩაედინება და თეთრად ქაფდება.

„აქ უნდა აშენდეს ახალი კაშხალი“, – გვითითებს ჭიჭიკო ჯანელიძე, გეოლოგი. ბატონი ჭიჭიკო ერთ-ერთი სპეციალისტია, რომელმაც ხუდონის ჰესის გარემოზე ზემოქმედება უნდა შეისწავლოს.

"ხუდონის ჰესი ქვეყნისთვის მომბოზიანი ახიანება"

კონტრაქტის თანახმად, ხუდონის პროექტის განხორციელებისას ძირითადი შემოსავალი ჩვეულებრივი დაბეგვრის რეჟიმიდან შემოსული თანხები იქნება – 12% მოგების გადასახადი, 20% – საშემოსავლო მომსახურე პერსონალის ხელფასებიდან.

ამასთან, ვინაიდან არც საქართველოს შრომითი კანონმდებლობა და არც ხელმოწერილი კონტრაქტი არ მოითხოვს ქართველი მუშახელის დაქირავებას, მოსალოდნელია, რომ მათი დიდი ნაწილი უცხოელი იქნება (როგორც ამას აჩვენებს ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი, თბილისის შემოვლითი რკინიგზა), ქვეყნების უმეტეს ნაწილთან ხელმოწერილი გვაქვს ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების ხელშეკრულება. ამასთან, ქართველი მუშახელი ძირითადად არაკვალიფიციურ სამუშაოებზე საქმდება.

თუმცა, მთავარი პრობლემა ისაა, რომ ხუდონის პროექტი შენდება ე.წ. „ააშენე, ფლობდე, ოპერირებდე“ პრინციპით. სახელმწიფო კონტრაქტით იღებს საკმაოდ ბევრ ვალდებულებას: პროექტისთვის საჭირო მიწის გადაცემა სიმბოლურ ერთ დოლარად, საქართველოს კანონმდებლობის ცვლილების შემთხვევაში მატერიალური დანაკარგების ანაზღაურება... ამ ყველაფრის მიუხედავად, ის პროექტიდან არ ითხოვს არანაირ დამატებით ბონუსსა თუ წილს, თუნდაც უფასო ელექტროენერჯის სახით, რაც ჩვეულებრივი პრაქტიკაა ჰიდროენერგეტიკული პროექტების განხორციელებისას.

საქართველოს მთავრობასა და ხუდონის მშენებელ კომპანიას შორის გაფორმებულია ხელშეკრულება, რომლის თანახმად, ელექტროენერგეტიკული

მანანა ქოჩლაძე
ასოციაცია
„მწვანე ალტერნატივას“
თავმჯდომარე

სისტემის კომერციულმა ოპერატორმა, ჰესის მშენებლობის დამთავრებიდან პირველი 10 წლის განმავლობაში უნდა შეიძინოს მიმდინარე წლის ენერგობალანსით გათვალისწინებული ელექტროენერჯია, ერთი კილოვატი – 5,84 ცენტად. კომპანიას რჩება უფლება, მოითხოვოს ფასის ზრდა. თუმცა, შეთანხმების თანახმად, ზედა ზღვარი არ უნდა აღემატებოდეს იმ დროისთვის თბოელექტროსადგურების მიერ გამო-მუშავებული ენერჯის ტარიფს. ხუდონის შესასყიდი ტარიფი მა-

ღალია, სხვანაირად შეუძლებელია პროექტის ეკონომიკური უკუგების 5-10%-იანი უზრუნველყოფა. ჯერ კიდევ 2005 წელს, მსოფლიო ბანკის გაანგარიშებით, პროექტის 5%-იანი ეკონომიკური უკუგებისთვის ტარიფი არ უნდა ყოფილიყო 4 ცენტზე ნაკლები. სხვა შემთხვევაში, ხუდონის ჰიდროელექტროსადგური არარენტაბელური იქნება.

პროექტის ეკონომიკური შეფასება და უკუგების კოეფიციენტი საერთოდ არ არის წარმოდგენილი.

თუმცა, ჯერ კიდევ 2008 წლის განხილვების დროს, პროექტის ტექნიკურმა ჯგუფმა დაადასტურა, რომ გადახარჯვა შეიძლება იყოს 25 %, ვინაიდან ჯგუფი არსებული ინფრასტრუქტურის საიმედოობაში არ არის დარწმუნებული.

ძლება გააძლიეროს უკვე არსებული ინტენსიური ეროზიული პროცესები; სტაბილიზაციის სამუშაოები, სადრენაჟო სისტემის მოწყობა და ფერდობების ეროზიის მუდმივი მონიტორინგი საკმაოდ დიდ დანახარჯებთან არის დაკავშირებული.

ხუდონის ელექტროსადგური რენტაბელურია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ელექტროენერგია რეგიონულ ბაზარზე გავიდა, ან გაიზარდა მისი ფასი ქვეყნის შიგნით. პროექტის მხარდამჭერები ხშირად ლაპარაკობენ ხუდონის იაფ შიდა ელექტრომომარაგებაზე და ამავდროულად, მისი ექსპორტის პოტენციალზე.

2008 წელს მსოფლიო ბანკის შეფასებით, ხუდონი არ წარმოადგენს საუკეთესო პროექტს ენერგოუსაფრთხოების უზრუნველყოფისთვის.

დღეს საქართველოში ენერგოუსაფრთხოების პრობლემა დაყვანილია მიწოდების უსაფრთხოებამდე. თუმცა, მისი უპირველესი ამოცანაა ენერჯის არა მხოლოდ ფიზიკურად არსებობა, არამედ მასზე დამოკიდებულების შემცირება და ენერგეტიკული სისტემის მდგრადობის უზრუნველყოფა.

შესაბამისად, ქართული ენერგოუსაფრთხოება აგებულია შემდეგ პრინციპზე: ზამთრის პერიოდში ელექტროენერჯის იმპორტი ან შესყიდვა ახალი ჰიდროენერგოსადგურებიდან, ხოლო ზაფხულის განმავლობაში ხარჯების დაბალანსება ე.წ. ელექტროენერჯის გაცვლით, ანუ ექსპორტით. ამასთან, ახალი ჰიდროელექტროსადგურებიდან სარგებელი ქვეყნის ბიუჯეტისთვის მინიმალურია.

ლოგიკა პრინციპულად მისაღებია, თუმცა ჩნდება კითხვა — რამდენად არიან დაინტერესებული მეზობელი სახელმწიფოები ქართული ელექტროენერჯის შექმნით იმ პირობებში, როდესაც ისინიც ინტენსიურად ავითარებენ საკუთარ ელექტროენერჯას და აქვთ კონკრეტული პროგრამები და გეგმები. ჩვენ კი შესაბამისი კვლევები ამ ქვეყნებში მოსალოდნელი დეფიციტის შესახებ არ გავგაჩინა. ■

მდინარემ დააზიანა ძველი კონსტრუქციის ნაწილი

ფოტო: სერაპი ბაგრატიანი

არსებობს მთელი რიგი ხარჯები, რომელთაც პროექტის ხარჯთაღრიცხვა არ ითვალისწინებს.

ხუდონის პროექტის ეკონომიკური ფაქტორების შეფასება სადავოა. წარმოდგენილი პროექტის ერთ-ერთი ალტერნატივის ღირებულება 971 მილიონი დოლარია, საიდანაც 20%, იქ არსებული ინფრასტრუქტურის სახით, ათვისებულიად ითვლება. ხოლო დარჩენილი ინვესტიცია 780 მლნ აშშ დოლარია. ხუდონის წინასწარი ეკოლოგიური და სოციალური კვლევების დოკუმენტში

ამასთან, ხუდონის მშენებლობა იწვევს მესტიამდე მიმავალი ცენტრალური გზის ჩაძირვას, ხოლო ალტერნატიული მაღალი კლასის გზის მშენებლობის ხარჯები წარმოდგენილ ხარჯთაღრიცხვაში არ არის შეტანილი. ამასთან, თუ გავითვალისწინებთ სვანეთში არსებულ ეროზიასა და მენყრულ მოვლენებს, 200 მეტრით ზემოთ გზის გადატანა საკმაოდ დიდ ხარჯებს მოითხოვს.

ამასთან, წყალსაცავისა და მისი ინფრასტრუქტურის მშენებლობამ შეი-

შუალაშის საშისი

ფინანსური კრიზისის ფონზე გერმანია ახერხებს, ევროპის გამოკვეთილი ლიდერი გახდეს.

ვასო კუჭუხიძე

ევროკავშირის ნეერი ქვეყნების სამიტის წინ, რომელიც ოქტომბრის ბოლოს ბრიუსელში გაიმართა, გერმანიის კანცლერი ანგელა მერკელმა თქვა, რომ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ევროპა ასეთი მასშტაბის პრობლემების წინაშე არ მდგარა.

სამიტის მონვევის აუცილებლობაც ევროპაში არსებულმა ფინანსურმა კრიზისმა განაპირობა. საბერძნეთის შემდეგ ურთულესი ეკონომიკური პრობლემების წინაშე იტალია და ესპანეთი დგანან, რასაც ბელგიასა თუ ავსტრიაში საბანკო კრიზისიც დაერთო თან.

ევროპელი ლიდერების შეხვედრამ დაგეგმილ დროს უპრეცედენტოდ გადააჭარბა. სამიტი შუალამედე გრძელდებოდა.

ევროპელმა ლიდერებმა არსებული კრიზისის დასაძლევად გარკვეულ შეთანხმებებს მიაღწიეს. პირველ რიგში, ევროპის ფინანსური სტაბილურობის ფონდის (EFSF) 440 მილიარდიდან 1.1 ტრილიონამდე გაზრდა გადაწყდა. ამ ფონდის გასამზაგება განსაკუთრებით ევროკავშირის ღარიბი ქვეყნებისთვის აღმოჩნდა მიუღებელი. სლოვაკეთი იყო ის ქვეყანა, რომელიც საფრთხეს უქმნიდა ამ პროექტის გასვლას, თუმცა ბოლო მომენტში სლოვაკეთის პარლამენტმა მანინც შეძლო პროექტის რატიფიცირება.

საკმაოდ სკეპტიკური დამოკიდებულება იყო გერმანიაშიც. გარკვეული წინააღმდეგობა ფონდთან დაკავშირებით

სამიტზეც შეიქმნა, სადაც საფრანგეთი მისი დიდი ნაწილის დაფინანსებას ევროპის ცენტრალური ბანკიდან ითხოვდა, რასაც გერმანია ეწინააღმდეგებოდა. საბოლოოდ პარიზი დათმობაზე წავიდა და პროექტიც დამტკიცდა, რაც საშუალებას მისცემს ევროკავშირს, იტალიისა და ესპანეთის კრიზისების შემთხვევაში, მომზადებული შეხვედეს სირთულეებს.

გარდა ამისა, გადაწყდა საბერძნეთისთვის ვალების 50 პროცენტის ჩამონერა და ათენისთვის ფულადი დახმარების მეორე ნაკადის გამოყოფა. თუმცა, ამავდროულად საბერძნეთის ლიდერს საკმაოდ მკაცრად მოსთხოვეს სახელმწიფო ხარჯების შემცირება, გადასახადებისა და საპენსიო ასაკის გაზრდა, რაც სავარაუდოდ, ათენში გამოსვლების ახალ ტალღას გამოიწვევს.

სამიტზე სერიოზული ზენოლა განხორციელდა სიღვიო ბერლუსკონიზეც. იტალია ფინანსური კრიზისის ძალიან სახიფათო ზღვარს მიუახლოვდა და 60-მილიონიანი ქვეყნის წინაშე არსებული დეფოლტის საფრთხე ევროკავშირის ლიდერებს სერიოზულად აღელვებოდა. სწორედ ამის გამო ევროკავშირის ლიდერებს ბერლუსკონისთან საკმაოდ უსიამოვნო საუბარი ჰქონდათ. განსაკუთრებულ გაღიზიანებას ბერლუსკონის მიერ ეკონომიკის სტიმულირების პაკეტის დაგვიანება იწვევს, რომლის გამოც პრემიერს იტალიური ოპოზიციაც საკმაოდ აკრიტიკებდა. თუმცა, იტალიელი ხალხი იმანაც გააღიზიანა, რომ სამიტ-

ნიკოლა სარკოზი და ანგელა მერკელი ევროკავშირის ნეერი ქვეყნების სამიტზე

ზე მათი პრემიერი დატუქსული ბავშვის როლში აღმოჩნდა.

რამდენად ენდობით იტალიის პრემიერის პირობას რეფორმების განხორციელების შესახებ? – ეს კითხვა ჟურნალისტებმა სამიტის დასრულების შემდეგ მერკელს და სარკოზის დაუსვეს, რაზეც პასუხად ირონიული ლიმილი მიიღეს.

მართალია, ბერლუსკონის ქვეყნის შიგნით ბევრი კრიტიკოსი ჰყავს, მაგრამ იტალიელებს მანინც ეწყინათ გერმანიისა და საფრანგეთის ლიდერების მსგავსი უცერემონიო დამოკიდებულება მათი პრემიერის მიმართ.

„მერკოზის“ (იტალიური პრესის მიერ გამოყენებული ტერმინი) ცინიკურმა დამოკიდებულებამ იტალიურ მედიაში ისტერია გამოიწვია. თვით ბერლუსკონის მონინააღმდეგეებიც მის დამცველებად

■ დღესაც ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში ექსპორტის წილი გერმანული ეკონომიკისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა, სწორედ ამიტომ გერმანიის ინტერესებში არ შედის სამხრეთ ევროპის ქვეყნების გაჭირვებაში მიტოვება და მანამ ეცდება მათ გადარჩენას, სანამ ამას საკუთარი ეკონომიკა გაუძლებს.

იქცნენ. ერთ-ერთი ოპოზიციური პარტიის ლიდერის, ფერდინანდო კასინის განცხადებით: „პრემიერის დამცირება, ქვეყნის დამცირებაა და არავის აქვს იტალიელი ხალხის აბუჩად აგდების უფლება“.

პრესკონფერენციაზე საფრანგეთის პრეზიდენტმა არც ბერძნებს „დასწყვიტა გული“ და ისინიც საჯაროდ გააკრიტიკა. მისი განცხადებით, ევროკავშირის

ერთ-ერთი უდიდესი შეცდომა იყო 2001 წელს საბერძნეთის ევროზონაში მიღება.

ევროკავშირში არსებული ფინანსური კრიზისის ფონზე საზოგადოებაში ხშირად ისმის კითხვა – ასე დაულაღვად რატომ ცდილობს გერმანია სამხრეთ ევროპის ქვეყნების ფინანსური პრობლემების მოგვარებას? პასუხი ერთია – ამ ქვეყნების გადარჩენა თავად გერმანიის ინტერესებში შედის. მეორე მსოფლიო

ომის შემდეგ გერმანიამ ექსპორტზე დამოკიდებულ ეკონომიკურ მოდელზე გააკეთა აქცენტი, რამაც განადგურებული ეკონომიკა სწრაფად დააყენა ფეხზე.

ახალ ეკონომიკურ კურსს დიდწილად ხელი შეუწყო ქვეყნის ევროპის ეკონომიკურ კავშირში ფართო ინტეგრაციამ, რაც თავისთავად წევრ ქვეყნებს შორის თავისუფალ ვაჭრობას, საზღვრების გახსნას, ტარიფების მოხსნას ითვალისწინებდა. დღესაც ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში ექსპორტის წილი გერმანული ეკონომიკისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა, სწორედ ამიტომ გერმანიის ინტერესებში არ შედის სამხრეთ ევროპის ქვეყნების გაჭირვებაში მიტოვება და მანამ ეცდება მათ გადარჩენას, სანამ ამას საკუთარი ეკონომიკა გაუძლებს.

გარდა ამისა, გერმანიას პოლიტიკური მიზნებიც ამოძრავებს. მეორე მსოფლიო ომში დამარცხებამ ის რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში მსოფლიო პოლიტიკის მაღალ ეშელონებს მოსწყვიტა. გერმანიის ეკონომიკური პოტენციალი არ შეესაბამებოდა მის პოლიტიკურ წონას საერთაშორისო ასპარეზზე. გაერთიანების შემდეგ კი მისი პოტენციალი კიდევ უფრო გაიზარდა და ამბიციამაც იმატა, ამიტომაც ევროკავშირი მას ევროპის კონტინენტზე დომინანტის სტატუსის უმტკივნეულოდ შესანარჩუნებლად და საერთაშორისო ასპარეზზე ერთიანი ძალის საჩვენებლად სჭირდება. კრიზისის დროს სამხრეთ ევროპის ქვეყნების მიტოვება ევროკავშირის საერთაშორისო იმიჯსაც დააზარალებს და გერმანიასაც შეულახავს სახელს.

მეორე მხარესაა საფრანგეთი, რომლის ეკონომიკური პოტენციალი და პოლიტიკური წონა საერთაშორისო ასპარეზზე გერმანიასთან შედარებით უფრო სუსტია. ამ ხარვეზის აღმოფხვრას პარიზი ბერლინთან მეგობრობით ცდილობდა და ათწლეულების განმავლობაში გერმანიის ეკონომიკური პოტენციალის თავის სასარგებლოდ გამოყენებას მშვენივრად ახერხებდა. წინამორბედთა არჩეულ გზას არც ნიკოლა სარკოზიმ უღალატა და უკანასკნელ წლებში გერმანია-საფრანგეთის მეგობრობა გაცილებით მაღალ საფეხურზე აიყვანა. მართალია,

ფოტო: შოლვა ჟოჟაძე / REUTERS

სილვიო ბერლუსკონი ევროკავშირის
წევრი ქვეყნების სამიტზე

■ რამდენად ენდობით იტალიის პრემიერის პირობას რეფორმების განხორციელების შესახებ? – ეს კითხვა ჟურნალისტებმა სამიტის დასრულების შემდეგ მერკელს და სარკოზის დაუსვეს, რაზეც პასუხად ირონიული ლიმილი მიიღეს.

საფრანგეთი გერმანიასთან ურთიერთობაში უკვე თანასწორ პოზიციას კარგავს და მასზე ეკონომიკურად დამოკიდებული ხდება, მაგრამ ამჟამად არსებული მდგომარეობა პარიზს სხვაგვარად მოქმედების საშუალებას არ აძლევს. ამას კარგად გრძნობენ ბერლინიც და საკუთარ ინიციატივებზე ჭირვეული პარიზის დაყოლიებას ახერხებენ. სწორედ ასე მოხდა 26 ოქტომბრის სამიტზეც, სადაც საფრანგეთი გარკვეული კორექტივების შეტანას ითხოვდა EFSF-ს გერმანულ პროექტში, მაგრამ საბოლოოდ მანც დათანხმდა გერმანულ ინიციატივას.

უკვე ზედიზედ მესამე შემთხვევაა, რაც ანგელა მერკელს ევროკავშირის სამიტებზე გამოაქვს ისეთი ინიციატივა, რომელსაც წევრთა დიდი ნაწილი ეწინააღმდეგება, მაგრამ მის გატანას გერმანია მაინც ახერხებს. 26 ოქტომბრის სამიტიც ამის ნათელი მაგალითია.

მართალია, სამიტის წინ ექსპერტები გერმანიის დიპლომატიურ მარცხს წინასწარმეტყველებდნენ, მაგრამ გერ-

მანელმა „რკინის ლედიმ“ ამ შემთხვევაშიც თავი დააღწია „მდიდარი დეიდას“ როლს, რომელსაც რესტორნის მაგიდასთან მსუყე ანგარიშის გადასახდელად დატოვებენ. საქმე ისაა, რომ რამდენიმე კვირის წინ ნიდერლანდების პრემიერ-მინისტრმა მარკ რიუტემ წამოაყენა ინიციატივა ევროკავშირის კომისიაში ახალი თანამდებობის შექმნის შესახებ, რომელმაც ქვეყნებისთვის დახმარების პაკეტის გადაცემა უნდა გააკონტროლოს. ასევე დააკვირდეს, როგორ ასრულებენ ქვეყნები დაკისრებულ ფინანსურ ვალდებულებებს და საჭიროების შემთხვევაში, მათ სანქციებიც დაუწესოს, რომელთა შორის ევროკავშირში საარჩევნო ხმის უფლების ჩამორთმევა და ევროზონიდან გარიცხვაც განიხილება. დახმარების პაკეტის ფისკალური გაკონტროლების ინიციატივა რამდენიმე თვის წინ თავად გერმანიამაც წამოაყენა, მაგრამ ბერლინი კონტროლის სისტემას მის მიერ შემუშავებული ევროპის

ფინანსური სტაბილურობის ფონდის ფარგლებში განიხილავდა, რომელზეც დიდი ზეგავლენა აქვს. ამ ინიციატივით ბერლინი საკუთარი გავლენის გაზრდას ცდილობს ევროკავშირში. პოლანდიის მიერ შემოთავაზებული ინიციატივა კი დამოუკიდებელი თანამდებობის შემუშავებას ისახავს მიზნად, რომლის კონტროლის საშუალებაც მხოლოდ ევროპარლამენტს ექნება, რაც თავისთავად ბერლინის ფარულ მიზნებს სერიოზულ დარტყმას აყენებს. რიუტეს ინიციატივას მხარს საფრანგეთი და ევროკავშირის სხვა წევრებიც უჭერდნენ, მაგრამ გერმანიამ წარმატებით მოახერხა ამ ინიციატივის თავის სასარგებლოდ ბლოკირება. სწორედ ამიტომ შერაცხა 26 ოქტომბრის სამიტი მედიამ გერმანული დიპლომატიის ტრიუმფად.

თუმცა, ეს იყო გერმანიის ტრიუმფი ევროკავშირის წევრ ქვეყნებზე და არა კრიზისზე. მართალია, სამიტზე კრიზისის დასაძლევად კონკრეტული გეგმებიც დაისახა, მაგრამ ეს მცირედი წინსვლაა და ტრიუმფად ვერ ჩაითვლება.

გარდა შიდა რეაგირებისა, ევროკავშირის ქვეყნები ეცდებიან, გარედანაც მიიღონ დახმარება და ამისათვის მათ კარგი საშუალება ეძლევათ 3-4 ნოემბერს საფრანგეთში დაგეგმილ G-20-ის სამიტზე, რომელიც მსოფლიოს ოცი ყველაზე წარმატებული ეკონომიკური ქვეყნის ფორუმს წარმოადგენს.

ბრიუსელში გადაწყდა, რომ მომავალი სამიტის ფარგლებში სერიოზული მოლაპარაკებები ანარმოონ საუდის არაბეთთან და ბრაზილიასთან. ეს ის ქვეყნებია, რომლებმაც მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის შედარებით უმტკივნეულოდ გადალახვა მოახერხეს. პარალელურად კი EFSF-ის აღმასრულებელი დირექტორი კლაუს რეგლინგი უკვე პეკინში იმყოფება და მოლაპარაკებებს ანარმოებს ფინანსურ დახმარებებთან დაკავშირებით. ჩინეთიდან ის იაპონიაში გეგმავს ვიზიტს, რაც ნათელი მაგალითია იმისა, რომ ევროკავშირი გულხელდაკრეფილი არ ელოდება კრიზისის გაღრმავებას და რამდენიმე მიმართულებით ცდილობს მის აღმოფხვრას. **■**

ლიბია

ლიხთახოხის ბასიდეზა

მუამარ კადაფის პოვნა და მისი საერთაშორისო სასამართლოსთვის გადაცემა ახალი ლიბიის დაბადების სიმბოლო უნდა გამხდარიყო. თუმცა, ყოფილი ლიდერის ძალადობრივი სიკვდილი ლიბიის დემოკრატიული ამბიციების პირველ მარცხად იქცა.

დიანა ჩაჩუა

ფოტო ტაიბრ კალ-სელანგი / REUTERS

მისურათას ბაზრის კომერციულ მაცივარს ქალაქის რესტორნები მალეუჭეზადი პროდუქტების შესანახად იყენებენ. ოთახის ზომის საყინულესთან 20 ოქტომბერს უჩვეულოდ გრძელი რიგები იდგა. ხალხი ჯგუფ-ჯგუფად შედიოდა და მალევე უკან გამოდიოდნენ. თუმცა, მაცივირიდან გამოსულებს ხელში ხორცის ან რაიმე სხვა პროდუქტის ნაცვლად მობილური ტელეფონები ჰქონდათ მომარჯვებული. სულ რამდენიმე წუთში მობილურებით გადაღებული ფოტოებითა და ვიდეოებით მთელმა მსოფლიომ შეიტყო, რომ მისურათას მაცივარში ლიბიის ყოფილი მმართველის – მუამარ კადაფის ცხედარი ესვენა.

ვიდეოებში კარგად ჩანს, თუ როგორი სიხარულით აღბეჭდავდნენ ლიბიელები საკუთარ მობილურებში ნახევრადშიშველი, სისხლში გასვრილი დიქტატორის ცხედარს.

თუმცა, საერთაშორისო საზოგადოების შეშფოთება არა ამ ცნობისმოყვარე ლიბიელების საქციელს, არამედ იმ მოვლენებს მოჰყვა, რაც კადაფის სიკვდილს უძღვოდა წინ.

20 ოქტომბრის დილას, ყოფილი ლიდერის მშობლიური ქალაქის სირტეს ალების შემდეგ, მემამოხეებმა დიქტატორის სამალავს მიაკვლიეს და კადაფი ცოცხლად შეიპყრეს. ზუსტად რა მოხდა შემდეგ და რა პირობებში მოკვდა კადაფი, დღემდე განხილვის და გამოძიების საგანია.

ოფიციალური ვერსიით, რომელიც ლიბიის გარდამავალ მთავრობას ეკუთვნის, კადაფი მის მომხრეებსა და ამბოხებულებს შორის ორმხრივი სროლის დროს დაიჭრა. როდესაც დაჭრილი კადაფის სასწრაფო დახმარების მანქანამდე მიყვანას ცდილობდნენ, ის შემთხვევითმა ტყვიამ იმსხვერპლა.

გარდამავალი მთავრობის მცდელობის მიუხედავად, კადაფის შემთხვევითი სიკვდილის ვერსია გავერცელებინათ, Youtube-ზე მობილური ტელეფონებიდან ატვირთული ვიდეოები საწინააღმდეგოს ამტკიცებდნენ. ყველა მათგანი ლიბიელებით გარშემორტყმულ დასისხლიანებულ კადაფის ასახავს, რომელსაც ცემით და ნიხლებით უსწორდებან. GlobalPost.com on-მა გაავრცელა ფოტოები, რო-

ფოტო: ტაიბრ, ალ-კურანსი / REUTERS

კადაფის მომხრეების განადგურებული კოლონა, 20 ოქტომბერი 2011

მელზეც აღბეჭდილია, თუ როგორ ცდილობს ერთი კაცი კადაფის სექსუალურ შეურაცხყოფას. რამდენიმე დღეში, უცნობი წყაროებიდან, ინტერნეტში ხელში ატაცებული ახალგაზრდა ლიბიელის ვიდეოც გავრცელდა, რომელიც კადაფის მკვლელობაზე პასუხისმგებლობას საკუთარ თავზე იღებს.

ამ მასალების გავრცელების შემდეგ უკვე აღარავის ეპარებოდა ეჭვი, რომ მუამარ კადაფი არა შემთხვევითმა ტყვიამ, არამედ შურისძიებით სავსე მისმა თანამემამულეებმა მიზანმიმართულად მოკლეს.

მუამარ კადაფის სიკვდილის ძალადობრივმა გარემოებებმა ჩრდილი მოჰფინეს ომის დასრულების და ლიბიის გათავისუფლების აღსანიშნავ კვირას. დასავლელი პარტნიორების მხრიდან უკმაყოფილების

გამო, ლიბიის გარდამავალი მთავრობა კადაფის სიკვდილის გამო იძულებული გახდა ოფიციალურად ბოდიშიც კი მოეხადა: „ჩვენ ომის მძევლებზე ძალადობის და მათი ლიკვიდაციის წინააღმდეგ ვართ. მიუხედავად მის მიერ ჩადენილი არაერთი დანაშაულისა, ჩვენ არ გვსურდა რომ ეს ტირანი სასამართლოში მოხვედრამდე მომკვდარიყო“, – ნათქვამი იყო ლიბიის გარდამავალი მთავრობის ოფიციალურ განცხადებაში.

42 წლიანი ტირანიის შემდეგ, ლიბიელებს სურდათ პირადად გამხდარიყვნენ კადაფის აღსასრულის მომსწრე. ამიტომაც შეპყრობიდან რამდენიმე საათის განმავლობაში, სატივროთო მანქანაზე დასვენებული, სიკვდილის პირას მყოფი დიქტატორი ქალაქის ირგვლივ სადემონსტრაციოდ დაჰყავდათ.

■ „ეს ომი არ დასრულებულა. ეს ომი მხოლოდ ახლა დაიწყო“, – უთხრა სირტეს ერთ-ერთმა მოქალაქემ ბრიტანულ Daily Mail-ს. „შეხედეთ ამ ადგილს, ამ გვამებს. ამას შურისძიება ჰქვია“, – უთხრა 27 წლის მუჰამედმა ბრიტანულ გამოცემას.

ნაცემი და სისხლიანი კადაფის ხილვამ ბევრი ლიბიელი გაახარა, რომლებიც 42 წლის მანძილზე მხოლოდ მდიდარ სამოსსა და აქსესუარებში გამოწყობილ დიქტატორს იყვნენ შეჩვეულნი. ამან კიდევ უფრო გაამძაფრა ცდუნება, ფოტოზე აღებუქდათ კადაფის დასახიჩრებული ცხედარი.

ლიბიელების ასეთი განწყობა გარდამავალი მთავრობისთვის, როგორც ჩანს, გასაკვირი არ ყოფილა. როგორც მისურათას ცენტრში კადაფის სადემონსტრაციოდ ჩამოტარების ფაქტის კომენტარებისას ფინანსთა მინისტრმა ალი თარჰუნიმ განაცხადა, ის გაკვირვებულიც კი იყო, რომ ხალხმა ის ნაკუნებად არ დაგლიჯა.

კადაფის სიკვდილთან დაკავშირებით ლეგიტიმურობის, ლეგალურობის და მორალის შესახებ დებატებმა პოლიტიკური წრიდან მედიასა და სოციალურ ქსელებში გადაინაცვლა.

მსოფლიოს ცნობილი გაზეთების უმეტესობამ პირველ გვერდზე კადაფის ნახევრადმიშველი ცხედრის ფოტოები გამოაქვეყნა, რამაც ბევრგან მოქალაქეების შემფოთება გამოიწვია. კადაფის სიკვდილის გაშუქება ერთგვარ გამოცდად იქცა საერთაშორისო მედიისთვის, რომელიც არაეთიკური გაშუქებისთვის კრიტიკის ქარცეცხლში გაეხვა.

The Guardian-ის ვებსაიტზე ჩატარებულმა გამოკითხვამ აჩვენა, რომ მკითხველების 69,3 პროცენტი მედიის მიერ მუამარ კადაფის სიკვდილის ამსახველი ფოტოების გამოქვეყნებით უკმაყოფილო იყო.

„ფეისბუქზე“ ლიბიის ახალგაზრდული მოძრაობის ოფიციალურ გვერდზე კადაფის სისხლიანი სხეულის და შემდეგ ცხედრის ამსახველი ფოტოების კოლაჟი 300-ზე მეტმა ადამიანმა მოიწონა. „მან მიიღო ის, რაც დაიმსახურა“ – ფოტოების ქვეშ ძირითადად ასეთი შინაარსის კომენტარებია. უმცირესობაში აღმოჩნდნენ ისინი, ვინც ეთიკიდან და მორალიდან გამომდინარე ცხედრის ფოტოების ნაშლას ითხოვდნენ.

ლიბიის მთავარი გამოწვევა ახლა იმის დამტკიცება იქნება, რომ ყოფილ ლიდერთან ანგარიშსწორების ფორმა სამო-

მავლოდ კადაფის მომხრეებთან, ძველი რეჟიმის ან მისი ტომის წარმომადგენლებთან გამკლავების მეთოდად არ იქცევა.

თავის მხრივ, კადაფის გადარჩენილ მომხრეებს ლიდერის ძალადობრივმა სიკვდილმა შესაძლოა შურისძიების სურვილი გაუჩინოს.

დაპირისპირების ნიშნები კადაფის მშობლიურ ქალაქ სირტეში უკვე გაჩნდა. კადაფის დასაფლავების დღეს, ერთ-ერთი სასტუმროს ეზოში 53 ადამიანის გვამი იპოვეს. The Times-ის ინფორმაციით, მათგან „მინიმუმ ორი კადაფის მთავრობის წარმომადგენელი, ასევე ერთგული მებრძოლები იყვნენ.“

„ეს ომი არ დასრულებულა. ეს ომი მხოლოდ ახლა დაიწყო“, – უთხრა სირტეს ერთ-ერთმა მოქალაქემ ბრიტანულ Daily Mail-ს. „შეხედეთ ამ ადგილს, ამ გვამებს. ამას შურისძიება ჰქვია“, – უთხრა 27 წლის მუჰამედმა ბრიტანულ გამოცემას.

კადაფის წინააღმდეგ ძალის გამოყენება და მისი მკვლელობა არც რელიგიური კუთხით იყო ლეგიტიმური. ყურანი კრძალავს ომის დროს დაჭრილ ჯარისკაცზე თავდასხმას ან უკიდურეს მდგომარეობაში მყოფი ადამიანის მკვლელობას. ეს კადაფის თანამემამულეებმა „ნატოს“ ჯარისკაცებზე და ევროპელ ლიდერებზე უკეთ იციან, ამიტომაც ბევრი შიშობს, რომ ლიბიელებს შურისძიებისთვის გასამართლებელი საბუთი ექნებათ.

რელიგიურ კანონში კადაფიც კარგად ერკვეოდა. მან იცოდა, რომ მისი ასეთი გზით მოშორება ისლამის წესით აკრძალული იყო. მობილურით გადაღებულ ერთ-ერთ ვიდეოში მუამარ კადაფი ენის ბორძიკით სწორედ ამის თქმას ცდილობს გარშემორტყმული ბრბოსთვის: „რას აკეთებთ? განა არ იცით განსხვავება სწორსა და არასწორს შორის? Haraam... Haraam...“

ისლამური ტრადიციით, მიცვალებული მტრის სხეულს მის ოჯახს უბრუნებენ. მუამარ კადაფის მშობლიური ტომი სწორედ ამას ითხოვდა. თუმცა გარდამავალი მთავრობის გადაწყვეტილებით, ლიბიის ყოფილი ლიდერი მისურათაგან სამხრეთით, უდაბნოში, გასაიდუმლოებულ ადგილას დამარხეს. ■

თვალსაზრისი

საბჭოთა ხავერდის "იქას" და "ჩვენთანას"

რა განსხვავებაა ქართველ აგენტსა და აფხაზ აგენტს შორის?

ახრა სმირი

ვიდრე ქართველ კოლეგებთან ურთიერთობას დავინწყებდი, ჩემს ცხოვრებაში აფხაზეთის მთავრობა სერიოზულად არასოდეს ჩარეულა.

პრობლემები აფხაზეთში ნუმერაციის ახალი სისტემის შემოღებით დაიწყო – აფხაზეთმა ქართული +995-ის ნაცვლად, რუსული +7-ით დაიწყო რეკვა. თუმცა პრობლემები მე კი არა, მათ შეექმნათ,

ვინც ჩემთან დაკავშირებას საქართველოდან ცდილობდა.

გარკვეული პოლიტიკური თუ ტექნიკური შეზღუდვების გამო თბილისიდან „სეპარატისტულ-ოკუპაციურ“ სატელეფონო ნომრებთან დაკავშირება ძალიან რთულია. სიტუაციის კომიკურობა კი ისაა, რომ თუ მაინც მოახერხებთ დარეკვას, საუბარს ფონად აუტანელი

შრიალი გასდევს. მოგესალმებით, ამხანაგო ოპერატიული მორიგე!

თუ ამ ოპერატიულ მუშაკს წარმოვიდგენთ, ის დაახლოებით 40 წლის, კეფაზე გამელოტებული და ლეიტენანტზე არანაკლები წოდების მქონე მამაკაცი უნდა იყოს.

ოდესღაც ის იმედისმომცემი ახალგაზრდა სტუდენტი იყო, თუმცა ომმა,

■ ჩემი ოპერატიული მუშაკი, რომელიც პასენსების შლასა და სიგარეტის მონევას შორის, ჩემს საუბრებს ისმენს, რაღა თქმა უნდა, ნაძირალაა, ოღონდ ზარმაცი ნაძირალა, რომელიც მისთვის დაკისრებულ მოვალეობებს არაფრით მოცდება.

ომის შემდგომმა სიტუაციამ და სპეციალური უნარების არქონამ ერთ ჩვეულებრივ „კომპიუტერშიკად“ აქცია. რადიოტექნიკისადმი საბჭოთა დროინდელმა ინტერესმა კი საბოლოოდ სპეცსამსახურებად მიიყვანა.

კავშირების არქონის გამო ის ერთ ბანალურ ოპერმუშაკად გამხსნეს. მისი კაბინეტიც თვალნინ მიდგას – ირგვლივ საბჭოთა დროინდელი მოწყობილობები და სიგარეტის ნარჩენებით სავსე საფერფლები, რომელთა ფონზე თანამედროვე კომპიუტერი უცხოპლანეტელების ცივილიზაციის მონაპოვარს წააგავს. ჩემი აგენტი კომპიუტერში ოსტატურად უმკლავდება პასეანსს, შესვენებებისას კი უფროსობისთვის mp3 ფაილს ამზადებს სახელწოდებით „ახრა სმირი, ჟურნალისტი.“ ასეთია ჩემი აგენტი.

ოდნავ ნაკლები დამაჯერებლობით, მაგრამ მაინც შევეცდები ქართველი ოპერმუშაკის პორტრეტის დახატვასაც. თვალნინ ახალგაზრდა, ოდნავ უტიფარი, ქართული სტანდარტებით კარგი განათლების მქონე კაცი წარმომიგეგნია. მასაც, სულ მცირე, ლეიტენანტის წოდება უნდა ჰქონდეს. ის სრულყოფილად ფლობს ინგლისურს, თუმცა თავისი აფხაზი კოლეგის მსგავსად, ისიც აბონენტების მოსმენებით არის დაკავებული – სამშობლოსთვის, რა თქმა უნდა. შუშებიან შენობაში მდებარე მისი კაბინეტი თანამედროვე ერგონომიული ავეჯით და აპარატურითაა აღჭურვილი. ის პასეანსს არ თამაშობს. ის, საერთოდაც, თავს საქმისგან მოცდენის უფლებას არ აძლევს. მის მონიტორზე ადამიანთა დიდი ჯგუფის შესახებ მონაცემები ჩანს. სპეციალური პროგრამები ათობით და ასობით არასანდო ადამიანის მიმოწერას, გადაადგილებას და საუბარს ინერს. ამ ოპერის და მისი მსგავსი რევოლუციის ერთგული რაინდების მუშაობის წყალობით, ახლახან სახელმწიფო გადატრიალების მორიგი მცდელობა აიცილეს. ქართველი პოლიციელი – სწორედ ის არის საქართველოს ახალი ხელისუფლება. და სწორედ ამ პოლიციელის ეფექტურ მუშაობაზე დამოკიდებული ამ ხელისუფლების ძლიერებაც. პოლიციელი კი მეტზე ოცნებობს.

ეს ორი აგენტი დაახლოებით აღწერს იმას, თუ ვინ ვართ დღეს „ჩვენ“ და ვინ არიან „ისინი“.

ჩემი ოპერატიული მუშაკი, რომელიც პასეანსების შლასა და სიგარეტის მონევას შორის, ჩემს საუბრებს ისმენს, რალა თქმა უნდა, ნაძირალაა, ოღონდ ზარმაცი ნაძირალა, რომელიც მისთვის დაკისრებულ მოვალეობებს არაფრით მოცდება.

ის არ ფიქრობს, რომ ჟურნალისტი ახრა სმირის და მისი ქართველი კოლეგების უწყინარი, ადგილ-ადგილ უხამსობის შემცველი საუბრების მოსმენით ერს შევლის. მან იცის, რომ ამ საუბრებში არ არის და რაც მთავარია, ვერ იქნება ვერაფერი, რაც მისი ქვეყნის უსაფრთხოებას საფრთხეს მიაყენებდა. ჩემი აგენტი თავისი საქმით არ ამაცობს და ნაკლებად სავარაუდოა, ამით მეგობრებში ტრაბახობდეს. ჩემს სატელეფონო მისაღმებზე – „გამარჯობა, ამხანაგო ოპერატიული მორიგე“ – ის, ალბათ, სევდიანი ღიმილით პასუხობს. ცხოვრებაში იგი ალბათ სოხუმის ქუჩებში ძველ „ოპელს“ დაატარებს და უბადრუკი ხელფასის ნახევარს ჩასაფრებულ „გაიშნიკებს“ აძლევს. ბოლო მშობელთა კრებაზე მის მეუღლეს მოახსენეს, რომ სკოლის მოსაკრებელი იზრდება. მას სახელმწიფო საქმე ფეხებზე ჰკიდია და ზუსტად იმდენს მუშაობს, რამდენიც ევალება. და ასე პენსიამდე.

მისი ქართველი კოლეგა ყველაფერს სხვაგვარად აღიქვამს. ის ენთუზიაზმითაა სავსე. მან იცის, რომ „ვარდების რევოლუციას“ დაცვა სჭირდება. მას კარგად ესმის, რომ გარეგნულად უწყინარ საუბრებში, რომელსაც ის დღე და ღამე უსმენს, ღალატი იმალება. ღალატი ყველა კუთხეშია და მასთან ბრძოლაა სჭირო. შესაძლოა ის ფოტოგრაფები სულაც არ არიან დამნაშავეები, თუმცა მათი შეხედულებები და უპასუხისმგებლობა, რაც უცხოური სააგენტოებისთვის აქციის დაშლის ამსახველი კადრების გადაცემაში გამოიხატებოდა, თავისთავად დანაშაულის ტოლფასი იყო.

ჩემი აფხაზი ოპერატიული მუშაკი

თავის ინსტიტუტის დროინდელ მეგობართან ერთად სვამს ხოლმე. გულახდილობის წუთებში მათ ასეთ რამეს ეუბნება: „იცი, მთელი ეს მოსმენები ინერციით მიმდინარეობს. ვერაფრით ვერ მოვიშორეთ საბჭოური ჩვევები. ისაუბროს ჟურნალისტიც ახრა სმირმა, ვისთანაც უნდა და წეროს, რაზეც უნდა. ის ჩვენთვის საფრთხეს არ წარმოადგენს. ჩვენთვის საფრთხეს კორუფცია და სახელმწიფო აპარატის იმპოტენცია წარმოადგენს. ჩემნაირები – ზარმაციები და უინიციატივო მუშაკები, კიდევ ერთი საფრთხეა. ჩვენ იმ საბჭოური მექანიზმის უკანასკნელი ხრახნები ვართ, რომელსაც ექსპლუატაციის ვადა გაუვიდა და მალე თვითონვე გაჩერდება“. ალბათ, რეალობაში თავის აზრს ის გაცილებით მძაფრად გამოხატავს, თუმცა მთლიანობაში შინაარსზე პასუხს ვაგებ.

ამ ორი გამოგონილი პერსონაჟის შედარებისას, ჩემი სიმპათიები პირველისკენ იხრება. რა თქმა უნდა, იმიტომ არა, რომ ის ჩემი თანამემამულეა. უბრალოდ ის საბჭოთა სისტემის დაშლის ბოლო ელემენტია, რომელიც რალაც უკეთესით ჩანაცვლებას გვირდება. ახალი სისტემა აუცილებლად გაცილებით თავისუფალი, სამართლიანი, ენერგიული და მონესრიგებული იქნება. ჩემი აგენტის ქართველი კოლეგა კი ახალი საბჭოთა სისტემის პირმშოა, თავისი თვითნებობით, მოქალაქეების პირად ცხოვრებაში უცერემონიო ჩარევებით და თავდაჯერებულობით, რომ სახელმწიფოს ინტერესების სახელით უბრალო ადამიანების ბედით თამაში შეიძლება. **■**

სტატიაში გამოყენებული ტერმინოლოგია ეკუთვნის ავტორს და არა „ლიბერალს“.

სტატია მომზადებულია ჰაინრიხ ბოლის ფონდის მხარდაჭერით. ამ პუბლიკაციაში გამოთქმული შეხედულებები და მოსაზრებები არ არის აუცილებელი, გამოსატყვევებს ჰაინრიხ ბოლის ფონდის შეხედულებებს.

"მასწავლებლების სახლი" - შაშხინის "უნიხაჯი ქახთუნი ჰოლჯი"

პედაგოგთა პროფესიული გადამზადება ისევ სახელმწიფოს პრეროგატივა ხდება.

ლიკა ზაკაშვილი

2011 წლის 6 ოქტომბერს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრმა დიმიტრი შაშხინმა გლდანის მე-7 მიკრორაიონში, პოლიციის აკადემიის გვერდით, მასწავლებლის სახლი გახსნა. ახალი შენობა, ბოლო წლებში გახსნილი ადმინისტრაციული შენობების მსგავსად, გამჭვირვალეა, აქ მასწავლებლებმა პროფესიული გადამზადება უნდა გაიარონ. მინისტრმა მასწავლებლის სახლს „უნიკალური ქართული პროდუქტი“ უწოდა და აღნიშნა, რომ სახლი „სრული 24 საათის განმავლობაში მოემსახურება პედაგოგებს“. განათლების ექსპერტთა და პედაგოგთა ერთი ნაწილი ამ ნამოწყებას სკეპტიკურად ხვდება.

განათლების მინისტრი ერთ-ერთ ინტერვიუში, რომელიც ჟურნალ „მასწავლებლის“ ნომერის ნომერში დაიბეჭდა, მასწავლებლებს ჰპირდება, რომ ყველა ის ობიექტური მიზეზი: დროის დეფიციტი, მცირეწლოვანის დატოვების პრობლემა და სხვა, რის გამოც მასწავლებლები ადრე ვერ ახერხებდნენ პროფესიული განვითარების ტრენინგებში მონაწილეობას, მასწავლებლის სახლში არ ექნებათ, რადგან „მასწავლებლის სახლში მათ ექნებათ საშუალება, შვილები ბავშვთა ოთახში პროფესიონალ ძიძებთან დატოვონ და თავად პროფესიული განვითარების პროგრამებში მიიღონ მონაწილეობა“.

მათ, ვინც სამინისტროს მაღალჩინ-

ოსანთა ოპტიმისტურ რიტორიკას არ იზიარებს, მიაჩნიათ, რომ შეუძლებელია ერთმა ცენტრმა უზრუნველყოს ისეთი მრავალფეროვანი ტრენინგ-პროგრამების მომზადება, რომელიც თანაბრად დააკმაყოფილებს როგორც სერტიფიცირებულ, ისე არასერტიფიცირებულ პედაგოგთა განსხვავებულ პროფესიულ საჭიროებებს. ისინი მასწავლებელთა პროფესიული გადამზადების აქამდე არსებულ წესს უფრო მოქნილ და ეფექტურ მეთოდად მიიჩნევენ.

2009-2010 წლებში მასწავლებლებს არა ერთი „სახლი“, არამედ რამდენიმე დამოუკიდებელი პროფესიული ტრენინგ-ცენტრი ემსახურებოდა. ეს ორგანიზაციები მასწავლებელთა პროფესიულ განვითარებაზე განათლების სამინისტროში აკრედიტებული საგანმანათლებლო პროგრამების საშუალებით მუშაობდნენ. ტრენინგ-ცენტრები ფორმით კერძო სამართლის იურიდიულ პირებს, ანუ შპს-ებს წარმოადგენენ, ისინი საქართველოს მთელ ტერიტორიას მოიცავენ. 2011 წლამდე სქემა ასეთი იყო – მასწავლებელი საკუთარი პროფესიული საჭიროებებიდან გამომდინარე ირჩევდა ტრენინგ-ცენტრს და იქ განათლების სამინისტროს მიერ გაცემული ვაუჩერის საფასურად სწავლობდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ მასწავლებელი ფულს საკუთარი ჯიბიდან არ იხდიდა, მას სახელმწიფო ვაუჩე-

რული სისტემით აფინანსებდა, ეს კი კერძო ტრენინგ-ცენტრების ძირითადი შემოსავალი იყო.

2010 წლის სასერტიფიკაციო გამოცდების შემდეგ გაირკვა, რომ პედაგოგთა მხოლოდ 12%-მა გადალახა საგამოცდო ბარიერი. სწორედ ეს მაჩვენებელი იყო იმის მიზეზი, რის გამოც განათლების სამინისტრომ მის მიერვე აკრედიტებულ ტრენინგ-პროგრამებს უნდობლობა გამოუცხადა და 2011 წლიდან სასერტიფიკაციო გამოცდებზე გამსვლელი პედაგოგების გადამზადების ვალდებულება საკუთარ თავზე აიღო.

მინისტრის განცხადებით, მას შემდეგ, რაც მასწავლებელთა ტრენინგებს მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი ატარებს, სასერტიფიკაციო გამოცდებში მასწავლებელთა შედეგები გაუმჯობესდა. „2011 წელს სერტიფიცირებულ მასწავლებელთა რაოდენობა ორჯერ გაიზარდა“, – განაცხადა მინისტრმა, მთავრობის ერთ-ერთ სხდომაზე. აღნიშნული შედეგი განათლების სამინისტროს ვებგვერდზეც განთავსდა.

თუმცა, მინისტრს არ განუმარტია, რომ საატესტაციო გამოცდაზე 2010 წელს 10 000, ხოლო 2011 წელს – 24 000, ანუ ორჯერ მეტი პედაგოგი გავიდა, რაც თავისთავად მნიშვნელოვანი წინაპირობა იყო სერტიფიცირებულ პედაგოგთა რაოდენობის ორჯერ

ფოტო: ლიანა სპინაშვილი

■ 2011 წლიდან მასწავლებლებს უფასოდ, ანუ სახელმწიფოს ხარჯზე გადამზადება თუ სურთ, მხოლოდ „მასწავლებლის სახლს“ უნდა მიაკითხოთ. თუკი მასწავლებელს კერძო ტრენინგ-ცენტრში სურს კვალიფიკაციის ასამაღლებელი პროგრამის გავლა, მან ამისთვის ფული ახლა უკვე საკუთარი ჯიბიდან უნდა გაიღოს. ასეთ ხარჯს კი, პედაგოგთა უმრავლესობა თავს არიდებს.

გაზრდისთვის. პროცენტული მაჩვენებლებით თუ ვიმსჯელებთ, ბევრად უკეთეს შედეგს ვერც მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრმა მიაღწია. „ნინსვლა“ სულ რაღაც 0,5% - ს შეადგენდა.

კერძოდ, 2010 წელს, როდესაც პედაგოგებს ტრენინგ-ცენტრები ამზადებდნენ, გამოცდაზე გასული 10 000 მასწავლებლიდან სერტიფიკატი აიღო 1200-მა, ანუ 12%-მა. 2011 წელს, მას შემდეგ, რაც საქმეში პროფესიული განვითარების ცენტრი ჩაერთო, გამოცდაზე გასული 20 000 პედაგოგიდან სერტიფიკატი აიღო 2500-მა, ანუ 12.5%-მა.

2011 წლიდან მასწავლებლებს უფასოდ, ანუ სახელმწიფოს ხარჯზე გადამზადება თუ სურთ, მხოლოდ „მასწავლებლის სახლს“ უნდა მიაკითხოთ („სახლის“ გახსნამდე ამ ფუნქციას მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი ასრულებდა, რომელიც განათლების სამინისტროს შენობაში მდებარეობდა). თუკი მასწავლებელს კერძო ტრენინგ-ცენტრში სურს კვალიფიკაციის ასამაღლებელი პროგრამის გავლა, მან ამისთვის ფული ახლა უკვე საკუთარი ჯიბიდან უნდა გაიღოს. ასეთ ხარჯს კი, პედაგოგთა უმრავლესობა თავს არიდებს. განათლების სამინისტროს აღნიშნუ-

ლი გადაწყვეტილების შემდეგ 2009-2010 წლებში ჩამოყალიბებული ტრენინგ-ცენტრები რესურსების გარეშე დარჩნენ. პირად საუბრებში პედაგოგები აცხადებენ, რომ ამ გადაწყვეტილების გამო თავად ისინიც დაზარალდნენ, რადგან შეეზღუდათ პროფესიული საჭიროებიდან გამომდინარე ტრენინგ-პროგრამისა და ტრენინგ-ცენტრის თავისუფლად არჩევის საშუალება.

„ვაუჩერის მიღების შემდეგ, მეც და ჩემი სკოლის პედაგოგებიც უამრავ პროვაიდერს ვუკავშირდებოდით, ვარჩევდით, თუ სად ჯობდა სასწავლო კურსის გავლა, ვკითხულობდით ანოტაციებს, ვადარებდით ერთმანეთს და ასე ვირჩევდით საუკეთესოს“, - იხსენებს მანანა, ერთ-ერთი სკოლის პედაგოგი, რომელმაც ანონიმურად დარჩენა ისურვა. ამჟამად მას ტრენინგ-პროგრამებში მონაწილეობის მიღება მასწავლებლის სახლში შესთავაზეს, თუმცა იგი ვარაუდობს, რომ ტრენინგები ზოგადი ხასიათის იქნება, რის გამოც ჯერ ვერ გადაუწყვეტია, ივლის თუ არა ტრენინგებზე. „ანოტაცია არ ჰქონდათ, მხოლოდ სათაურებს გადავხედეთ და სათაურების მიხედვით ვეჭვობ, რომ ტრენინგები ზოგადი ხასიათის იქნება“, - აღნიშნა მანანამ. მისივე თქმით, მასწავლებლის სახლის ყველაზე დიდი ნაკლი მისი ადგილმდებარეობაა. „ძალიან შორს არის, ორი ტრანსპორტი უნდა გამოიცვალო, რომ იქამდე მიაღწიო, ეს ბევრს შეუქმნის ბარიერს“.

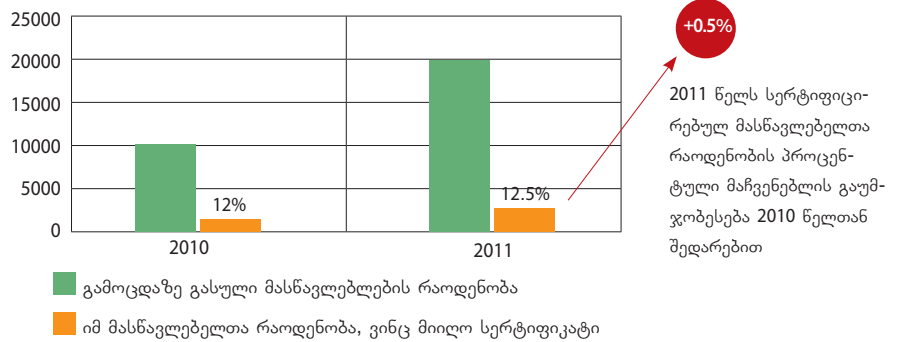
თბილისის ერთ-ერთი საჯარო სკოლის პედაგოგი, რომელმაც ასევე ანონიმურად დარჩენა ისურვა, ამბობს, რომ მასწავლებლის სახლის მდებარეობა მისთვისაც არახელსაყრელია. „გასულ კვირას ვიყავით მასწავლებლის სახლში. წასვლა სავალდებულო იყო. შეხვედრა შენობის მე-5 სართულზე გაიმართა. სახლის თანამშრომლებმა გაგვაცნეს მასწავლებლის სახლის კონცეფცია და გვითხრეს, რომ მზად არიან დაიწყონ ჩვენთან თანამშრომლობა. შეგვხვდა გია მამულაშვილი, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრის

დირექტორი. მან ზოგადად ქართულ საჯარო სკოლაში არსებულ პრობლემებზე ისაუბრა და აღნიშნა, რომ ბავშვების 80% – ს სკოლაში მისვლა არ უხარია. მიზეზად სკოლაში არსებული არაობიექტური და უსამართლო გარემო დაასახელა. სახლი მომენონა, კეთილმონყობილი და თანამედროვეა, მაგრამ ძალიან შორს არის, ჩემს კოლეგებთან საუბარშიც გამოიკვეთა, რომ ყველა ჩემს აზრს იზიარებდა, მიუხედავად იმისა, რომ მაინტერესებს და მესაჭიროება კონკრეტულ თემებზე და საკითხებზე გადამზადება, სამსახურის შემდეგ, ამ სიშორეზე სიარული გამიჭირდება“, – დასძინა პედაგოგმა. როგორც იგი ამბობს, გაცილებით ხელსაყრელი იყო გასული 2010 წელი, როცა ტრენერების ჯგუფი, სკოლასთან შეთანხმებით, მათთან სკოლაში მოდიოდა და ადგილზე, სკოლიდან გაუსვლელად, უტარებდა კვალიფიკაციის ასამაღლებელ მეცადინეობებს.

მასწავლებლის სახლის მდებარეობა არ მოსწონს თბილისის ერთ-ერთი საჯარო სკოლის დირექტორსაც. მისი აზრით, პროექტის ავტორებმა არ გაითვალისწინეს გადაადგილებასთან დაკავშირებული სირთულეები. „პედაგოგთა ნაწილმა ამ წინააღმდეგობებისა და სხვა მიზეზების გამო შეიძლება დაკარგოს პროფესიული განვითარების პროგრამებში მონაწილეობისა და კარიერული წინსვლის სურვილი“, – ამბობს იგი. მაგალითად კი, მისი ერთ-ერთი პედაგოგის შემთხვევა გაიხსენა. „მასწავლებლის სახლში ვიზიტის დროს ჩემი სკოლის პედაგოგი ტრენინგზე ჩაენერა. თუმცა, გადაწყვეტილება შეცვალა, როცა დაურეკეს და უთხრეს სემინარების ჩატარების დღე და საათი“.

სკოლის დირექტორის აზრით, სამინისტროს უნდა გაეთვალისწინებინა, რომ სახელმწიფოსთან ერთად მასწავლებლის პროფესიულ განვითარებაზე ზრუნვის ვალდებულება სკოლასაც აქვს. „მაგალითად, შარშან, სანამ დაფინანსების ფორმულა შეიცვლებოდა და სკოლის ბიუჯეტი შემიმცირდებოდა,

ბამოსდაზე ბასჯი და სხიბფოსიხიხაჯი მასწავლებელთა ხოლმეობა 2010-2011წწ.

ბოდა, სკოლას ჰქონდა საშუალება, დაეფინანსებინა პედაგოგების პროფესიული გადამზადება და პროვაიდერი ორგანიზაციიდან ტრენერები სკოლაში მოდიოდნენ, რამაც ძალიან კარგი შედეგი მოგვცა სასწავლო პროცესში, ჩემთვის ტრენინგი მაშინ არის მნიშვნელოვანი, როცა შედეგი სასწავლო პროცესზე აისახება. ამიტომ მიმაჩნია, რომ სახელმწიფომ სკოლას უნდა მისცეს ფული და სკოლა თავად აირჩევს ტრენინგ-პროგრამასაც და ტრენერებსაც“, – მიაჩნია მას.

ტრენინგ-პროგრამების შედგენამდე მასწავლებელთა პროფესიული საჭიროებების მოკვლევა აუცილებელია, – აღნიშნავს საგანმანათლებლო ორგანიზაცია „დიდაქტიკას“ ყოფილი ხელმძღვანელი, ტრენერი მაია ინსარაძე. „პროვაიდერი ორგანიზაციები, მასწავლებელთა პროფესიულ საჭიროებებს იკვლევდნენ და ისე ადგენდნენ თავიანთი ტრენინგ-პროგრამებს, თუმცა პროცესი ჩიხში შეიყვანა სამინისტროს გადაწყვეტილებამ, რომელმაც მასწავლებელთა პროფესიული მომზადების სისტემის ლიბერალიზაციის ნაცვლად, მისი სრული მონოპოლიზაცია მოახდინა“, – ამბობს იგი.

მასწავლებლის სახლში, ცენტრალიზებულად, ერთ სივრცეში ყველა ტრენინგ-პროგრამის განხორციელების პრაქტიკა, მაია ინსარაძის შეფასებით, წარსულში დაბრუნება: „ჩვენ ეს

ეტაპი უკვე გავიარეთ, კომუნისტების დროს, როცა იქმნებოდა მასწავლებელთა დახელოვნების ინსტიტუტები“, – აღნიშნავს ინსარაძე.

განათლების ექსპერტ თამარ მოსიაშვილის აზრით, სერტიფიცირებულ და არასერტიფიცირებულ მასწავლებლებს განსხვავებული მიდგომა ესაჭიროებათ. მისთვის გაუგებარია, როგორ უნდა შექმნას ერთმა, თუნდაც ფეშენებელურ შენობაში განთავსებულმა სასწავლო ცენტრმა, იმდენი საკვალიფიკაციო რესურსი, რომ გაითვალისწინონ ყველა კატეგორიის მასწავლებლის საჭიროება. „თეორიულად ეს არის წარმოუდგენელი“, – აღნიშნავს თამარ მოსიაშვილი. მისი თქმით, „სახელმწიფომ თავის ქოლგის ქვეშ მოაქცია ის საქმიანობები, რომელთა ეფექტურად განხორციელების უნარი მას არ გააჩნია.“

მოსიაშვილს კითხვები აქვს ტრენინგ-პროგრამების ხარისხთან დაკავშირებითაც. „2010 წლამდე, სხვადასხვა კერძო ორგანიზაციის მიერ დაწერილ ტრენინგ-პროგრამებს სახელმწიფო აკრედიტაციის სამსახური ამოწმებდა. როცა თავად სამინისტროს პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამების განმახორციელებელი, ჩნდება კითხვა, ვინ შეამოწმა ამ პროგრამების ხარისხი? შესაბამისად, მიჩნდება ეჭვი და არ მაქვს ნდობა, რომ პროგრამები ხარისხიანად არის შედგენილი“.

მისივე აზრით, სახელმწიფომ პედა-

გოგებს სკოლის ბაზაზე პროფესიული განვითარების შესაძლებლობა უნდა შესთავაზოს. "სკოლის ბაზაზე პროფესიული გადამზადება გულისხმობს პროცესს, როცა ექსპერტები მიდიან სკოლაში და სკოლის ბაზაზე ეხმარებიან პედაგოგებს პროფესიული განვითარების ზრდაში, ეს გზა ძალზე ეფექტიანი და აპრობირებულია მსოფლიოში, რადგან სკოლაში ყველაზე კარგად ჩანს პრობლემები, რომელიც პედაგოგებს ექმნებათ სასწავლო პროცესის გადართობასთან დაკავშირებით", – აღნიშნავს თამარ მოსიაშვილი.

სკოლის ბაზაზე მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ხელშეწყობის იდეას იზიარებს მაია ინასარიძეც, გარდა ამისა, იგი მიიჩნევს, რომ სამ-ოთხ დღიანი ტრენინგები საკმარისი არ არის იმისთვის, რომ პედაგოგმა რეალური ცვლილებების

შეტანა შეძლოს სასწავლო პროცესში: „ძალიან რთულია ძველი სისტემის, განსხვავებული თეორიული ცოდნის მქონე პედაგოგს მოსთხოვო სასწავლო პროცესის ოთხ დღეში ისე გადართობა, რომ სრულად უპასუხო ზოგადი განათლების რეფორმის სულისკვეთებას, გახადოს კლასი ინტერაქტიული, შემოქმედებითი და მოსწავლეზე ორიენტირებული“, – ამბობს იგი. ამის დასტურად იგი სერტიფიცირებულ პედაგოგთა გამოცდილებას იშველიებს, რომლის თანახმადაც ახალი მეთოდების პრაქტიკაში გამოყენება თვით სერტიფიცირებულ პედაგოგებსაც უჭირთ. ისინი ფლობენ ცოდნას ახალი მეთოდების შესახებ და სერტიფიკაციც სწორედ ამიტომ მიიღეს, მაგრამ პრაქტიკაში ამ ცოდნის დამკვიდრება მათთვისაც კი რთულია.

ექსპერტ თამარ მოსიაშვილის თქმით,

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების პროგრამა მხოლოდ სერტიფიცირების გამოცდაზე გასვლით და შესაბამისი სერტიფიკატის მინიჭებით არ სრულდება. მთავარი პროფესიული განვითარების და კარიერული ზრდის ეტაპია, როცა სერტიფიცირებული პედაგოგი ეტაპობრივად, კარიერულ ზრდაზე და პროფესიულ განვითარებაზე ზრუნავს.

ჩვენ აღნიშნულ საკითხებზე კომენტარი განათლების სამინისტროსაც ვთხოვეთ. შეკითხვებზე, რომელიც ელექტრონული წესით გავაგზავნეთ, პასუხი არ მიგვიღია, როგორც პრესსამსახურის თანამშრომელმა, თეონა ჭკადუამ სატელეფონო საუბრისას განგვიმარტა, მსგავს შეკითხვებზე პასუხის გაცემა ორ-სამ დღეში შეუძლებელია და, სულ მცირე, ათდღიან ვადას საჭიროებს.

Radio Commercant
FM 95.5

ბიზნესის პერსონალური რადიო

Commercant.ge

მხუხნალობის ფოხმა - სემა

საქართველოს ციხეებში სასჯელს ფსიქიკური პრობლემების მქონე პატიმრებიც იხდიან, რაც, სახალხო დამცველის შეფასებით, წამების და არაადამიანური მოპყრობის ტოლფასია.

ზურაბ ვარდიაშვილი

„მსჯავრდადებულს აღენიშნება მარცხენა ფერდქევემა მიდამოში 8 სმ სიგრძის ნაკვეთი ჭრილობა“;

„მარცხენა ჰიპოგასტრიუმში მიყენებული აქვს ნაკვეთი ჭრილობა, საიდანაც მოჩანს ლითონის უცხო სხეული 3 მილიმეტრის დიამეტრით“;

„ჭრილობაზე დადებულია ძაფნაკერები, დაფარულია ფუფხით, გულმკერდის მარცხენა ნახევარში აღენიშნება ნაკვეთი ჭრილობა ზომით 18 სანტიმეტრამდე, ასევე მუცლის და ზედა კიდურების არეში მრავლობითი ერთმანეთის პარალელური, ნაკვეთი ჭრილობების ნაწიბურები, ბარდაყის არეში ტოტალური სისხლჩაქცევები, მოლურჯო-მოყვითალო ფერის...“

ეს გახლავთ მცირე ამონარიდი პატიმარ ნუგზარ თაბაგარის სამედიცინო გამოკვლევებიდან, რომელიც პაციენტს ციხის ექიმებმა სხვადასხვა დროს ჩაუტარეს.

32 წლის ნუგზარ თაბაგარი წამების მსხვერპლთა რეაბილიტაციის ცენტრ „ემპათის“ თანამშრომლებმა პირველად 2009 წელს მონიხაულეს. ცენტრის სპეციალისტებმა მსჯავრდადებულის ციხის საავადმყოფოში გადაყვანა მოითხოვეს. „ემპათის“ ხელმძღვანელის, მარიამ ჯიშკარიანის თქმით: „პატიმარს ფსიქიკური პრობლემები აქვს და ხშირად იზიანებს თავს – ინვაგს და ისერავს სხეულს...“.

როგორც მსჯავრდადებულის ადვოკატი ბესარიონ ბოჭორიშვილი ამბობს, თაბაგარს 2008 წელს ხონის დაწესებულებიდან გაქცევის ორგანიზება დააბრალეს და სასტიკად ცემეს. ამის შემდეგ, მას დაეწყო პიროვნული აშლილობა და მიიყენა თვითდაზიანებები. „პატიმარი ამ ფორმით ციხის ადმინისტრაციის მხრიდან ცუდ მოპყრობას აპროტესტებს. ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, ეს პათოლოგიური რეაქციაა“, – განმარტავს ჯიშკარიანი. „...პაციენტი ვერ

ეგუება ციხის გარემოს, დაკარგული აქვს ადაპტაციის უნარი. რეჟიმის ხშირი დარღვევის და კონფლიქტების გამო, მისთვის „გამოწერილი“ აქვთ „მკურნალობის მეთოდი“ – ცემა“.

პატიმრის მონათხრობის მიხედვით, 2008 წლის 16 აგვისტოს, დაკავების დღეს, ჯერ სპეცრაზმელებმა ცემეს, შემდეგ ქუთაისის მე-2 სასჯელაღსრულებითი დაწესებულების დირექტორმა ზურაბ რუსაიამ, მისმა მოადგილემ მამუკა ჩეგიაძემ და უსაფრთხოების სამსახურის უფროსმა რამაზ ყიფიანმა.

პატიმარი იხსენებს, რომ ის ითხოვდა თეთრეულს, ტანსაცმელს და სხვა საჭირო ნივთებს. ამისთვის სახლში დარეკვა სურდა, მაგრამ ადმინისტრაციამ ნება არ დართო. პროტესტის ნიშნად, მან შიმშილობა დაიწყო, მეორე დღეს თაბაგარი განმეორებით ცემა რამაზ ყიფიანმა, ცემას მამუკა ჩეგიაძეც ესწრებოდა.

2009 წლის 27 ოქტომბერს სახალხო

დამცველის რწმუნებულებმა დანიელ მგელიაშვილმა და გურამ ბენდიანიშვილმა შეადგინეს ოქმი, სადაც ნუგზარ თაბაგარის ნაამბობზე დაყრდნობით აღნიშნულია, რომ მას საავადმყოფოში გადაყვანისას ხუთმა სპეცრაზმელმა ცემა.

სამედიცინო დახმარების შემდეგ ის დაბრუნეს მე-15 დაწესებულებაში და საკანში მარტო მოათავსეს. პატიმარი წინააღმდეგი იყო, რადგან „შიშები ჰქონდა“, ამის გამო მსჯავრდადებულმა ერთჯერადი საპარსით სხეული დაისერა.

სახალხო დამცველის რწმუნებულების ოქმში ვკითხულობთ: „თავის არეში აქვს შესიებები, კისრის ქვემოთ ზოლად ემჩნევა შენითლებული ადგილები, დალურჯებული აქვს ორივე ბარდაყი, ორივე ფეხის წვივი, დასიებული აქვს მარცხენა ფეხის კოჭი, მარცხენა მკერდის არეში აღენიშნება ნაჭრილობები, მთლიანად დასერილი აქვს მუცელი“.

„2009 წლის 9 დეკემბერს თაბაგარმა

ზენრით თავის ჩამოხრჩობა სცადა, მაგრამ კონტროლიორმა შენიშნა და გადაარჩინეს“, – ამბობს ადვოკატი ბოჭორიშვილი.

პატიმრის მონათხრობის მიხედვით, ციხის თანამშრომლებმა იგი 14 დეკემბერს კიდევ ერთხელ ცემეს, ცემითვე შეათრიეს პალატაში და ძირს დააგდეს, ააკრეს „სკოჩი“, თავზე ჩამოაცვეს ცელოფანი და ცემით ჩაიყვანეს წულ სართულზე, ხელ-ფეხზე დაადეს ბორკლები, თავზე დაახურეს „კასკა“ (ჩაფხუტი) და ურტყამდნენ დაახლოებით სამი საათის განმავლობაში.

როგორც თაბაგარის ადვოკატი გვიამბობს, პატიმრის წამება პერმანენტულად მეორდებოდა... პატიმრის მონაყოლის მიხედვით, 2010 წლის 18 მარტს მას სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენეს. ცოტა ხნის შემდეგ ადვოკატებს შეახვედრეს, რომელთაც აღნიშნულის შესახებ უამბო. შეხვედრის შემდეგ თაბაგარი სამორიგეო ოთახში შეიყვანეს. „რეჟიმის განყოფილების უფროსი ლევან ლეჟავა უკნიდან სწვდა ყელში, ადვილვითა მუცელში ფეხი ჩაარტყა, შემდეგ დააბეს სკოჩით, ბასრი საგნით დაუსერეს ზურგი და დააყარეს მარილი, უპირებდნენ წყლით დამღვლვრას, მაგრამ თაბაგარმა მოახერხა ფეხით მდულარე წყლის დაქცევა“, – ვკითხულობთ სახალხო დამცველის რწმუნებულების მიერ შედგენილ ოქმში. ოქმი მსჯავრდადებულის მონათხრობს ეყრდნობა.

გაეროს განვითარების პროგრამის „სახალხო დამცველის აპარატის განვითარება“ სამედიცინო ექსპერტის ლევან ლაბაურის მიერ 2010 წლის 3 მარტს ჩატარებული გამოკვლევის მიხედვით, „პირი გადაადგილდება ხელ-ფეხის მემწეობით, წელში მოხრილია, მოძრაობს შენელებულად, თხემის და კეფის ძვლის მიდამოებში აღნიშნება ნახეთქი ჭრილობები, ზურგის მიდამოში აღნიშნება სხვადასხვა ზომის და სიგრძის პარალელური ნაჭდეგები... ჭრილობები პირლია, ალაგ-ალაგ მცირედ სისხლმდენი, არ ეტყობა ქირურგიული დამუშავების კვალი, არ არის გაკერილი, არ ადევს ნახვევი, ჭრილობები დაბინძურებულია, ასდის სპეციფიკური სუნი, მარცხენა მუხლის მიდამო მკვეთრად შეშუპებულია, დეფორმირებული, მოძრაობა შეზღუდული“.

2010 წელს „ემპათიის“ ადვოკატებმა

ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს მიმართეს, სტრასბურგიდან მონეროდ წერილში ვკითხულობთ: „მითითოს – საქართველოს მთავრობას სამართალწარმოების წესების 39-ე წესის შესაბამისად განმცხადებელი მოთავსდეს სამედიცინო მეთვალყურეობის და დახმარების ქვეშ მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესაბამისად და შესაბამისმა ორგანოებმა მიიღონ საჭირო ზომები თვითდაზიანების შემთხვევის თავიდან ასაცილებლად“.

ევროსასამართლოს მითითების მიუხედავად, თაბაგარი მინც არ გადაუყვანიათ საავადმყოფოში. მან კვლავ დაიზინა თავი, რის შემდეგაც ჩაუტარდა სამედიცინო გამოკვლევა, „მაგრამ მის მკურნალობას ადეკვატურს ვერ დავარქმევ“, – ამბობს მარიამ ჯიშკარიანი.

კიდევ ერთი ფსიქიკური პრობლემების მქონე პატიმარი, რომელიც ამჟამად სამედიცინო დანესებულებაში მკურნალობდა, 36 წლის ნანა ნემსაძე (სახელი და გვარი შეცვლილია). თუმცა, მისი სამოქალაქო სტაციონარში გადაყვანისათვის „ემპათიის“ ადვოკატი სოსო ხატიაშვილი თითქმის ორი წელი იბრძოდა.

ნანა ნემსაძე ციხეში მოხვედრისას ჯანმრთელი იყო. „მისი ფსიქიკური სტატუსი არის პათოლოგიის გარეშე“, – ვკითხულობთ სამედიცინო ბარათში, მას 6 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიესაჯა. შეწყალების კომისიაში წარსადგენი დახასიათების მიხედვით, „პატიმარს კარგი ურთიერობა აქვს მსჯავრდადებულებთან და ოჯახის წევრებთან, თავაზიანია თანამშრომლებთან მიმართებაში. ჩადენილ დანაშაულში თავს ცნობს დამნაშავედ, ინანიებს“.

ორი წლის შემდეგ, იმავე სამედიცინო ბარათში გაჩნდა ჩანაწერი: „ავადმყოფი იქცევა არაადეკვატურად, აღნიშნავს, რომ „რობოტიკით დადის“, რომ „არის ჩონჩხი“, „მკვდარია“, „მისი სხეული სანოლშია, თვითონ კი არ იცის, ვინ არის“ შეწუხებული გამომეტყველებით ამბობს, რომ „მისი ტვინი სხვამ წაიღო“, რომ „წაართვეს სილამაზე“, „შვილები მოუკლეს“.

როგორც მარიამ ჯიშკარიანმა „ლიბერალს“ განუცხადა: „პაციენტს ახასიათებდა შიზოფრენიული ქცევები, თავისთვის საუბრობდა, ეძინა საკნის გარეთ, რადგან

სხვა პატიმრებს არ სურდათ მასთან ერთად ყოფნა, – თავს ვერ უვლიდა, არ იზანდა, არ იღებდა მედიკამენტებს და საკვებს“.

2009 წლის 6 მაისს გამოსაკვლევ პირს ჩაუტარდა ამბულატორიული ექსპერტიზა, რომლის მიხედვით, პაციენტს სტაციონარული გამოკვლევა დაენიშნა. სტაციონარული სასამართლოს ექსპერტიზის ჩატარების შემდეგ კი დადგინდა, რომ: „პაციენტი საჭიროებს არანებავყოფლობით მკურნალობას, და ხონის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში გადაყვანას“. თუმცა, ეს მოთხოვნა სასჯელალსრულებით დეპარტამენტს ერთი წლის განმავლობაში არ შეუსრულებია.

ამის შემდეგ ნემსაძის ადვოკატმა სოსო ხატიაშვილმა სარჩელი სტრასბურგის სასამართლოში შეიტანა. სასამართლომ მთავრობას მიუთითა, რომ პატიმარს კომპენსაციის სახით 6400 ევრო გადაუხადოს. ხატიაშვილის თქმით, სტრასბურგის სასამართლოს მიერ სახელმწიფოსთვის თანხის დაკისრება პირველი პრეცედენტია.

სახალხო დამცველის 2010 წლის ანგარიშის მიხედვით, ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემა საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში ერთ-ერთი მწვავე და მოუგვარებელი საკითხია. მსგავსი პრობლემების მქონე პირთა გამოვლენა, დიაგნოსტიკა, მკურნალობა და რეაბილიტაცია არაორგანიზებული და შეზღუდულია. სისტემას მხოლოდ 5 ფსიქიატრი ემსახურება, რაც არაადეკვატურია.

საქართველოში 2003 წლიდან მოქმედებს ჯანდაცვის მინისტრის სპეციალური ბრძანება – №726 – ე.წ. „აქტივების სტანდარტი“. ბრძანების მე-5 პუნქტში ჩამოთვლილია ფსიქიკური დაავადებები, რომელიც ციხიდან გათავისუფლების ან სასჯელის გადავადების საფუძველია. ამ დაავადებებს შორისაა სხვადასხვა სახის ფსიქოზი, შიზოფრენია, გონებასუსტობა, ქცევითი აშლილობები... „ემპათიის“ ხელმძღვანელი მარიამ ჯიშკარიანი ამბობს, საქართველოს პენიტენციულ სისტემაში მსგავსი დიაგნოზით არაერთი პატიმარი იხდის სასჯელს.

„ლიბერალმა“ სასჯელალსრულების სამინისტროს რამდენიმე კითხვით მიმართა, თუმცა პრესცენტრში პასუხის გაცემა არ ისურვეს.

ფოტო: დავით მამიბერიძე / REUTERS

ტყიბულის მალაროელები

დალუჯი მალახოცი - ვინ ახის დამნაშავე?

საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა 6 ნოემბერს ტყიბულში, მინდელის სახელობის შახტაში დაღუპული ორი მალაროელის ოჯახს მიუსამძიმრა. ბოლო წელიწადნახევრის განმავლობაში ეს უკვე მეხუთე შემთხვევაა, როდესაც პრეზიდენტი მალაროელთა ოჯახებს უსამძიმრებს. დაღუპულ მემახტეთა რაოდენობამ უკვე 12-ს მიაღწია. რამდენად არის დაცული უსაფრთხოების ზომები მინდელის მალაროში? იყო თუ არა ობიექტური ასეთი შემთხვევების შესახებ შექმნილი სახელმწიფო ექსპერტიზის დასკვნები?

ცქრიალა შერმადინი, „სტუდია მონიტორი“

უბედური შემთხვევები მინდელის მალაროში

ტყიბულში, სანარმო „საქნახშირის“ მინდელის სახელობის შახტაში ბოლო წელიწადნახევრის განმავლობაში ხუთი უბედური შემთხვევა მოხდა, დაიღუპა 12, ხოლო დაშავდა 7 ადამიანი.

ტყიბულში ქვანახშირის მოპოვება მე-19 საუკუნეში დაიწყო. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, 4 შახტაში ქვანახშირის მოპოვება შეწყდა. 2006 წელს ტყიბულში ორი შახტა ამოქმედდა, მინდელის და ძიძიგურის სახელობის მალაროები. მათ მართავს შპს „საქნახშირი“, რომელიც „ჯი-აი-ჯი ჯგუფის“ შვილობილი კომპანიაა. „ჯი-აი-ჯი ჯგუფის“ 100%-ს ვირჯინიის კუნძულებზე დაფუძნებული ფირმა „ჩემექსიმ ინთერნეშნალი“ ფლობს, ქონებრივი დეკლარაციის მიხედვით კი „ჩე-

მექსიმ ინთერნეშნალის“ დამფუძნებელი „ნაციონალური მოძრაობის“ წევრი, დეპუტატი დავით ბეჟუაშვილია. სანარმოს დაახლოებით ათასი თანამშრომელი ჰყავს.

პირველი აფეთქების ხმა მინდელის სახელობის მალაროში 2010 წლის 2 მარტს, 22 საათსა და 20 წუთზე გაისმა, დაშავდა ერთი და დაიღუპა 4 მალაროელი. 53 წლის გიორგი ბრეგაძე, 28 წლის მურმან კუბლაშვილი, 72 წლის ჯემალ ჯიშიაშვილი და 53 წლის მიზღონ ონიანი.

მიზღონ ონიანი შახტაში 2007 წლიდან სამთო ოსტატად მუშაობდა. მისი ყოველთვიური ხელფასი დაახლოებით 300 ლარი იყო. მისი მეუღლე ჰყვება, რომ ტყიბულში თავის რჩენის სხვა საშუალება არ არის და უმეტესობა იძულებულია, მუშაობა შახტაში დაიწყოს. 2 მარტს მისი მეუღლე სალამოს ცვლაში მორიგეობდა და სახლში

ჟურნალისტური გამოძიება

ლამის 2 საათზე უნდა დაბრუნებულიყო. „2 საათამდე ფეხზე ვიყავი, რაღაც საჭმელი გაუფშაბდე, თურმე, უკვე დაღუპული ყოფილა. მე გავიგე დილით. შვილი თბილისში იყო, დამირეკა დილით, ონიანი რომ მომკვდარა, ვინ არისო და ვერაფერი ვერ დაელაპარაკა“.

კიდევ ერთი გარდაცვლილი 27 წლის მურმან კუბლაშვილი, მაღაროში მამასთან ერთად მუშაობდა, აფეთქების დროს ისინი სხვადასხვა უბანზე იმყოფებოდნენ. შახტიდან გარდაცვლილი შვილი მამამ გამოიყვანა. შვილის გარდაცვალების შემდეგ პავლე კუბლაშვილმა მუშაობა ველარ შექლო, ოჯახი ვერც სოციალურად დაუცველთა სიაში მოხვდა და თავს ეპილეფსიით დაავადებული შვილის პენსიით, 70 ლარით, ირჩენს.

საქართველოს პრეზიდენტმა 2010 წლის 4 მარტი გლოვის დღედ გამოაცხადა. გარდაცვლილების და დაშავებულების ოჯახებს იგი დახმარებას დაჰპირდა. პრეზიდენტმა ინციდენტის დეტალური გამოძიება და ავარიის გამომწვევი მიზეზების დადგენაც მოითხოვა.

სანარმოში ჯგუფური სასიკვდილო უბედური შემთხვევის დროს, ნარმოებაში მომხდარი უბედური შემთხვევის გამოკვლევის და აღრიცხვის დებულების თანახმად, სპეციალური სამთავრობო გამომკვლევითი კომისია იქმნება. ბრძანება კომისიის შექმნის შესახებ პრემიერ-მინისტრმა ნიკა გილაურმა გასცა. საქართველოს პროფესიული კავშირების გაერთიანებამ ამ პროცესში ჩართვა გადაწყვიტა და პრემიერს წერილობით მიმართა, რათა კომისიის დამოუკიდებელ წევრებად შრომის ინსპექტორი ვიქტორ დოლიძე და თეიმურაზ გვენეტაძე ჩაერთოთ. თუმცა, მათი თხოვნა არ დაკმაყოფილდა.

რა იყო მიზეზი – დაგროვებული მითანი თუ ნაპირსაპალი?

რვა კაცისაგან შემდგარი სამთავრობო კომისია, რომელმაც აფეთქების გამომწვევი მიზეზები გამოიკვლია, წერს: „აირის აფეთქების მიზეზი არის ის, რომ დაგროვილი გვირახის განიავება დაიწყო გაუმართავი თავსახურახდილი ელექტრომონტაჟის პირობებში, რაც გახდა ნაპერწკლის წარმოქმნის მი-

ზეზი, რამაც, თავის მხრივ, გამოიწვია ააფეთქება...“

შრომის ინსპექტორმა ვიქტორ დოლიძემ, ინსპექციის სპეციალური გამოკვლევის აქტი დეტალურად შეისწავლა და განსხვავებული დასკვნა დადო. „ლაპარაკობენ, რომ ნაპერწკალმა გამოიწვია აფეთქება, ნაპერწკალი ყოველთვის აფეთქებას, ეს არის ჩვეულებრივი ამბავი, ეს ბავშვმაც კი იცის. მთავარია, გაზი არ დაგროვდეს იმ რაოდენობით, რომ აფეთქება გამოიწვიოს. ეს არის ამოსავალი წერტილი შახტებისთვის“, – აცხადებს დოლიძე.

ექსპერტები ამბობენ, რომ შახტში დაგროვებული აირის განიავებას დიდი დრო სჭირდება, რაც ნახშირის მოპოვების პროცესს აფერხებს. შახტის ადმინისტრაციას კი მუშების მოცდენა არ სურს.

ექსპერტის შეფასებით, სამთავრობო კომისიამ ავარიის რეალური მიზეზები ვერ ან არ გამოავლინა. ვიქტორ დოლიძე: „როდესაც კომისია ამ საბუთებს აგროვებდა და წერდა, ამკარად იგრძნობოდა, რომ იგი ცდილობდა ვილაცის პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებას, იმიტომ, რომ თანმიმდევრობით უნდა აღინეროს სამუშაო პროცესი, რა უძღვოდა წინ ამ პროცესებს, ვინ იყო ვალდებული შეესრულებინა და როგორ შესრულდა ეს ვალდებულებები...“

სამთავრობო კომისიამ დასკვნაში არ დაწერა, რომ სავენტილაციო სისტემა გათიშული იყო. თუმცა იმავე დასკვნის აღმოსაფხვრელ ლონისძიებებში დეტალურადაა აღწერილი, რომ: „ადგილობრივი განიავების ვენტილაციის გათიშვის შემთხვევაში 5 წთ-ზე მეტი ხნის განმავლობაში, გვირახის სანგრევი ჩაითვალოს დაგროვიანებულად და შემდგომი მუშაობა

უნდა გაგრძელდეს სპეციალური განგაზვითი სამუშაოების ჩატარების შემდეგ“.

„ე.ი. რის აკრძალვასაც ანებს კომისია, ის უკვე დაშვებული იყო შემთხვევის დროს. ის ხალხი ჩაუშვეს, როდესაც ვენტილაციური გამორთული იყო. ვენტილაცია არ იყო, ე.ი. გაზი დაგროვდა. ასეთ დროს ნაპერწკალს აქვს მხოლოდ მაპროვოცირებელი მნიშვნელობა. გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა მეთანის დაგროვებას“, – ამბობს ვიქტორ დოლიძე.

აირით სავსე უბნებზე მუშების ჩაყვანის ფაქტს უარყოფს საქართველოს ინდუსტრიული ჯგუფის და საქნახშირის დირექტორი ზაზა სადუნშივილი. იგი აცხადებს, რომ ასეთ ფაქტს ადგილი არ ჰქონია.

სამთავრობო კომისიის თავმჯდომარე ზაზა გორდენიანი, რომელმაც 2010 წლის 2 მარტის აფეთქებაზე დასკვნა დაწერა, ერთი თვის შემდეგ „ჯი-აი-ჯი ჯგუფის“ ტექნიკური დირექტორი გახდა. ჩვენ ზაზა გორდენიანს ინტერვიუზე შევუთანხმდით, ტყიბულში ჩასულეს მან გვითხრა, რომ ხელმძღვანელობამ ინტერვიუს მიცემა აუკრძალა.

ზაზა გორდენიანთან საუბარი ჩვენ ნებართვის გარეშე ჩაწერეთ და ვცადეთ, უფრო დეტალურად გაგვეკვირა ის, რაც დასკვნაში გაურკვეველად წერია. გორდენიანმა ჩვენთან საუბარში თქვა, რომ ადგილობრივი განიავების ვენტილაციური მართლაც გამორთული იყო. „ეს ინვესტორს მხოლოდ ადგილობრივი ვენტილაციის გათიშვას, არა მთლიანად შახტის, ასეთი ჩვენს შახტში გვაქვს ორმოცდაათი ცალი მანქა“, – გვითხრა ზაზა გორდენიანმა.

ვიქტორ დოლიძე ამბობს, რომ „ეს „პატარა ვენტილაციური“ დიდ სიცოცხლეს უზრუნველყოფს და მისი ფუნქციის დაკნინება არ შეიძლება“.

უბედური შემთხვევის გამომკვლევით სამთავრობო კომისია დასკვნაში თავად გარდაცვლილ მუშებს ადანაშაულებს და წერს, რომ მზადებითი ცვლის პერსონალმა დაარღვია „ნახშირის შახტების წესების“ მოთხოვნები“.

„ნახშირის შახტების წესების“ რომელი მუხლები დაარღვიეს მუშახტებმა და რატომ არ მიუთითა ის კომისიამ დასკვნაში? ეს კითხვა სამთავრობო კომისიის თავმჯდომარეს და ახლა უკვე საქნახშირის

შრომის ახახახეხეხი ინსპექცია

2006 წელს საქართველოში გაუქმდა შრომის ინსპექცია. ექსპერტების თქმით, დღეს ქვეყანაში არ არსებობს ორგანო, რომელიც სანარმოებში უსაფრთხოების ნორმების მონიტორინგს განახორციელებს და დასაქმებულების უფლებებს დაიცავს. ასეთი სამსახური კი, მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში სხვადასხვა სახით არსებობს.

ტექნიკურ დირექტორს ზაზა გორდეზიანს დაუუსვით. მემსახტეების მიერ დარღვეული კონკრეტული მუხლები დასკვნაში რომ ვერ გვაჩვენა, ზაზა გორდეზიანმა კანონის 27-ე მუხლზე, გვირაბის განთავსების წესებზე მიგვითითა.

ექსპერტი ვიქტორ დოლიძე ამბობს, რომ როდესაც კომისია მემსახტეებს ადანაშაულებს, აუცილებლად უნდა მიუთითოს მუხლი, რომელიც მათ დაარღვიეს. „27-ე მუხლი კი არის ზოგადი მოთხოვნა, რომელიც თანაბრად ეხება მუშებს და ადმინისტრაციას, როცა გვირაბი დაგაზიანებულია, იქ ჩასვლა და სამუშაოების წარმოება არ შეიძლება“, – აცხადებს დოლიძე.

მოგვიანებით, პრეზიდენტმა დასკვნებზე, რომელიც უბედურ შემთხვევებზე დაინერა, განაცხადა: „დასკვნებს ვინც წერს, არის მკვლევარის თანამონაწილე, ისინი ფულს იღებენ ადმინისტრაციისგან, „ხელი ხელს ბანს“ პრინციპით“.

„პრეზიდენტი შეიყვანეს შეცდომაში“, – ასე პასუხობს სამთავრობო კომისიის თავმჯდომარე ზაზა გორდეზიანი პრეზიდენტის განცხადებას.

მეორე ავთიქება

პირველი აფეთქებიდან 5 თვის შემდეგ, 2010 წლის 27 აგვისტოს მინდელის სახელობის შახტაში იმავე მე-11 უბანზე მეორე აფეთქება მოხდა. აფეთქების დროს დაშავდა 6 და დაიღუპა 4 მემსახტე: 51 წლის იოსებ ობოლაძე, 49 წლის პლატონ მოდებაძე, 43 წლის მალხაზ ჭანტურიძე და 24 წლის ლაშა ბოჭორიშვილი.

მეორე აფეთქების დროს, შახტაში იმყოფებოდა 28 წლის ლევან ქურციკიძე, რომელმაც სხეულის 45%-იანი დამწვრობა მიიღო, მაგრამ გადაარჩა. შეიდთვიანი მკურნალობის შემდეგ იგი კვლავ იმავე პროფესიას დაუბრუნდა. როგორც ის ამბობს, შახტაში წასულს ერთი ფეხი სამარეში აქვს და არ იცის, ოჯახს დაუბრუნდება თუ არა, მაგრამ ტყიბულში სხვა სამსახური არ არის და უმუშევარს ოჯახის რჩენა გაუჭირდება.

იგი იხსენებს, რომ შახტაში 300 მეტრზე ჩასულბმა აფეთქების ხმა სამუშაოების დაწყებიდან ოც წუთში გაიგეს. ქურციკიძე ამბობს, რომ სანარმოში უსა-

■ მოგვიანებით პრეზიდენტმა დასკვნებზე, რომელიც უბედურ შემთხვევებზე დაინერა, განაცხადა: „დასკვნებს ვინც წერს, არის მკვლევარის თანამონაწილე, ისინი ფულს იღებენ ადმინისტრაციისგან, „ხელი ხელს ბანს“ პრინციპით“.

ფრთხობების ნორმები დაცული არ იყო და აფეთქებაც სწორედ ამან გამოიწვია: „დირექტორის და მთავარი ინჟინრის მხრიდან უსაფრთხოება რომ ყოფილიყო დაცული, ეს არ მოხდებოდა“, – გვითხრა ლევან ქურციკიძემ.

27 აგვისტოს აფეთქების ადგილას იმავე საღამოს ჩავიდა შინაგან საქმეთა მინისტრი ვანო მერაბიშვილი. „მიმდინარეობს გამოძიება, განცხადება გაკეთდება, თუმცა გამოძიება დაადგენს და შემდგომ გადაწყვეტილებას მიიღებს შახტის ხელმძღვანელობა ექსპლუატაციის ახალი ნორმების, თუ სხვა ნორმების შემოღების შესახებ, რაც შემდგომ თავიდან აგვაცილებს ასეთ საფრთხეებს“, – განაცხადა მინისტრმა.

წარმოებაში მომხდარი უბედური შემთხვევის გამოკვლევის დებულების მიხედვით, მეორე აფეთქებაზე სპეციალური ფორმა ტ-1 შედგა, სადაც, პირველი აფეთქების მსგავსად კვლავ გარდაცვლილი და დაშავებული მემსახტეები დაადანაშაუ-

ლეს. მკაცრი განცხადებების მიუხედავად, დღემდე არცერთ უბედურ შემთხვევაზე გამოძიება არ დასრულებულა.

მეორე დილას შემთხვევის ადგილას საქართველოს პრეზიდენტიც ჩავიდა და 28 აგვისტოს განცხადება ტყიბულიდან გააკეთა. მან „საქნახშირის“ ადმინისტრაციას უსაფრთხოების წესების გამკაცრება მოსთხოვა.

მესამე ავთიქება

5 თვის შემდეგ, მაშინ, როდესაც პრეზიდენტის ბრძანებით „საქნახშირის“ ადმინისტრაციას უსაფრთხოების წესები უკვე უნდა გაემკაცრებინა, მინდელის შახტაში კიდევ ერთი აფეთქება მოხდა. 2011 წლის 22 იანვარს მესამე აფეთქების დროს – დაშავდა ოთხი და დაიღუპა ერთი მალაჩროელი – 37 წლის მერაბ კალანდაძე.

ქვეყნის პირველი პირი, ამ ფაქტს, ერეწიდან გამოეხმაურა და წინა შემთხვევებისგან განსხვავებით, მომხდარში პირდაპირ საწარმოს ადმინისტრაცია და-

ადანაშაულა: „როგორც მე მაქვს ინფორმაცია, ყველანაირი დასტური არის იმისა, რომ წინა აფეთქება, რომელმაც იმსხვერპლა რამდენიმე მალაროელი, იყო შედეგი არა მათი დაუდევრობისა, არამედ უშუალოდ მალაროს ხელმძღვანელის დანაშაულებრივი ქმედების, რომელმაც გამორთო ვენტილაციის სისტემა და დაზოგა ფული საკუთარი თანამშრომლების სიცოცხლის ხარჯზე“, – განაცხადა პრეზიდენტმა.

მესამე აფეთქებიდან მოკლე ხანში დააკავეს ორი ეჭვმიტანილი, მალაროს მესამე უბნის უფროსის მოადგილე გიორგი დევდარიანი და სავენტილაციო უბნის უფროსის მოადგილე ედემ სტურუა, ისინი სამთო ასაფეთქებელი სამუშაოების მიმდინარეობისას უსაფრთხოების წესების დარღვევაში იყვნენ ეჭვმიტანილი.

მინდელის სახელობის მალაროს თანამშრომლებმა, გამოძიების ობიექტურობაში ეჭვი შეიტანეს — ისინი იანვრის ბოლოს ერთი დღით გაიფიცნენ და მალაროში არსებული პირობები გააპროტესტეს. გაფიცულები, აგრეთვე, დაკავებული დევდარიანისა და სტურუას გათავისუფლებას ითხოვდნენ. ისინი აცხადებდნენ, რომ პასუხისმგებლობა მხოლოდ ადმინისტრაციას უნდა დაეკისროს.

პროტესტის შემდეგ ეჭვმიტანილები, მართალია, გაათავისუფლეს, მაგრამ საპროტესტო აქციებში მონაწილე ორი მალაროელი დემურ ზოსიაშვილი და თენგიზ კუბლაშვილი, რომლებმაც ტელეკომპანია „მესტროს“ კომენტარი მისცეს, სამსახურიდან გაათავისუფლეს. დემურ ზოსიაშვილის თქმით, მან სამსახური პროტესტის გამოხატვის გამო დაკარგა.

გამოძიება სამივე ფაქტზე დღემდე გრძელდება.

კიდევ ორი შემთხვევა მინდელის სახელობის მალაროში

2011 წლის შემოდგომაზე მინდელის სახელობის მალაროში კიდევ ორი უბედური შემთხვევა მოხდა. 9 სექტემბერს მორიგი, მეოთხე უბედური შემთხვევის დროს დაიღუპა ერთი მალაროელი.

ნ ნოემბერს კიდევ ერთი ინციდენტი მოხდა, რომელმაც ორი მალაროელი იმსხვერპლა. ინტერნეტ გამოცემა Civil.ge-მ აღნიშნულთან დაკავშირებით გამო-

ქვეყნებულ ახალ ამბავში „საქნახშირის“ ტექნიკური დირექტორის ზაზა გორდენიანის კომენტარი გამოაქვეყნა.

„ჩვენი წინასწარი გამოძიებით, სავარაუდოდ, სამთო მასა შეირყა, რაც გამოიწვია სამთო დარტყმების მასების გამოდინებამ... ამ დროს მიმდინარეობდა დაბურღვა, რა დროსაც ჩამოიქცა ქერი და მოხდა ეს უბედური შემთხვევა“, – განაცხადა ზაზა გორდენიანმა.

კომპენსაცია

მეორე აფეთქების შემდეგ, ტყიბულში ჩასული მიხეილ სააკაშვილი გარდაცვლილი მალაროელების ოჯახების ბედიტაც დაინტერესდა და მათ კომპენსაციის სახით 10 ათას ლარს და სოციალურ შეღავათებს დაჰპირდა.

კომპანიის დირექტორი ზაზა საღუნშივილი ამბობს, რომ „საქნახშირი“ გარდაცვლილი მეშახტეების ოჯახებს მაქსიმალურად ეხმარება. სხვას ამტკიცებენ გარდაცვლილთა ოჯახის წევრები.

გარდაცვლილი, 72 წლის ჯემალ ჯიშიაშვილი 40 წელი შახტაში ელექტრო ზეინკლად მუშაობდა. ოჯახისთვის ერთადერთი შემოსავლის წყარო მისი ხელფასი იყო. უკვე მეორე წელია, ჯემალ ჯიშიაშვილის შვილი ცდილობს გაარკვიოს, რატომ ჭიანჭურდება გამოძიება, თუმცა კითხვაზე პასუხი დღემდე ვერ მიიღო.

პრეზიდენტის ასეთი დაპირების მიუხე-

სტატისტიკა

საქართველოს პროფესიული კავშირებიდან მიღებული სტატისტიკური ინფორმაციის თანახმად, სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას ჯგუფური სასიკვდილო უბედური შემთხვევების რაოდენობა 2009 წელს 2 ერთეულს შეადგენდა, 2010 წელს ეს მაჩვენებელი 21-მდე გაიზარდა. 2010 წელს სამსახურებრივი ტრავმების შედეგად 81 ადამიანი გარდაიცვალა, მძიმედ დაზარდა – 168. საქართველოში ასეთ შემთხვევებში ბრალი უმეტესწილად დაშვებულებს, ან გარდაცვლილებს ეკისრებათ. დამსაქმებლის პასუხისმგებლობის დაყენების ალბათობა, ბოლო წლებში გატარებული საკანონმდებლო ცვლილებების გამო, მცირეა.

დავად, კომპენსაცია არ მიუღიათ მეორე აფეთქებისას გარდაცვლილი მალაროელების ოჯახებსაც. მათ პრეზიდენტს წერილობითაც მიმართეს: „მივაკითხეთ იმერეთის გუბერნატორს და ამის მერე გვითხრეს, რომ კომპენსაცია შედის გარდაცვლილების ხარჯებში. ბატონო პრეზიდენტო, უმორჩილესად გთხოვთ დახმარებას, რათა გამოგვიყონ ჩვენთვის განკუთვნილი თანხები, რომ გამოგვეზოთ ჩვენი მოხუცები და ელემენტარული საკვები მაინც მივანოდოთ ჩვენს დაობლებულ შვილებს“, – წერია მათ მიმართულ წერილში.

პრეზიდენტის ადმინისტრაციამ წერილი განსახილველად იმერეთის გუბერნიას გადაუგზავნა. გარდაცვლილების ოჯახებს კი, ტყიბულის გამგებელმა ლევან დონაძემ და შახტის ადმინისტრაციამ აუხსნა, რომ პრეზიდენტის დანაპირები კომპენსაცია შევიდა დაკრძალვის ხარჯებში.

„ასე აგვიხსნეს და განგვიმარტეს – პრეზიდენტის ეგ ნათქვამი იყო ის, რასაც ჩვენ გაძლევთ, ანუ დაკრძალვის ხარჯები. ეს იყო ის, რაც თქვა პრეზიდენტმაო. კატეგორიულ უარს ამბობენ, პრეზიდენტს ზედმეტი არ უთქვამსო“, – ამბობს კიდევ ერთი გარდაცვლილი მეშახტის, მალხაზ ჭანტურიძის მეუღლე, ელისო ჭანტურიძე.

საქართველოს კანონმდებლობით, მარჩენალდაკარგულ და დაზარალებულ ოჯახებს სანარმოოდან კომპენსაციები ეკუთვნით. თუმცა, ბოლო წლებში რეგულაციები ამ სფეროში გამკაცრდა. აქამდე კომპენსაციის გაცემის საკითხი რეგულირდებოდა 1999 წელს საქართველოს პრეზიდენტის მიერ მიღებული ბრძანებულება №48-ით, რომელიც ამბობდა, რომ სანარმოო ტრავმირებულ მუშაკებს ყოველთვიური სარჩო უნდა დანიშნოდათ.

2007 წელს პრემიერ-მინისტრ ზურაბ ნოლაიდელის ახალი №53 დადგენილებით გაუქმდა წინა ბრძანებულება. ამასთან, ახალმა ბრძანებულებამ ყოველთვიური სარჩო გაუქმა იმ ოჯახებსაც, რომლებიც ფულად კომპენსაციას მანამდე ღებულობდნენ. მეტიც, ამავე ბრძანებულების თანახმად, დამსაქმებელს ყოველთვიური სარჩოს გაცემის ვალდებულება აღარ აქვს სანარმოს გაკოტრების ან ლიკვიდაციის შემთხვევაშიც.

არასამთავრობო ორგანიზაციის „მწვანე ალტერნატივა“ აღმასრულებელი დირექტორი ნინო გუჯარაიძე საეჭვოდ მიიჩნევს იმ ფაქტს, რომ სწორედ ამ დადგენილების მიღების შემდეგ გაიყიდა ისეთი მსხვილი საწარმოები, რომელთაც ბევრი ტრავმირებული მუშაკი ჰყავდათ. 2006-2007 წლებში გასხვისდა „ტყობულნახშირი“, „ჭიათურმანგანუმი“ და ზესტაფონის ფეროშენადნობთა ქარხანა.

„№48 ბრძანებულება განსაზღვრავდა, რა პროცენტით უნდა ანაზღაურებოდა დაზარალებულ პირს ზიანი. ახალ დადგენილებაში, სამწუხაროდ, ძალიან ბუნდოვნად და მოკლედ ჩამოყალიბებული შრომითი მოვალეობის შესრულებისას ზიანის ანაზღაურების წესი. დადგენილების მიხედვით, ზიანი ანაზღაურდება შრომის კოდექსით გათვალისწინებული წესით და სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესით“, – ამბობს „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ იურისტი თიკო ავალიანი.

როგორც იურისტები და ექსპერტები აღნიშნავენ, შრომითი უფლებების კანონი დამქირავებლის ინტერესებზეა მორგებული, მუშაკის უფლებები კი შეზღუდულია. დღეს საწარმოო ტრავმის მიღების, ან გარდაცვალების შემთხვევაში, კომპენსაციის, ან ყოველთვიური სარჩოს მიღება, მხოლოდ სასამართლოს გზითაა შესაძლებელი.

უბედური შემთხვევის დროს მუშაკს ზიანი საწარმოს ბრალეულობის დადასტურების შემდეგ უნაზღაურდება. ბრალეულობას და უბედური შემთხვევის მოკვლევის აქტს თავად საწარმოს ადმინისტრაცია უბედური შემთხვევიდან 24 საათში ადგენს. ჩვენ მიერ მოძიებულ ყველა შემთხვევაში დამნაშავედ თავად დაზარალებულს ან გარდაცვლილ მუშაკს ასახელებენ. დასაქმებულის ბრალის არსებობის დროს კი ზიანი არ ნაზღაურდება. უბედური შემთხვევების ფაქტებზე დაწყებული გამოძიება კი წლობით გრძელდება. დაზარალებული მუშაკები და მათი ოჯახები მწირი ფინანსური რესურსების გამო, ხშირ შემთხვევაში, სასამართლოს ვერ მიმართავენ.

გარდაცვლილი მალაროელების ოჯახებმა კომპენსაციები ვერც სადაზღვევო კომპანიისგან მიიღეს. 27 აგვისტოს

■ წარმოებაში მომხდარი უბედური შემთხვევის გამოკვლევის დებულების მიხედვით, მეორე აფეთქებაზე სპეციალური ფორმატ-1-შედგა, სადაც, პირველი აფეთქების მსგავსად კვლავ გარდაცვლილი და დაშავებული მეშახტეები დაადანაშაულეს. მკაცრი განცხადებების მიუხედავად, დღემდე არცერთ უბედურ შემთხვევაზე გამოძიება არ დასრულებულა.

გარდაცვლილი მალაროელები დაზღვეულები იყვნენ „აი-სი ჯგუფში“. გარდაცვალების შემთხვევაში მათ 7 ათასი ლარი ეკუთვნოდათ, თუმცა ოჯახებს ერთი წლის შემდეგ ეს თანხა კვლავ არ მიუღიათ.

„ჯერ გვითხრეს, 6 თვე უნდა გავიდესო. გააკეთოთო მემკვიდრეობა და მერე გადმოგცემთ ამ თანხასო. გავიდა 6 თვე, გავაკეთეთ მემკვიდრეობა. ესეც თანხებთან იყო დაკავშირებული, ჯერ არაფერი არ ხდება, თანხა არ მიგვიღია“, – ამბობს გარდაცვლილი სოსო ობოლაძის მეუღლე.

ექსპერტი ლევან კალანდაძე ამბობს, რომ იმ შემთხვევაში, როდესაც პირის გარდაცვალება ოფიციალურადაა დადასტურებული, სადაზღვევო კომპანიამ თანხა აუცილებლად უნდა გასცეს. გარდაცვლილთა ოჯახის წევრების უფლებებს სადაზღვევო კომპანიებთან არც „საქნახშირი“ იცავს.

გენერალური დირექტორი ზაზა საღუნიშვილი არ ასახელებს მიზეზს, თუ რატომ ვერ ახერხებს ოთხი გარდაცვლილი მეშახტის ოჯახი ერთი წლის განმავლობაში სადაზღვევო კომპენსაციის მიღებას. „ანაზღაურდებათ, გეუბნებით ეს არის სუფთა ტექნიკური პრობლემა, რომელიც უკავშირდება პროცესუალურ ნაწილს, რომელიც აუცილებელია იმისთვის, რომ ადამიანის გარდაცვალების შემთხვევაში ანაზღაურდეს თანხა“, – გვითხრა მან.

სადაზღვევო კომპანია „აი სი ჯგუფის“ ანაზღაურების მენეჯერი, მართალია, დაგვირდა, რომ ჩვენს კითხვებს მათი იურისტი უპასუხებდა, თუმცა მოგვიანებით კომენტარზე უარი გვითხრა. **■**

ჟურნალისტური გამოძიება მომზადებულია ფონდ „ლია საზოგადოება – საქართველოს“ მიერ დაფინანსებული პროექტის ფარგლებში.

ფოტორეპორტაჟი

ეჩი მამუნის ბაჩეშა

თემო ბარდიმაშვილი

მესხები ლოცულობენ რამაზანის თვის დასასრულის აღსანიშნავად, აზერბაიჯანის სოფელ მედრესეში.

მესხი ემილ გამიძოვი, ბიშკეკის მახლობლად მდებარე სოფელ კანტში. მის მეუღლეს უკავია სამცხე-ჯავახეთის სოფელ აწყურიდან გადასახლებული მშობლების სურათები

ფარმან შახბაზოვი, მუსიკოსი, რომლის წინაპრები სოფელ აგარადან იყვნენ. ბიშკეკი, ყირგიზეთი

„სამშობლო“ ის სიტყვაა, რომელიც ზრდასრული ადამიანის ბედს დიდწილად განსაზღვრავს. ზოგისთვის ის წინაპრების სავანეს ნიშნავს, ზოგისთვის – კომფორტისა და ბედნიერების ადგილს. თუმცა, არიან ეთნიკური ჯგუფები, რომელთათვისაც სამშობლო მხოლოდ მტკივნეულ მოგონებასთან ასოცირდება.

1944 წლის ნოემბერში, სტალინის საგანგებო ბრძანებით, დაახლოებით ასი ათასი ადამიანი რამდენიმე კვირის განმავლობაში შუა აზიაში გადაასახლეს. გადასახლებულების დიდ ნაწილს შეადგენდნენ მესხები, რომელთაც ზოგჯერ თურქ ან

მაჰმადიან მესხებსაც უწოდებენ. „რომ ჩამოვედით ვაგონებიდან, ადგილობრივები შიშით გვიყურებდნენ,“ – იხსენებს 88 წლის ბებუთ მამედოვა, რომელიც 21 წლის იყო, როდესაც ყირგიზეთში გადასახლეს. „თურმე (საბჭოთა) მთავრობას აქ ჭორები გაუვრცელებია, რომ კაციჭამიები მოდიან. თუმცა მალევე ავანყეთ მათთან ურთიერთობა, თანაც კარგი“.

სტალინის გარდაცვალების შემდეგ, გადასახლებული ერების რეაბილიტაცია მოხდა, მესხებს ნება დართეს დასახლებულიყვნენ საბჭოთა კავშირის ნებისმიერ კუთხეში, გარდა თავად საქართველოსი. 1950-იანებში მათი დიდი ჯგუფი შუა

აწყურის სადგური

24 წლის მესხი პატარძალი რანა რაჯაბოვა,
აზერბაიჯანის სოფელი შირინბეილი

რამაზანის დასასრულს, სადღესასწაულო ლოცვის
მესხები სასაფლაოებზე გადიან

მესხები გურიის სოფელ ნასაკირალში

აზიიდან აზერბაიჯანშიც კი გადავიდა საცხოვრებლად, იმ იმედით, რომ აქედან უფრო იოლად შეძლებდნენ თავიანთ სახლებში დაბრუნებას.

თითქმის შვიდი ათწლეულის განმავლობაში მესხები მთელ მსოფლიოში გაიფანტნენ. ამ პერიოდში მათ კიდევ რამდენიმეჯერ დასტრიალებდათ გადასახლებისა და ზენოლის ჩრდილი.

1989 წელს უზბეკეთში, ფერგანას ველზე ნაციონალისტურად განწყობილმა უზბეკთა ჯგუფმა მესხების უამრავი სახლი გადანგა და ბევრი მათგანი მოკლა. ამის შედეგად არაერთი მესხი გადასახლდა აზერბაიჯანში და სხვა ქვეყნებში.

2010 წელს მსგავსი ფაქტის განმეორება შესაძლებელი იყო ყირგიზეთშიც. აქაც ნაციონალისტების ჯგუფმა, რომელიც

მესხები გურიის სოფელ ნასაკირალში

ფოტორეპორტაჟი

ალიხან ყურაძე სოფელ აბასთუმანში, რომელშიც ის დაიბადა, და რომელშიდაც 67 წლის შემდეგ დაბრუნდა

„უცხო ხალხისთვის“ მიწების ჩამორთმევას ითხოვდა, დაარბია რამდენიმე სოფელი, სადაც მესხები ცხოვრობდნენ. იყო მსხვერპლიც, თუმცა ყირგიზეთში დარბევა ფერგანის მოვლენების მასშტატებს ჩამოუვარდებოდა.

წელს, 67 წლის მერე, მესხების ოჯახებს რეპატრიაციის და მშობლიურ მიწა-წყალზე დაბრუნების შანსი ეძლევათ. ევროკავშირის მიმართ აღებული ვალდებულების თანახმად, საქართველო ატარებს სამცხე-ჯავახეთიდან 1940-იან წლებში გადასახლებულების რეპატრიაციის პროგრამას, რომელიც 2012 წლის

პირველ იანვარს უნდა დასრულდეს. ამჟამად რეპატრიაციის სტატუსზე 5,000-ზე მეტი განაცხადია შემოტანილი, თუმცა ის ჯერჯერობით მხოლოდ 75-მა ოჯახმა მიიღო. სხვადასხვა ადამიანთა უფლებათა დაცვის ორგანიზაციის ცნობით, ხშირად მესხებს რეპატრიაციის და გადმოსახლების პროცესში ხელოვნური წინააღმდეგობა ექმნებათ. მიუხედავად ამისა, ბევრი მესხი გულს არ იტყვის. „ეს ჩემი მიწა-წყალია“, – ამბობს სოფელ აბასთუმნიდან დეპორტირებული ალიხან ყურაძე „მე აქ დავიბადე და, რა გასაკვირია, რომ აქვე მინდა დაესაფლავდე“.

ინით შეღებვის ცერემონია, რომელიც ქორწილის ორი დღით ადრე იმართება. რაც უფრო დიდხანს დარჩება ამის მერე მომავალი პატარძლის ხელებზე ნახატი, მით უფრო ძლიერია სასიძოს სიყვარული. მესხების თემი სოფელ კანტში, ყირგიზეთი

გამოსაშვები დღე სოფელ წითელიუზნის სკოლაში, სადაც ერთად აჭარხელი, ოსი და მესხი ბავშვები სწავლობენ

81 წლის სალიმ სამდივი, რომელიც სამოცზე მეტი წლის მერე დაბრუნდა თავის მშობლიურ სოფელ აბასთუმანში

ივანიშვილი ex machina

ზაალ ანდრონიკაშვილის ბლოგი

ფოტო: ლევან სპირაძე

1937 წელს ფრანგმა მწერალმა ანდრე ჟიდმა საბჭოთა კავშირში იმოგზაურა. საბჭოური ექსპერიმენტის მიმართ უკიდურეს კეთილგანწყობას ჟიდისთვის ხელი არ შეუშლია თავისუფალ ერთა ძმური და მძლე კავშირისთვის დიაგნოზი დაესვა, რომელიც გამჭრიახობით მისი წინამორბედის, გრაფ ასტოლფ დე კიუსტინისას არ

ჩამოუვარდებოდა. წიგნისათვის „დაბრუნება საბჭოთა კავშირიდან“ ჟიდი, რომელმაც საბჭოთა სტუმართმოყვარეობა სათანადოდ არ დააფასა და ვერ დაინახა ის, რისი არდანახვაც არაფრით შეიძლებოდა, საბჭოთა კავშირის მტრად გამოაცხადეს. „კრიტიკოსთა“ მტრებად გამოცხადება დღევანდელ საქართველოს

საბჭოთა კავშირისაგან ერგო მემკვიდრეობად, მაგრამ ახლა საბჭოთა მემკვიდრეობაზე არ ვისაუბრებ. ამ წიგნის ერთ-ერთ ნაწყვეტში ჟიდი საბჭოთა პროდუქციის უხარისხობაზე წერს. გემოვნება, – წერს ჟიდი, – მხოლოდ მაშინ ვითარდება, როდესაც არჩევს და შედარების საშუალება გაქვსო. ასარჩევი კი ამ ქვეყანაში

არაფერი არისო. ამიტომ უნებლიეთ, იმას ირჩევ, რასაც გთავაზობენ – ან უნდა აირჩიო, ან სულაც უარი თქვაო. თუკი სახელმწიფო ერთდროულად არის მწარმოებელიც, მყიდველიც და გამყიდველიც, მაშინ ხარისხი კულტურის დონის ზრდაზეა დამოკიდებული.

რასაც ჟიდი საბჭოთა პროდუქციასზე წერდა, ქართულ პოლიტიკურ პროდუქტს ზედმინევენით შეესაბამება. ჩვენი ანალიტიკოსებიც გვიქადაგებენ, რომ საქართველოს ამომრჩევლის კულტურული დონე უნდა გაიზარდოს იმისათვის, რომ საქართველო დემოკრატიული ქვეყანა გახდეს, მაგრამ ქართველი ამომრჩეველი ერთი პარტიის მმართველობის პირობებში უნდა გამოიზარდოს. კანონი, რომელიც მოქმედებს ეკონომიკაში, ანალოგიურად მოქმედებს პოლიტიკაში: პოლიტიკური კულტურა არ გაიზრდება, თუ ამომრჩეველს შედარებისა და ამორჩევის საშუალება არ ექნა – ამის აღიარება ჩვენს ანალიტიკოსებს რატომღაც უჭირთ ხოლმე. „ნაციონალურმა მოძრაობამ“ 8 წელიწადი, ფაქტობრივად, უკონკურენტოდ გაატარა და საკმაო ძალისხმევაც გასწია იმისათვის, რომ კონკურენტი არც გასჩენოდა: საინფორმაციო და ფინანსურ ნაკადებზე სრული კონტროლის დამყარება შეძლო. უკონკურენტობა „ნაციონალური მოძრაობისათვისაც“ საზიანო აღმოჩნდა და მთლიანად ქვეყნისათვისაც. ყველა მნიშვნელოვანი რეფორმა პირველ ოთხ წელიწადში ჩატარდა, მეორე ლეგისლაცურაში კი რეფორმებს წარმატებულად ენაცვლებოდა (და ენაცვალება) სხვადასხვა ობიექტების დიდი ზარ-ზეიმით (და თანაც რამდენიმეჯერ) გახსნა – აღმშენებლობა მშენებლობებმა შეცვალა. სტაგნაციის შეგრძნება იმდენად გაძლიერდა, რომ „ნაციონალური მოძრაობის“ თავგადაკლული მომხრეებიც კი სისტემური გადატვირთვის აუცილებლობაზე ალაპარაკდნენ.

უძრაობის შეგრძნება ხუთდღიანი ომის შედეგად კიდევ უფრო გამძაფრდა, რადგანაც გასაგები გახდა, რომ

პრეზიდენტი და მისი მთავრობა წინასაარჩევნო გიგანტომანიურ მიზნებს ვერაფრით შეასრულებდნენ. ახალი კურსი სასწრაფოდ გახდა საძებნელი, რომელსაც ხან სინგაპურიზაცია დაერქვა, ხანაც კიდევ რა, მაგრამ ძალიან დაემსგავსა ერთ ძველ ანეკდოტს, რომლის პერსონაჟიც გაზეთში განცხადებას აქვეყნებს: „ვკრიჭავ კატებს, შემიძლია კასტრირებაც, მოკლედ, როგორც გამომივა“.

მიუხედავად ქვეყნის განვითარებაზე ნათელი წარმოდგენების უქონლობისა, „ნაციონალური მოძრაობა“ ჯერ კიდევ ერთი თვის წინ სრულიად უალტერნატივო პოლიტიკურ ძალად ჩანდა. იმედი, რომ „ნაციონალური მოძრაობის“ რეფორმატორული გუნდი დემოკრატიზაციისათვის რამის გაკეთებას შეძლებდა, ძალიან პატარა იყო. პარტიის და მთავრობის ყოველდღიური სატელევიზიო თვითტყობობის ფონზე, საქართველოს პოლიტიკურ ასპარეზზე ერთადერთი ქართველი მილიარდერი სწორედ სისტემური გადატვირთვის ამბიციით გამოჩნდა. „ნაციონალური მოძრაობის“ წევრების და მხარდამჭერების ისტერიკით თუ ვიმსჯელებთ, მისი გამოჩენა მმართველი პარტიისათვის მოულოდნელი იყო.

იმათვის, ვისაც არ აინტერესებს, როგორი ადამიანია ბიძინა ივანიშვილი, მერცხლები ურჩევნია ბელურებს თუ პირიქით, კარგი თამადაა თუ არა და არც სხვადასხვა ტიპის შეთქმულების თეორიებით ინუხებს თავს, წესით უფრო საინტერესო უნდა იყოს, როგორ აპირებს „ოლიგარქი“ ამ გადატვირთვის განხორციელებას. მისი პოლიტიკური პროგრამის შესახებ ჯერჯერობით ბევრი არაფერი ვიცით. ორი კონკრეტული პროექტი: სოფლის მეურნეობისა და განათლების სფეროებში ნაციონალური პოლიტიკური პროგრამისათვის ძალიან ცოტაა. საგარეოპოლიტიკური განცხადებები უკიდურესად ზოგადია: საქართველომ, ივანიშვილის თქმით, უნდა გააღრმავოს ურთიერთობები შეერთებულ შტატებთან და ევროკავშირთან

და ამავედროულად, გააუმჯობესოს ურთიერთობები რუსეთთან.

მას შემდეგ, რაც რუსეთის მსო-ში განვერიანებისათვის თანხმობის მიცემა ქართული დიპლომატიის სრულიად უპრეცედენტო გამარჯვებად გამოცხადდა, რუსეთთან ურთიერთობების გაუმჯობესების რესურსი, ფაქტობრივად, ამოიწურა. ძნელი წარმოსადგენია, რომ პუტინის გუნდი პრინციპულად შეცვლის პოლიტიკას საქართველოს მიმართ და არც საქართველოს რომელიმე მთავრობა აღიარებს აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობას. მაქსიმუმ, რისი მიღწევაც შეიძლება, რიტორიკის შეცვლა და ჰუმანიტარული კონტაქტების აღდგენაა. ძირითად შიდაპოლიტიკურ საკითხებზე ივანიშვილს პასუხი ჯერ არ აქვს და ამ პასუხების შემუშავებას მრჩეველთა საბჭოსთან ერთად აპირებს. იმის აღიარება, რომ რალაც არ იცი და საკითხში გარკვევას აპირებ, პრინციპში დადებითი რამაა, იმიტომ, რომ პოლიტიკოსიც და ექსპერტიც მრავლად გვინახავს, რომელიც მოუფიქრებლად გთავაზობს არაკომპეტენტურ რეცეპტებს (ასეთები საქართველოს მთავრობაშიც და პარლამენტშიც მრავლად არიან) – მეორე მხრივ კი, რთული წარმოსადგენია, რამდენად კარგი რჩევა შეუძლია მისცეს ივანიშვილს მაგ. ეკა ბესელიამ, რომელმაც, მას შემდეგ, რაც იურიდიული კარიერა პოლიტიკურზე გაცვალა, მაინცა და მაინც გონიერი პოლიტიკოსის რეპუტაციის შექენა ვერ შეძლო.

რასაც ივანიშვილი ჯერჯერობით გთავაზობს, მიხეილ სააკაშვილის ალტერნატივაა: ან მე, ან ის. საარჩევნო ტაქტიკისათვის ამგვარი პოლარიზება შეიძლება სასარგებლოც იყოს, მაგრამ შინაარსის თვალსაზრისით, ბევრს ვერაფერს გვაძლევს. ნიშანდობლივია „რევოლუციური“ გზის უარყოფაც. თუმცა მილიარდერის შეხედულებები არც ამ საკითხზეა ერთმნიშვნელოვანი: ერთი მხრივ, ივანიშვილი იდეალურად მრავალპარტიულ სისტემას მიიჩნევს, მეორე მხრივ კი საპარლამენტო

გამოინერეთ ჟურნალი „ლიბერალი“

**მიიღეთ თქვენი
ჟურნალი
ყოველ სუთვაგათს
თქვენთვის
სასურველ ადგილას!**

ჟურნალის გამოწერის მსურველებმა
დარეკეთ:
2962311, 2910151 პრეს-ექსპრესია

არჩევნებში აბსოლუტური უმრავლესობით გამარჯვებას აპირებს. ეს კი მაინც გულისხმობს „მიკრორევოლუციას“: რამდენიმეწლიან ტრანზიციულ პერიოდს, რომელიც ივანიშვილს საშუალებას მისცემს „გამოასწოროს“ „ნაციონალური მოძრაობის“ შეცდომები და შემდეგ პოლიტიკიდან წავიდეს. ძნელია ამგავარ დაპირებების რეალურობაში ეჭვი არ შეიტანო. განსაკუთრებით, ცოტა არ იყოს, უცნაური განცხადებების ფონზე, რომ მისი ძალაუფლებაში მოსვლის შემდეგ მაგვანო მერაბიშვილს მიეცემა ახალი პარტიის შექმნის ან ბიზნესის კეთების საშუალება. ჯერ ერთი, როგორც ჩანს, ივანიშვილი ფიქრობს, რომ „ნაციონალური მოძრაობა“ საერთოდ გაქრება პოლიტიკური ასპარეზიდან, როგორც ეს მის წინამორბედებს: მოქალაქეთა კავშირს, მრგვალ მაგიდას და კომუნისტურ პარტიას დაემართათ. მეორე კი, სამაგალითო დემოკრატიაში, რომელსაც ივანიშვილი გვპირდება, პოლიტიკური და ბიზნეს-საქმიანობა ისედაც თითქოს ყველა მოქალაქეს უნდა შეეძლოს რაიმე განსაკუთრებული დათქმის გარეშე.

ივანიშვილის პოლიტიკაში გამოჩენა იმითი კი არ არის საინტერესო, რომ ერთ ერთპარტიულ მონოპოლისტს (ნაციონალურ მოძრაობას) რომელიმე სხვა მონოპოლისტი, კიდევ ერთი 97%-ით არჩეული მესია შეცვლის, რომელიც ახალი რესპუბლიკის შენებას მოინდომებს ახალი დროში, გერბით და ჰიმნით. არამედ იმით, რომ მისი გამოჩენით ერთპარტიულ მონოპოლიას შეიძლება ბოლო მოეღოს.

ივანიშვილი ახალბედა პოლიტიკოსია. „ნაციონალური მოძრაობის“ მხარდამჭერ ანალიტიკოსებს მისი ახალბედობა მკაცრი შეფასების გაკეთების საშუალებას აძლევს. პროფესორი გია ნოდისათვის მილიარდერი მხოლოდ „ფულის ტომარაა“ და მეტი არაფერი. მაგრამ ივანიშვილის სრული პოლიტიკური გამოუცდლობის მიუხედავად, მას ოპოზიციური პარტიების კონსოლიდაციის რეალური პერსპექტივა აქვს (რასაც ეს პარტიები

დამოუკიდებლად ვერაფრით ახერხებდნენ) და ასევე საშუალება აქვს ოპოზიციური ბლოკის ლეგალური ფინანსური რესურსებით უზრუნველყოფის, რომელსაც „ნაციონალური მოძრაობა“ ვერ აკონტროლებს. ეგ ყველაფერი ხომ ბადრი პატარკაციშვილსაც ჰქონდაო, იკითხავს ვინმე. ეს შეკითხვა საფუძველს მოკლებული არაა.

ბიძინა ივანიშვილი მიხეილ სააკაშვილის ალტერნატივად თავს კი აცხადებს, მაგრამ საინტერესო სწორედ ის იქნება, რა თვალსაზრისით მოახერხებს ის სააკაშვილის ალტერნატიული ფიგურა გახდეს. ან იმ გაგებით, რომ მტვერსასრუტივით შეისრუტოს ყველა, ვისაც პრეზიდენტი სააკაშვილი და „ნაციონალური მოძრაობა“ ამა თუ იმ მიზეზით თვალში არ მოსდის და ერთგვარ უკეთეს „გრეჩხად“, ანუ საპროტესტო ამომრჩევლის ლიდერად გადაიქცეს. ან იმით, რომ „ნაციონალური მოძრაობისაგან“ განსხვავებული მკაფიო პოლიტიკური პროგრამის ჩამოყალიბებას შეეძლოს (ბადრი პატარკაციშვილს ამის არც სურვილი და არც პრეტენზია ჰქონდა. ის „რევოლუციურ“ პროექტზე მუშაობდა). ამ საკითხების გარკვევა მკითხველ ბეჭემოტებზე უკეთ დაგვანახებს საქართველოს განვითარების პერსპექტივებს: თუკი აღმოჩნდა, რომ საქართველოში არ არსებობს „ნაციონალური მოძრაობისაგან“ განსხვავებული პოლიტიკური პროგრამის ჩამოყალიბების პოლიტიკური და ინტელექტუალური რესურსი, მაშინ საქართველო ნებისმიერ შემთხვევაში უახლოესი ათი ან ოცი წლის განმავლობაში გაუგებარი პერსპექტივების ტრანზიციულ რეჟიმად დარჩება. თუ აღმოჩნდა, რომ ასეთი პროგრამის შექმნა შესაძლებელია, მაშინ საქართველოს მიეცემა შანსი, დაასრულოს ერთპარტიული მონოპოლიების მანეჟტრადიცია და თანამედროვე დემოკრატიულ სახელმწიფოდ გადაიქცეს. **■**

მასალა თავდაპირველად გამოქვეყნდა ზაალ ანდრონიკაშვილის ბლოგზე: <http://andronikashvili.blogspot.com/>

ღამჯალი

(თბილისის უბნები თვალის ახით
შავდახით. ნაწილი V)

კახა თოლორდავა
ჟურნალისტი

ვის მისახედადაა მოსული. „წინ რომ ვიარო, გავალ აქედან?“ – ვეკითხები და ხელით ვუჩვენებ მიმართულებას. ფიქრობს, მერე მპასუხობს: „არ ვიცი, ვერ მოგატყუებ!“

უფრო ადრე. როგორც იქნა, მოვნახე მთავარი გზიდან გადასახვევი და ახლა სადღაც ორხევსა და დამპალოს შორის მოქცეულ ბილიკზე მივაბიჯებ. ორხევის მხარეს ნახევრად დარღვეული შენობებია, დაახლოებით ისეთი, კომპიუტერულ თამაშებში რომ აწყდები მონინალმდგის ბანაკის ძიებისას, სადაც ჩასაფრებული მტერი ან გელოდება ან არა. ჩემს მარცხნივ ხის ღობეების კედელია, რომლის მიღმაც შიშველ ტოტებზე შერჩენილი ხურმა-კარალიოკები მოჩანს; თითქმის ყველა ეზოში. ირგვლივ კაცის ჭაჭანებაა არაა. აქეთ-იქით ვიყურები, ვცდილობ, რაიმე ისეთს მოვკრა თვალი, რაც დამპალოს განსაკუთრებულობაზე მიმანიშნებს, მაგრამ აქ ალბათ ასეთს ვერაფერს გადავანყედი. რუკაზე უფრო მიმზიდველად ჟღერდა აქაურობა. „დამპალო!“ უკვე რამდენი ხანია აქ მოხვედრა მინდა, აი, აქ ვარ და მერე რა? წამოსვლამდე „ვიკიპედიას“ ჩაეხედე. მხოლოდ ამას გადავანყედი: – „სახელწოდება უკავშირდება ადრე აქ არსებული პირუტყვის სასაფლაოების გამო გამეფებულ ანტისანიტარიას. აქედან მოდის ამ ადგილის სხვა სახელწოდებებიც: ბოინისხები, სასაკლავოსხევი. სასაკლავოს გაუქმების შემდეგ აქ ერთ დროს ბოსტნები იყო“ – ესაა და ეს. მართალია, აქ სიარულისას არცერთი მოკლული ცხოველის აჩრდილს არ გადავყრივარ, მაგრამ ის კი ვიცი, რომ სადღაც აქ, ახლომახლო, ორხევში, უპატრონო ძაღლები მოჰყავთ

თბილისში დაბალრუბლიანი და ქარიანი ნოემბერია. დამპალოს ახალი (ძველიცაა, ოღონდ გზის გადაღმა), მოშიშვლებული სასაფლაოს ლამის შუაგულში ვდგავარ და ერთ-ერთ საფლავს დავცქერი. საფლავის ქვაზე ის მანქანაა, კონსერვის ქილასავით დაჭმუჭნული, რომელშიც ეს ახალგაზრდა კაცი დაიღუპა, მეორე, უფრო მაღალი ქვიდან რომ მიღიმის. თვითონაც ბოლომდე არ მესმის, რატომ მომწონს სასაფლაოებზე ყოფნა, მაგრამ ფაქტია, აქ შემთხვევით არ მომხვდარვარ; სამგლოვიარო პროცესიას მოვკა-

რი თვალი და ფეხდაფეხ გამოვყევი, ახლა კი ვდგავარ ამ საფლავთან და არ ვიცი, წინ გავაგრძელო სიარული თუ უკან დავბრუნდე. ქარის მოვარდნილი ნაკადისგან ჰაერში აჭრილი პოლიეთილენის პარკები და ყვავილების გასახვევი ვერცხლისფერი ქაღალდები ჩიტებივით ფარფატებენ ჩემ გარშემო. მინდა, რომ ვინმე ფოტოაპარატის მიხედვს თან. ლამაზი ფოტო გამოვიდოდა. ვიღაცის მზერას ვგრძნობ და იქითკენ ვიხედები. შავებში ჩაცმული ქალია. მკერდზე გარდაცვლილის ფოტო აქვს მიმაგრებული. საფლა-

დასახოცად. ძაღლები კი იმიტომ გამახსენდა, რომ ლამის ყოველი ეზოდან, ლობეების ღრიჭობებიდან გამოჩრილი ქოფაკები მიღრენენ და ერთმანეთს ყეფა-ყეფით აფრთხილებენ, ტერიტორიაზე უცნობია შემოსულიო. კიდევ ცოტა გავიარე და როგორც იქნა, გაიღო ერთ-ერთი სახლის კარი და ეზოში ვიღაც ქალი გამოვიდა. გაუვლიმე და თავის დაკვრით მივესალმე. მომესალმა, თუმცა ცივად, მერე კი სასწრაფოდ შებრუნდა სახლში. ისევ მარტო დავრჩი, ძაღლების ღრენაში გახვეული. მერე კი სამგლოვიარო პროცესია დავინახე. ქარი ძლიერდება.

კიდევ უფრო ადრე. ვარკეთილის და დამპალოს გამყოფ გზატკეცილზე მივაბიჯებ. ისეთი შეგრძნება მაქვს, რომ ტყუილუბრალოდ წამოვედი ამ სიშორეზე. არა, ვერ ვიტყვი, რომ აქ თბილისის არ იგრძნობა (ბოლოს და ბოლოს, იმ ადგილიდან სადაც ვდგავარ, აეროპორტის ტრასა მოჩანს), მაგრამ მაინც უცხოვდ ვგრძნობ თავს. ალბათ, სწორედ ამიტომაც დავეხეტილობ ხოლმე უბან-უბან. ასე ვცდილობ ქალაქთან გაუცხოების შეგრძნება მოვიცილო და მგონია, რომ ეს ერთადერთი გზაა ამისთვის. დაბლა ვეშვები და ვხვდები, რომ დამპალო თავის სიღრმეში არ მიშვებს. ის კერძო სახლების ეზოების ლობეებით იცავს თავს. ერთ ჩასახვევს კი მოვკარი თვალი, მაგრამ კარგად რომ დავაკვირდი, ვიფიქრე ჩიხი იქნება-მეთქი და ამიტომაც ისევ წინ გავაგრძელე სიარული. მალაზიიდან კაცი გამოვიდა და სიგარეტს მოუკიდა. „გამარჯობა, – მივესალმე, – ეს ტერიტორია მარცხნივ მთლიანად დამპალო არა?“ „ეგრეა, – მიპასუხა, – რას ეძებ?“ „არავეს, ვსეირნობ. რამე ღირსშესანიშნავი თუა აქ სადმე?“ ჩაფიქრდა. „აი, იქით, – თავი გადააქნია, – ერთი დიდი სახლია, მაგარი ლამაზი, ბასეინებიანი; იგორი ცხოვრობდა იქ, მაგარი კაცი იყო, მაგრამ მოკვდა და ის სახლი ირანელებმა იყიდეს. იქეთ, მალლა, ნისქილია.“ „სულ ეგაა?“ „ეგაა, რაცაა!“ ისევ ქვემოთ მივდივარ. დამპალო არც იქ მიშვებს თავის სიღრმეში. მოშორებით რაღაც შესა-

ხვევია. ვფიქრობ, რომ იქიდან მაინც მოვახერხებ დამპალოში შეღწევას და ნაბიჯს ვუჩქარებ. გზაში ბოთლ წყალს ვყიდულობ პატარა მარკეტში. აქ წყალი ოცი თეთრით უფრო იაფია, ვიდრე ქალაქის ცენტრში. შესახვევამდე „ზაბეგალოვკაა“. სანამ შევუხვევ, ფოტოს ვუღებ „ზაბეგალოვკის“ კედელს, – ხაჭაპ. ლობია. ჩებურ. – მაცნობს კედელი.

ამაზე უფრო ადრე. სამარშრუტოში, რომელშიც ვარკეთილის მეტროსთან

■ მართალია, აქ სიარულისას არცერთი მოკლული ცხოველის აჩრდილს არ გადავყრივარ, მაგრამ ის კი ვიცი, რომ სადღაც აქ, ახლომახლო, ორხევეში, უპატრონო ძაღლები მოჰყავთ დასახოცად. ძაღლები კი იმიტომ გამახსენდა, რომ ლამის ყოველი ეზოდან, ლობეების ღრიჭობებიდან გამოჩრილი ქოფაკები მიღრენენ და ერთმანეთს ყეფა-ყეფით აფრთხილებენ, ტერიტორიაზე უცნობია შემოსულიო.

ჩავეჯექი, ჩემს მარცხნივ ორნი სხედან შავ პერანგებში; ორივე ორმოცის იქნება. ორივეს ნაიარევი ატყვია ტურზე. ორივე ნასვამია. ერთ-ერთს ვთხოვ, დამპალოს გადასახვევთან რომ მივალთ, მითხარით-მეთქი. „რა უნდა?“ – ეკითხება მეორე პირველს. „დამპალოში მიდის!“ – პასუხობს ის. ორივე მდუმარედ მიყურებს. „გეტყვი, რომ მივალთ“, – როგორც იქნა, მეუბნება პირველი. სამარშრუტოში ყველა

ერთმანეთს იცნობს, კაციც და ქალიც. მძლოლი ხან ერთს გაეშაყირება, ხან მეორეს. ყველას გველიმება. სალონში რძის და ბალახის სუნია. რამდენიმე წუთის შემდეგ ის კაცი მხარზე მიტყაპუნებს ხელს. „ეგაა!“ – მეუბნება. კიდევ ერთი-ორი წუთიც და ტრასაზე ვდგავარ, მარტო. იქვე დაბურული სასაფლაოა. მოგვიანებით შევიტყობ, რომ სწორედ ესაა დამპალოს ძველი სასაფლაო, ახლა კი ვდგავარ და იმედის თვალთ ვუყურებ კაცს, რომელსაც ორი ძროხა საბალახოდ გამოუყვანია. „ეს დამპალოა, არა? – ვეკითხები. „არ ჰგავს თუ რა?“ – იცინის ის და თითო მანიშნებს მოპირდაპირე მხარეს.

აი, ამაზე კიდევ უფრო ადრე. მგონი, ამერია და სხვა მეტრო სადგურში ჩამოვედი. იშვიათად მემართება ასე, ვარკეთილში მინდოდა და რატომღაც, სამგორის მეტროს შესასვლელთან ამოვყავი თავი. მაინც ვიფიქრე, იქნებ აქედან მიდის რამე დამპალოში-მეთქი და მეტროს სადგურთან მოფუსფუსე ხალხს შევერიე. ვერავინ მეუბნება, დამპალოში როგორ გავიდე. გარშემო ისეთი ყაყანია, რომ თითქმის არაფერი მესმის. ბოლოს და ბოლოს, ვიღაც ღვთისწიერი მისხნის, აქედან გაგიჭირდება დამპალოში მოხვედრა, ისევ აჯობებს ვარკეთილიდან სამარშრუტოს გაყვყო. სანამ მეტროში ჩავბრუნდები, ერთ ისეთ რამეს ვამჩნევ, რაც აქამდის არ შემიმჩნევია, – კიოსკებში, სადაც ლუდს და სხვა ალკოჰოლურ სასმელებს ყიდნიან, სოსისების და ძხვებულის გარდა, მოხარშული კვერცხებიც იყიდება. უზარმაზარ თევშებზე ახოხოლავებული მოხარშული, თეთრად მოელვარე კვერცხები.

გამთენიისას. ტელეფონის ზარია. ყურმილს ვიღებ. „ჰა, რას აპირებ ამ კვირადღეს, ბრატ?“ „არ ვიცი, ალბათ, დამპალოში წავალ.“ „სად?“ „დამპალოში, თბილისის უბანია ასეთი“. „იქ რა გინდა, კაცო?“ „არც არაფერი, გავისეირნებ ცოტას. სასეირნო ამინდია.“ „დააა, სულ დაქლიავდი ამხელა კაცი, აი!“

თელავი, ყვარელი, ლაგოდეხი
გორი, ქარელი, საშურნი
ზესტაფონი, ქუთაისი, სამტრედია
ურეკი, ქობულეთი, ბათუმი
ფოთი, სენაკი, ზუგდიდი

FM 105.5

FM 103.0

FM 104.5

FM 101.0

FM 101.9

WWW.LIBERALI.GE
